



AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



Yusuf KOCAMAN

ROMANTİK İLİŞKİLERDE ALDATMA VE ALDATILMA: ATAERKİLLİK VE
ERKEKLİK ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023



AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



Yusuf KOCAMAN

ROMANTİK İLİŞKİLERDE ALDATMA VE ALDATILMA: ATAERKİLLİK VE
ERKEKLİK ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Danışman

Prof. Dr. Nurşen ADAK

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Yusuf Kocaman'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Gönül Demez (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Nurşen Adak (İmza)

Üye : Doç. Dr. Cihan Ertan (İmza)

Tez Başlığı: Romantik İlişkilerde Aldatma ve Aldatılma: Ataerkillik ve Erkeklik Üzerine
Bir Araştırma

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 12/06/2023

Mezuniyet Tarihi : 13/07/2023

(İmza)
Prof. Dr. Engin Karadağ
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Romantik İlişkilerde Sadakat ve Aldatma: Ataerkillik ve Erkeklik Üzerinden Bir Değerlendirme” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Yusuf Kocaman





T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ



SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı	Yusuf Kocaman
Öğrenci Numarası	161102035
Enstitü Ana Bilim Dalı	Sosyoloji Anabilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Nurşen ADAK
Tez Başlığı	Romantik İlişkilerde Aldatma ve Aldatılma: Ataerkillik ve Erkeklik Üzerine Bir Araştırma
Turnitin Ödev Numarası	

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin olarak .././202 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % ...

alıntılar dahil % 'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım

(..) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise; Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeler sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Prof. Dr. Nurşen Adak

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	i
Ö Z E T	ii
SUMMARY	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. Eleştirel Erkeklik Çalışmaları.....	4
1.2. Erkekliği Tanımlamak.....	6
1.3. Erkeklikler Kavramı ve Hegemonik Erkeklik	8
1.4. Türkiye’de (Hegemonik) Erkekliğin Sosyal İnşa Süreçleri	11
1.5. Erkeklik Krizleri / Eril Depresyon.....	14
1.6. Erkeklik ve Şiddet.....	16
İKİNCİ BÖLÜM	21
ATAERKİL ROMANTİK İLİŞKİLER, ALDATMA VE TOPLUMSAL CİNSİYET	21
2.1. Aşk ve Ataerkillik	21
2.2. Romantik İlişkilerde Erkekler	22
2.3. Cinsellik ve Erkeklik.....	26
2.4. Romantik Kıskançlık ve Toplumsal Cinsiyet.....	29
2.5. Aldatma	30
2.5.1. Aldatma ve Toplumsal Cinsiyet.....	31
2.5.2. Aldatılmaya Verilen Tepkiler ve Toplumsal Cinsiyet	32
2.5.3. Yerel Namus Kodları ve Aldat(ıl)ma	33
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	36
ARAŞTIRMA SÜRECİ.....	36
3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı	36

3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	37
3.3. Veri Toplama Araçları ve Süreci.....	37
3.4. Araştırmanın Etik Boyutu ve Güvenilirliği	39
3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	40
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	41
VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	41
4.1. Romantik İlişkiler Ve Erkeklik.....	41
4.1.1. Aşk-Sevgi İkileminde Erkeklik.....	41
4.1.2. Romantik İlişki ve Cinsellik Deneyimleri: “Erkeklerin bir düşkünlüğü oluyor bu konuya”	43
4.1.3. Romantik İlişkilerde Erkeklerden Beklenen Roller	46
4.1.4. Kıskançlık Yaratıcı Durumlar: “Çek vur beni diyor”	49
4.1.5. Kıskançlık Sevgi Gösterisi Midir? : “Aşırısı hayır, ortalaması evet”	51
4.2. Aldat(lı)ma ve Erkeklik.....	54
4.2.1. Aldatılmanın Nedenleri	54
4.2.2. Aldatılmayı Konuşmak: “Erkeklerin çoğu aldatıldığını fark etmez”	56
4.2.3. ‘Bana kalırsa aldatma değil ama teorik olarak aldatma’	60
4.2.4. Aldatılmaya Verilen Tepkiler: ‘Sırtımdan bıçaklanmış gibi’	63
4.2.5. Duygusal Aldatılma ve Cinsel Aldatılma İkilemi.....	66
4.3. Aldatılma Sonrası Deneyimler	68
4.3.1. Güven Sorunu: ‘Hep bir şey eksik’	68
4.3.2. ‘Ben yanlış bir şey yapmadım’	70
4.3.3. Aldatılmayı Hazmetme Stratejileri: ‘Onurlu bir ayrılık değil ama bu onursuzluk bana ait değil’	70
SONUÇ	73
KAYNAKÇA	81
EK 1- AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU.....	91
EK 2- ARAŞTIRMA ETİK ONAY BELGESİ.....	92
EK 3- YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	93
EK 4- ÖRNEK DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME DEŞİFRESİ	94



TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri.....	43
---	----



Ö Z E T

Toplumsal cinsiyet rolleri özel alanda bireylerin davranışlarını şekillerden en önemli unsurlardan biridir. Ataerkil ideoloji romantik ilişkiler içerisindeki tüm süreçlerde etkilidir. Erkeklerin ve kadınların partnerlerinden neler bekleyebileceği, romantik ilişkilerin yaşanma şekli, kıskançlık, aldatma gibi deneyimler eril-dişil ikiliğinden beslenmektedir. Aldatma ve aldatılma süreçlerinde toplumsal cinsiyet rolleri erkeğe aldatan, kadına ise aldatan erkeği affeden rolünü biçmektedir. Ancak aldatan taraf kadın olduğunda bu eril iktidara bir tehdit olarak görülmekte ve şiddet eylemleri ortaya çıkmaktadır. Erkekleri şiddete ve hatta cinayete yönelten bu süreçte namus ve cinsellik tabuları önemli bir rol oynamaktadır. Bu tez çalışmasının amacı aldatma ve aldatılma deneyimlerinin erkeklerin gözünden erkeklik bağlamında ayrıntılı olarak sorgulanmasıdır.

Çalışmada üzerinde durulan diğer noktalar ise erkeklerin romantik ilişkilere, cinselliğe ve namus kavramı gibi konulara olan bakış açılarını ortaya koymaktır. Bu amaçla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve on erkekle derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği çalışma fenomenolojik desende gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Katılımcıların deneyimlerine ve anlamlandırma süreçlerine odaklanıldığı için betimsel analiz yöntemiyle veriler çözümlenmiştir.

Araştırma sonucunda erkeklerin partnerlerini ‘evlenilecek’ ve ‘eğlenilecek’ şeklinde ikiye ayırdığı ve romantik ilişkilerdeki tüm süreçlerin bu ayrıma göre deneyimlendiği bilgisine ulaşılmıştır. Partnerlerin bu şekilde sınıflandırılması aldatma ve aldatılma olaylarına verilen tepkileri, erkeklerin romantik ilişkilerdeki rollerini ve cinsellik beklentisini etkilemektedir. Bu bağlamda ‘evlenilecek’ partnerin küçük bir yalanının ‘eğlenilecek’ partnerin aldatmasından daha büyük tepkilere neden olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla erkekler için partnerlerinin hangi kategoriye ait olduğu aldatılma deneyimlerini etkilemektedir. Aldatılmayı kişiselleştirmemek, namus ve erkeklik gibi unsurların etkisiyle hareket etmemek, psikolojik yardım almak gibi stratejiler geliştirmek erkeklerin aldatılma davranışıyla başetmeleri için bir bakış açısı sağlayabilir.

Anahtar sözcükler: Erkeklik, Romantik İlişkiler, Aldatma, Ataerkillik, Namus

SUMMARY

INFIDELITY IN ROMANTIC RELATIONSHIPS: A STUDY ON PATRIARCHY AND MASCULINITY

One of the most significant factors influencing how people behave in the private sphere is their gender roles. In all aspects of romantic relationships, patriarchal ideology is effective. The masculine-feminine dichotomy feeds experiences such as what men and women might expect from their partners, how romantic relationships should be lived, and feelings of jealousy and infidelity. According to gender norms, men are expected to cheat, while women are expected to forgive men who have cheated on them. However, if the cheating partner is a woman, it is considered a threat to masculine dominance, and acts of violence occur. The taboos of honor and sexuality play a significant role in this process, which leads men to violence and even murder. The aim of this thesis is to examine men's experiences of cheating and being cheated in the context of masculinity.

The study also focuses on revealing men's perspectives on sexuality, romantic relationships, and the concept of honor. For this purpose, a semi-structured interview form was prepared, and interviews were conducted with ten men. A qualitative method and phenomenological design were adopted in this study. Content analysis was used to analyze the data. Since it focuses on the experiences of the participants and their meaning-making processes, the understanding approach was preferred.

The study revealed that males classified their partners into two categories—"to marry" and "to have fun"—and that romantic relationships were experienced in accordance with these categories. Men's behaviors to experiences of cheating and being cheated, their roles in romantic relationships, and their expectations in terms of sexual behavior are all impacted by this categorization of partners. In this context, it is understood that a tiny lie of the 'to marry' partner causes bigger reactions than the cheating of the 'to have fun' partner. Therefore, men's experiences of being cheated are influenced by the categorization of their romantic partners. Developing strategies such as not personalizing the infidelity, refraining from acting in ways that were dictated by ideas like masculinity and honor, and finding psychological support can provide a perspective for men to cope with cheating behavior.

Keywords: Masculinity, Romantic Relationships, Infidelity, Patriarchy, Honor

TEŞEKKÜR

Tez yazım sürecinde bana yol göstererek bu çalışmanın ortaya konmasında emeklerini ve bilgilerini esirmeyen danışmanım Prof. Dr. Nurşen ADAK'a sonsuz teşekkür ederim. Hayatım boyunca desteklerini benden esirgemeyen, güvende hissettiren ve beni toksik bir erkek olarak yetiştirmeyen babam İsmet KOCAMAN ve annem Kezban KOCAMAN'a hayatım boyunca minnettar kalacağım. Arkadaşlarım Özge ÖZLÜ ve Alime ORUÇ'a beni her zaman motive ettikleri ve duygusal destek ve yoldaşlığı için Yusuf Sinan YILDIRIM'a sonsuz teşekkürler. Ayrıca eğitim hayatım boyunca üzerimde emeği olan tüm hocalarıma çok teşekkür ederim. Son olarak çalışmada yer almayı kabul ederek özel hayatlarını benimle paylaşan tüm katılımcılara teşekkür ederim.

Yusuf KOCAMAN
Antalya, 2023

GİRİŞ

Romantik ilişkiler partnerlerin karşılıklı güven ve sevgiye dayalı olarak inşa ettikleri bir deneyim sürecidir. Bireylerin deneyimleri toplumsal beklentiler ve yapılardan bağımsız değildir. Dolayısıyla romantik ilişkilerin yaşanma şekli, partnerlerin birbirlerinden beklentileri gibi unsurlar hiçbir zaman yalnızca bireylerin kişisel özellikleriyle sınırlı değildir. Toplum bireylerin partnerleriyle kuracağı yakın ilişkilerle ilgili kurallar koyar ve bu kurallara uymasını bekler. Bireyin cinsiyetine bağlı olarak her yakın ilişkide kadınlar ve erkeklerden beklenen davranışlar da değişir. Erkeklerin askerliğini yapması, iş sahibi olması gibi süreçlerden geçtikten sonra evlenmesi daha fazla onay görür. Dolayısıyla romantik ilişkiler ilk bakışta sadece bireylerin özel hayatları ve kişilik özellikleri ile sınırlı gibi görünse de aslında oldukça toplumsaldır.

Ataerkil ideolojinin uygun gördüğü kadınlıklar ve erkeklikler arasındaki ataerkil romantik ilişkiler eril-dişil ikiliğine dayanmakta ve bu ikilik romantik ilişkilerin başlamasından bitişine kadar her süreçte etkisini göstermektedir. Bu ataerkil iktidar ilişkileri Millett (1987)'in de belirttiği gibi toplumsal yaşamın her yerine nüfuz eden evrensel bir ideolojidir.

Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri romantik ilişkilerde bireylere sorumluluklar vermekte ve haklar tanımlamaktadır. Erkeklerin ekmek parası kazanmak, güçlü olmak, partnerini korumak ve partnerinin diğer erkeklerle ilişkilerini kontrol etmek gibi sorumluluklarının yanında sözünün dinlenmesi, cinsellik, partnerini kısıtlama gibi hakları olabilmektedir. Yakın ilişkilerde erkek olmak kadın olmaya göre bazı ayrıcalıklara da sahiptir. Çapkın olmak, aktif bir cinsel hayata sahip olmak, partnerini aldatmak bu ayrıcalıklar arasında gösterilebilir.

Romantik ilişkileri temelinden sarsan aldatma davranışı geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve ataerkil ideolojiyle desteklendiğinde kadınların aldatan partnerini affetmesi beklenmektedir. Aldatan partnerin kadın olması durumunda ise büyük bir tepki ve hatta ölüme varan şiddet eylemleri ortaya çıkabilmektedir. Bu tez çalışmasında aldatma ve aldatılma olgusunu erkeklerin deneyimlerinden hareketle çözümlemek hedeflenmektedir. Özel alanda yaşanan bu kriz kadın cinayetleri, şiddet, intihar vb. gibi pek çok sosyal probleme sebep olabilmektedir. Bu alanda yapılmış çalışmalarda daha çok psikolojik faktörlerin ele alındığı ve aldatma/aldatılma süreçlerinin toplumsal deneyim bağlamında incelenmediği görülmektedir. Halbuki ataerkil ideoloji bireylerin deneyimlerini ve anlamlandırma süreçlerini etkilemektedir. Dolayısıyla erkeklerin aldatılma ve aldatma deneyimlerine ışık tutmak önemli görülmektedir.

Bu düşünceden hareketle bu tez çalışmasında “*erkekler aldatma ve/veya aldatılma süreçlerini nasıl deneyimlemektedir?*” sorusuna cevap aranmaktadır.

Bu amaca ulaşmak için deneyimlere odaklanıldığı için fenomenolojik desen; veri toplama aracı olarak derinlemesine bilgi almak hedeflendiği için yarı yapılmış mülakat; katılımcı belirleme yöntemi olarak kartopu örneklem ve verilerin çözümlenmesinde ise betimsel analiz tercih edilmiştir. Katılımcı profili çalışmamızı çeşitli şekillerde sınırlamaktadır. Katılımcılarımızın hepsi heteroseksüeldir, yaş ortalaması 25 ve hepsi bekar. Bu sebeplerle çalışmamız genç, heteroseksüel ve bekar erkeklerin deneyimleriyle sınırlıdır.

Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde tezin dayandığı kavramsal ve kuramsal çerçeve ortaya konmuştur. Erkeklik kavramı içerisinde barındırdığı çeşitli tanımları, hegemonik inşa süreçleri, krizleri, şiddetle olan ilişkisiyle birlikte tartışılmıştır. Çalışma boyunca, Connell (2015)’in hegemonik erkeklik kuramını merkeze alarak, erkeklik kelimesi biyolojik cinsiyetten ziyade inşa edilen bir egemen sosyal kimlik olarak kullanılmıştır.

İkinci bölümde ise romantik ilişkilerin, ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve aldatma üçgeninde incelenmesi hedeflenmiş ve erkeklerin romantik ilişki deneyimlerini etkileyen unsurların literatüre dayanarak geniş bir incelemesine yer verilmiştir. Romantik ilişkilerin ataerkil ideoloji etkisinde yaşanması namus, cinsellik tabuları, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri gibi diğer pek çok eşitsizlik kaynağını da beraberinde getirmektedir. Halbuki aşk ilişkileri partnerlerin eşitlik temelinde kurması gereken bir ilişki türüdür. Bu eşitsizlik çoğu zaman emek, eğitim, siyaset gibi daha kamusal görülen alanlardaki eşitsizliklerin gölgesinde kalmakta ve doğallaştırılmaktadır.

“Olması gerekeni” ifade eden kalıp-yargılar romantik ilişkilerde erkekler için kovalayan, çok eşli, kamusal, cinsel deneyimlere sahip olan, duygusuz vb. gibi aslında küçük bir azınlığı kapsayan bir erkek ideal tipi yaratmaktadır. Bu eşitsizliğin karşı tarafında ise yine çok küçük bir azınlığı kapsayan kadın ideal tipi bulunmaktadır. *Hegemonik erkeklik* karşısında *vurgulanan kadınlık* şeklinde kavramsallaştırılan bu iki ideal tip hiçbir zaman çoğunluğu ifade etmemesine rağmen bireylerin davranışlarını ve duygularını belirlemede tıpkı bir kılavuz gibi görülmektedir. Ataerkil ideolojinin yarattığı suni kadınlık ve erkeklik kalıpları romantik ilişkileri eşitlik ve iyi olma halinden uzaklaştırmakta ve bir rekabete dönüştürmektedir.

Üçüncü bölümde çalışmanın amacı, yöntemi, veri toplama aracı ve süreci, araştırmanın etik boyutu, sınırlılıkları ve katılımcı profilleri tanıtılmıştır. Fenomenolojik araştırma desenin benimsendiği bu tez çalışmasında veriler çözümlenirken betimsel analiz yöntemiyle katılımcıların deneyimleri ortaya konmuştur.

Dördüncü bölümde katılımcı verileri üç ana kategoride incelenmiştir. Her bir kategori kendi içerisinde çeşitli alt bölümlere ayrılmış ve aldatma/aldatılma deneyimine sahip on erkeklerle gerçekleştirilen görüşmeler toplumsal cinsiyet ve erkeklik bağlamında çözümlenmiş ve verilerin genel bir değerlendirilmesinin yapıldığı sonuç bölümü ile çalışma tamamlanmıştır.

Sonuç olarak araştırmamız sonucunda erkeklerin partnerlerin iki şekilde sınıflandırdığı ve bu sınıflandırmanın tüm romantik ilişki ve aldatma/aldatılma deneyimlerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda cinsellik hakkındaki çifte standart, namus, eril sahiplenme, hegemonik erkeklik gibi normların etkisiyle “eğlenilecek partner” ile olan ilişkiler geçici ve cinselliğe dayanan bir ilişki haline gelir. Dolayısıyla bu partnerlerin aldatması önemli görülmez. “Evlenilecek partner” ise “eğlenilecek partnerden” daha değerli görüldüğü için o partnerin aldatması daha yıkıcı olmaktadır. Araştırmamızda aldatma/aldatılma fenomenleri deneyimlere dayanarak incelendiği için literatürde eksik olan “deneyim” noktasını doldurması umulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Eleştirel Erkeklik Çalışmaları

Eleştirel erkeklik çalışmalarının hedefi ataerkil ideolojinin ana aktörü olan erkeklerin/erkekliklerin toplumda nasıl egemen hale geldiklerini ve bu durumun değişim imkanlarını eleştirel bir dille ortaya koymaktır. Feminist çalışmaların ataerkillik eleştirileriyle birlikte toplumsal cinsiyetin insan doğasına içkin, verili, değişmez özellikler olmadığı aksine kadınlığın ve erkekliğin toplumsal süreçlerle inşa edildiği ortaya konmuştur. Ancak toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarında büyük ölçüde merkeze alınan özne kadınlar/kadınlıklardır. Yalnızca kadın deneyimlerinin tartışılması ataerkillik eleştirisinin eksik kalmasına sebep olmaktadır. Çünkü erkekler de ataerkil bir toplum içerisinde yaşamaktadır ve erkekler bu ataerkil toplumun ‘özneleri’, yani ‘birinci cinsi’ konumundadır.

Erkeklik çalışmaları, eleştirel erkeklik çalışmaları veya erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel incelemeler olarak isimlendirilen alanda yapılan çalışmalar feminizme bir cevap verme amacıyla ortaya çıkmıştır. Bozok, bu cevapların üç ayrı perspektifinden bahsetmektedir. *Erkeklikçi perspektif* feminizmi suçlayan, erkeklerin özünde iyi olduklarını savunan bir görüştür. *Erkek kurtuluşçu perspektif* yine feminizmi dışlar ve erkekliğin en çok erkeklere zarar verdiğini ileri sürer. *(Pro)feminist perspektif* ise günümüzde eleştirel erkeklik çalışmalarının temel bakış açısını oluşturan, ataerkil erkeklikleri cinsiyetçilik karşıtı ve feminist bir çizgiden eleştiren bir görüştür. Bu perspektifin temel ve vazgeçilmez özelliği eleştirel olmasıdır. Yani erkekliğe içerden yöneltilen bir eleştiri niteliğinde olmasıdır (Bozok, 2019a).

Eleştirel erkeklik çalışmaları alanı, Raewyan Connell’in *Masculinities* (Erkeklikler, 1995) isimli eserinin yayınlanmasıyla tanınmaya başlamıştır (Horzum, 2018: 76). O tarihten bu yana alanda pek çok çalışma yapılmış ve küresel/bölgesel/yerel erkeklikler hakkında bir literatür oluşmuştur.¹

Yapılan çalışmalarda erkekliklerin ırk, sınıf, ekonomi, devlet, şiddet, beden, sağlık, eğitim, medya, siyaset, emek, ordu gibi çok çeşitli alanlarla ilişkisi tartışılmıştır. Alanda yapılan çalışmalar ataerkillik kaynaklı sosyal problemlere yoğunlaşmış olsa da Hearn ve Kimmel’in de işaret ettiği gibi (2005: 61) değişen erkek kimliklerinin yerel unsurlarla ilişkisi de araştırılmıştır.

¹ Eleştirel erkeklik çalışmaları kaynakçası için Topçu (2018)’nın ve Sancar ve Göç-Bilgin (2021)’in derlediği kaynakça listesine bakılabilir.

“Avustralya’da erkek çocuklarının eğitimi, Birleşik Devletler ’de bireysel ilişkiler ve etnik farklılıklar, Japonya’da orta sınıf erkekliklerinde ‘salaryman’ modeli, İskandinav ülkelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların değişen konumlarına karşı erkeklerin tepkisi, Meksika’da maçoluk ve maçoluğun sömürgecilikle bağlantısı ve ekonomik kalkınma ile ilişkisi gibi birbirinden oldukça çeşitli yerel bağlamlarda çalışmalar yapılmıştır” (Hearn ve Kimmel, 2005: 61).

Akca ve Tönel (2011), eleştirel erkeklik çalışmalarını üç dalga halinde ele almaktadır. İlk dalga erkekliğin doğasını, artılarını ve eksilerini (Bolak Boratav, Okman Fişek ve Eslen Ziya, 2018: 56) tanımlaya çalışmıştır. İkinci dalga erkekliğin tek tip, tarih ötesi, durağan bir kimlik olmadığını ortaya koymuş ve erkeklik değil erkeklikler tartışılmaya başlanmıştır. Üçüncü dalga ise erkeklerin hayatlarının farklı dönemlerinde farklı erkeklik pratikleri sergiledikleri önermesine dayandırılmaktadır.

Türkiye’de eleştirel erkeklik çalışmaları postmodernite ve küreselleşme etkisiyle kimliklerin tartışılmaya başlandığı 1990’lı yıllarda mümkün olmuştur (Zeybekoğlu, 2013: 54). Dolayısıyla Türkiye’de eleştirel erkeklik çalışmaları görece yeni bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın çalışmalarıyla kıyaslandığında henüz kurumsal gelişimini tamamlayamadığı iddia edilebilir. Şahin (2018: 41)’e göre Türkiye’de yapılan eleştirel erkeklik çalışmalarının ilk örnekleri olarak Deniz Kandiyoti’nin (1988) ataerkillik ve erkeklik paradoksları konulu iki makalesi ve Eskişehir’de erkeklerin rollerini ve davranışlarını araştıran bir alan araştırması (Onaran, Büker ve Bir, 1998) gösterilebilir.

Eleştirel erkeklik çalışmalarının ortaya koyduğu ve amaçladığı şey erkeklerin ortak çıkarlarını ve avantajlı konumlarını eleştirmek ve yok etmektir (Akca ve Tönel, 2011: 22). Ancak ataerkil ideolojinin güçlü özneleri olan erkekleri çıkarlarından vazgeçmeye ikna etmek oldukça güçtür. Connell, erkeklerin neden ataerkil ideolojiye karşı bir konum almaları gerektiğini beş maddede açıklar:

- ✓ Baskıcı sistemden fayda sağlayanlar bile bu sistemden zarar görür.
- ✓ Heteroseksüel erkekler yakın ilişkiler içerisinde oldukları kadınlar için daha iyi bir yaşam arzulayabilir.
- ✓ Heteroseksüel olsa bile hegemonik erkekliği icra edemeyen erkekler dolaylı yoldan da olsa ataerkillikten zarar görür.
- ✓ Geçmişe sağlanıp kalmamak ve değişim arzusu heteroseksüel erkekler için de geçerli olabilir.
- ✓ Heteroseksüel erkeklerin empati, duygu paylaşımı gibi yetenekleri köretilse bile tamamen yok edilemez (Connell, 2017: 15-16).

1.2. Erkekliği Tanımlamak

Erkekliği tanımlarken penise veya belirli bir düzeyde testesterona sahip olma kriteri üzerinden bir tanım geliştirmek kullanışlı değildir. Çünkü “biyolojimiz binlerce yıldır değişmemiş olsa da erkek ya da kadın olmanın ne anlama geldiği on yıllar boyunca temel biçimlerde değişmiştir” (Gutmann, 2021: 259). Erkeklik rolleri ise toplumsal beklentileri öne çıkarsa da yine biyolojik açıklamalar gibi dogmatik görünmektedir.

Connell (2015:69)’e göre rol kuramı mantıksal açıdan belirsizdir çünkü rollerin tanımlandığı zemin belirsizdir. Ayrıca rol kuramı erkekler ve kadınlar arasındaki toplumsal konum farkını rol farklılaşmasıyla açıklamaya çalıştığı için şiddeti önemsizleştirmekte ve yaygın bir rıza varsayımına dayandığı için baskıyı göz ardı etmektedir. Kimmel (2018) ise cinsiyet rolü paradigmasının erkekliği otorite, kadınlığı boyun eğme ile ilişkilendirerek, toplumsal cinsiyetin tarihsel ve toplumsal temellerini küçümsediği ve böylece anlamaya çalıştığı sorunları yeniden ürettiğini belirtir.

Bu sebeple erkekliği tanımlarken hem küresel erkek egemenliğine (ve kadınların boyun eğdirilmesine) sebep olan evrensel unsurlar hem de erkekliklerin yerel özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü erkekler basit bir şekilde yalnızca erkek değillerdir. Erkeklik kimliği pek çok etnik, ekonomik, sosyal, mesleki, küresel, bölgesel ve yerel unsurla iç içe geçmiştir (Hearn ve Kimmel, 2005: 58).

Erkeklik kavramının tanımlanması oldukça güçtür. Bu amaçla yapılan tanımların kapsayıcılığı ve geçerliliği erkekliğin sabit bir doğası olmadığı, dolayısıyla da tek bir erkeklik tipinin söz konusu olamayacağı için oldukça tartışmalıdır. Connell, erkekliği tanımlarken kullanılan dört perspektiften söz eder. Bunlar özcü, pozitivist, normatif ve göstergebilimsel yaklaşımlardır. Özcü yaklaşım erilliğin özünü teşkil eden unsurlar üzerinde yoğunlaşarak bir erkeklik tanımı geliştirmeye çalışmaktadır. Ancak bu yaklaşımda öz olarak seçilen her unsur keyfidir. Risk almak, sertlik, maçoluk, liderlik, saldırganlık, zenginlik, sportiflik vb. seçilebilecek her unsur kendince bir erkeklik tanımı geliştirebilir ancak bu geçerli bir erkeklik tanımı oluşturamaz (Connell, 2019: 137).

Pozitivist yaklaşım erkekliği erkeklerin yaptıkları şey olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşım en baştan bir erkeklik ve kadınlık edimleri tanımlamakta ve aradığı şeyi kendisi zaten üretmektedir. Buna ek olarak pozitivist yaklaşımda kadınların erkeksi edimleri ve erkeklerin kadınsı edimleri göz ardı edilmektedir (Connell, 2019:138).

Normatif yaklaşıma göre erkeklik erkeklerden olması beklenen şeydir. Burada toplumsal beklentilere ve medyada sergilenen ideal erkekliklere göre şekillenen bir erkeklik tanımı göze çarpmaktadır. Diğer iki tanıma göre daha kullanışlı görünse de bu yaklaşımın

erkeklik tanımına göre çok az erkek 'ideal' erkekliği sergileyebilir. Dolayısıyla Connell'e göre bu yaklaşım kimsenin sahip olamayacağı bir erkeklik tanımı oluşturduğu için sorunludur (Connell, 2019: 139).

Son olarak göstergebilimsel yaklaşım ise erkekliği kadınlığın zıddı olarak tanımlamaktadır. Yani eril özelliklere sahip olan erkekler, dişil özelliklere sahip olmayanlardır. Connell bu yaklaşımın 'özcülüğün keyfiyetinden' ve 'pozitivist ve normatif yaklaşımların çelişkilerinden' kaçınabildiğini belirtir ancak yine de bu yaklaşımı yeterli görmez. Çünkü yalnızca zıtlık üzerinden bir tanım geliştirildiğinde başka türlü ilişkiler dışarıda kalmaktadır (Connell, 2019: 140).

Connell'e göre erkeklik yalıtılmış, yekpare bir nesne değil, daha büyük bir yapının vehçesidir (2019: 135). Dolayısıyla küresel, bölgesel ve yerel bağlamlarda erkeklerin diğer erkekliklerle ve kadınlıklarla olan ilişkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Erkeklikler kadınlıktan bağımsız bir şekilde var olup sonrasında kadınlıklarla temas etmez, toplumsal cinsiyet düzenini oluşturan süreçte birlikte üretilirler (Connell, 1998: 7). Bu yüzden Connell, erkekliği sabit bir nesne olarak görmek yerine erkeklerin ve kadınların toplumsal cinsiyetli yaşamlar sürmesini sağlayan süreçlere ve ilişkilere odaklanmayı tavsiye etmektedir.

Atay (2004), erkekliği erkeklerden beklenen davranışları, rolleri ve tutumları içeren bir pratikler toplamı olarak tanımlar. Kadın kimliğinden farklı olarak erkek kimliğinin bir iktidar pratiği olarak oluşturulduğunu vurgulayan yazar, bu iktidarın en çok erkeklere zarar verdiğini çünkü erkeklerin benlikleriyle olan bağlarını kopardığını iler sürer. Erkekler iktidar konumuna gelene kadar, tezin ilerleyen bölümlerinde değineceğimiz inşa süreçlerinden geçmekte ve bu süreçleri başarıyla yerine getirirler bile her an erkek cemaatinden dışlanma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Erkek olmak, kadın olmanın tersine görünür olmayı ve toplum tarafından kabul gören meşru bir kimlik için güçlü bir performans gerektirir (Korkmaz, 2014: 92). Bu durum erkekliği sürekli risk altında bırakmaktadır.

Sancar, Simone de Beauvoir'ın erkekliği başka cinsiyetler üzerinden tanımlanmasından yola çıkarak erkekliği şu şekilde tarif eder; erkeklik, sürekli başka konumların "ne olduğu" hakkında konuşma hakkını kendi elinde tutan ve bu sayede kendi bulunduğu konum sorgulama dışı kalan bir "iktidar konumu"dur (2009: 16). Erkeklik yalnızca kadınlığın zıddı olarak tanımlanmak yerine ötekileştirme ilişkileri üzerinden tanımlanmaktadır. Başka konumlar hakkında hükümler vererek inşa edilen erkeklik kimi zaman kadınları kimi zaman göçmenleri kimi zaman LGBTİ+'ları hedef alır.

Erkeklik diğer erkekler tarafından onaylanmaya ve kabul görmeye muhtaçtır. Bu onaylama sürecinde erkekler kendilerine ötekiler yaratmak zorundadır (Gedik, 2018: 66; Oktan,

2008: 153). Ötekiler, gerçek erkeklerin zıddı olarak konumlandırılır ve oluşturulan egemenlik ilişkisiyle erkeklerin iktidar konumu güçlendirilir.

Kimmel de benzer şekilde erkekliği farklı azınlıklar (etnik, cinsel azınlıklar ve özellikle kadınlar) karşısındaki konumuyla tanımlar. Kimmel'e göre erkeklik basitçe kadın olmayan, kadınsı özellikler² barındıran her şeyden uzak durandır. Ancak bu basit bir zıtlık ilişkisiyle değil ötekileştirme yoluyla yapılır. Reddedilen kadınsı özellikler üzerinden kurulan erkeklik tam da bu doğası sebebiyle kırılmalıdır. Çünkü reddedilen herhangi bir özelliğe yaklaşmak dahi erkekliğin sorgulanmasına sebep olur. *Toplumsal cinsiyet polisleri* her an erkekliği denetlemektedir (Kimmel, 2013). Asıl önemli olan ataerkinin erkeklik tanımının sürdürülebilmesidir.

Ataerkiye körü körüne bağlı bir erkek, kültürün dişil ve kadınsı kabul ettiği her şeyden hem korkar hem de nefret eder (Hooks, 2021: 117). Bu nefretin yansıması kadınlarda erkeksi değerlerin yüceltilmesi olarak karşımıza çıkar. Kadın gibi olmak erkekler için büyük bir fobi ve dışlanma sebebiyken, erkek gibi olmak kadınlar için olumlanan bir değerdir (Demez, 2005: 134; Atay, 2019: 21; Öztürk, 2020: 65).

Erkekliği tanımlarken kullanılacak evrensel bir formül, her erkeği kapsayacak bir tanım geliştirmek hem yerel erkeklikleri hem de erkeklerin diğer erkekliklerle ve kadınlıklarla olan ilişkiseliliğini göz ardı etmek demektir. Keza eleştirel erkeklik çalışmalarının temel ve en önemli bulgusu erkekliğin tek tip, durağan ve evrensel olmadığı, yaşanan topluma, zamana, kültüre göre değişen bir olgu olduğudur (Yavuz, 2014: 111). Farklı kültürler ve farklı tarih dönemleri farklı toplumsal cinsiyet düzenleri oluşturur (Connell, 1998: 4). Bu sebeple Connell'in tek bir erkekliğin değil erkekliklerin olduğunu ortaya koyması eleştirel erkeklik çalışmaları için büyük bir dayanak noktasıdır.

1.3. Erkeklikler Kavramı ve Hegemonik Erkeklik

Erkeklikler kavramı tek tip bir erkeklik yerine çoklu erkeklikler olduğunu, dolayısıyla bütün erkeklerin ataerkil ideolojiden eşit çıkar sağlamadığını ortaya koymaktadır. Erkeklerin kadınların tabi kılınmasından çıkar sağladığı doğru olsa da bütün erkekliklerin ataerkillikten eşit pay aldığı doğru değildir. Connell'in Erkeklikler teorisi bir "toplumsal cinsiyet düzeni"nin varlığına dayanmaktadır. Toplumsal cinsiyet düzeni erkeklikler ve kadınlıklar arasında hiyerarşik bir yapılanma ortaya koymaktadır. Bu hiyerarşi cinsiyetin yanında pek çok faktörden etkilenerek şekillenmektedir.

² Bahsedilen 'kadınsı özellik'lerin basitçe kadınlıkla özdeşleştirilen davranışlar olmadığına dikkat etmek gerekir. Burada kastedilen erkeklik kimliğine tehdit olarak görülebilecek özelliklerdir. Örneğin hemcinslerine karşı kibar davranmak, futbolla ilgilenmemek, çok zayıf veya kısa boylu olmak gibi özellikler kadınsılaştırılabilir.

Connell'e göre çoklu erkeklikler toplumsal cinsiyetle ırk, sınıf gibi faktörlerin karşılıklı etkileşimi sayesinde ortaya çıkmaktadır (2015: 149). Erkeklerin ataerkillikle ve diğer erkekliklerle olan ilişkisini açıklarken Connell, dört tip erkeklikten bahsetmektedir; hegemonik, suç ortağı/işbirlikçi, tabi kılınmış/madunlaştırılmış ve marjinalleştirilmiş erkeklik. Bu erkeklik biçimleri belirli sosyal ilişkilerde genel bir hiyerarşi ve dışlama ilişkilerinde bulunur (1998: 5). Dolayısıyla birbirlerine alternatif üretmezler (Oktan, 2008: 155).

Gramsci (1986) kültürel hegemonyayı, belli bir sınıfın düşüncelerinin, değerlerinin ve normlarının egemen olduğu bir toplum yapısı olarak tanımlamaktadır. Connell (2015) hegemonya kavramını ödünç alarak hegemonik erkekliği, bir toplumda kabul gören ve ödüllendirilen erkeklik biçimini temsil eden ve diğer erkeklik biçimlerini veya kadınlığı marjinalleştiren bir güç ilişkileri sistemi olarak tanımlayarak toplumsal cinsiyet düzeni içerisinde en makul erkek olma halini ortaya koyar. Bu makuliyet genel bir rıza ve kabul görmeye dayanır.

Hegemonik erkeklik, erkek olmanın en saygın yolu olarak görülebilir. Hegemonik erkeklik diğer erkekliklerden özellikle de tabi kılınmış erkeklikten daha değerlidir. Ancak değerli olması, erkeklerin çoğunun hegemonik olduğu anlamına gelmez. Çok az erkeğin hegemonik erkekliği sergileyebilmesine rağmen bu erkeklik tipi norm haline gelmiştir (Connell ve Messerschmidt, 2005: 832). “Hegemonik erkeklik daima kadınlarla ilgili olduğu kadar, ikincil konuma itilmiş erkeklik biçimleriyle ilgili olarak da inşa edilmektedir. Farklı erkeklik biçimleri arasındaki etkileşim, ataerkil bir toplumsal düzenin işleyiş biçiminin ayrılmaz bir parçasıdır” (Connell, 2017: 268).

Hegemonik erkekliğin kültüre, zamana, içinde bulunulan ortama göre değişen doğasına karşın genel olarak hegemonik erkeklik değerleri şu şekilde tanımlanmaktadır; genç, kentli, beyaz, heteroseksüel, tam zamanlı bir iş sahibi, makul ölçülerde dindar, spor dallarının en azından birisini başarılı olarak yapabilecek düzeyde sağlıklı, aktif bir cinsel hayata sahip erkeklerin temsil ettiği erkeklik (Sancar, 2009: 31). Ancak bu sayılanların her dönemin ve her kültürün hegemonik erkekliğini tanımladığı düşünülmemelidir. Hegemonik erkeklik belli bir zamanda kültürel olarak yüceltilen bir erkeklik tipidir (Özbay ve Balıç, 2004: 4).

Hegemonik erkeklik inşası farklı erkeklikleri hiyerarşik olarak sınıflandırarak, azınlık bir grubun “gerçek erkek” olarak adlandırılmasına sebep olur. Hegemonik erkeklik farklı erkeklik biçimleri arasında geçişli, hiyerarşik ve çatışmalı bir ilişki inşa eder ve erkeklerin kadınlar üzerindeki tahakkümünden beslenerek bir toplumsal cinsiyet düzeni oluşturur (Şimşek ve Öner, 2015: 449). Hegemonik erkeklik erkek dünyasında var olabilmenin tek koşulu olarak kendisini dayatarak diğer erkeklikleri bastırmaktadır (Zeybekoğlu, 2013: 49). Bu bağlamda

hegemonik erkeklik bir ideal tip olarak düşünülebilir. Erkeklerin ne kadar erkek oldukları hegemonik erkekliğe olan uzaklıklarına bağlıdır.

Hegemonik erkekliğin kadınlar ve erkekler tarafından desteklenmesi gerekir. Hegemonik erkekliğin, *vurgulanan* (ön plana çıkarılan) kadınlık biçimleriyle ilişkisi olmazsa bir anlamı olmaz (Messerschmidt, 2019: 60). Vurgulanan kadınlık erkek iktidarına uyum sağlama olarak örgütlenen ve boyun eğme, çocuk terbiyesi ve empatiyi kadınca erdemler olarak ön plana çıkaran kadınlık biçimidir (Connell, 2017: 274). Hegemonya hem bazı erkeklerin rızasını hem de çok farklı bir şekilde, bazı kadınların ataerkil iktidar ilişkilerini sürdürme rızasını içerir (Hearn, 2004: 52). Kadınlar hegemonik erkekliğin inşa sürecinin her aşamasında, anne, kardeş, partner, arkadaş vb. rolleriyle yer alırlar. Dolayısıyla kadınlar ve erkekler hegemonik erkekliği kabul etmeden, hegemonik erkeklik varlığını sürdürülemez.

Eleştirel erkeklik çalışmalarında, hegemonik erkekliğin diğerlerinden daha fazla dikkat çektiği, daha fazla tartışma konusu olduğu görülmektedir (Sığın ve Canatan, 2018). Hegemonik erkeklik kavramsal olarak çok değerli olsa da toplumdaki erkeklerin çoğunu temsil etmemektedir. Çünkü hegemonik erkeklik pratiklerini sergilemek oldukça zahmetlidir ve bunun yerine seyirci kalarak ataerkil ideolojiden kendine düşen payı almak daha kolaydır.

Connell suç ortağı /işbirlikçi erkekliği hegemonik erkekliğin miskin bir formu olarak değerlendirir ve şu şekilde tanımlar; “ataerkinin ön saflarında mücadele etmenin neden olacağı gerginliklerden ve risklerden uzak durarak ataerkil kazançtan pay sahibi olacak şekilde inşa edilmiş erkeklik tipi” (2015: 154). Bu miskinlik, ataerkillikten eril tahakküm olmadan çıkar sağlamak anlamına gelmektedir (Connell ve Messerschmidt, 2005: 832). Suç ortağı erkeklik en az çabayla en çok pay almaya çalışan erkekleri tanımlamaktadır.

Marjinal erkeklik toplumsal cinsiyetin sınıf ve ırk gibi diğer yapılarla etkileşimleriyle ortaya çıkmaktadır (Connell, 2019: 155). Örneğin Birleşik Devletler’de siyahi erkekliklerin etnik farklılıklar dolayısıyla veya işçi sınıfı erkeklerin sınıfsal özellikleri sebebiyle hegemonik erkeklik performansını sergileyememesi onların ataerkillikten sınırlı olarak faydalanmasına sebep olmaktadır (Sığın ve Canatan, 2018: 169).

Hegemonik erkekliğe en uzak olan erkeklik biçimi ise tabi kılınmış/madunlaştırılmış erkekliktir. Connell çağdaş Avrupa ve Amerika toplumlarındaki en önemli sorunun heteroseksüel erkeklerin eşcinsel erkekleri madunlaştırması olduğunu belirtmektedir (Connell, 2019: 152).

Eşcinsel erkekler hegemonik erkekliğin tam tersi olarak konumlandırılır ve erkek cemaatinde hiyerarşinin en altında bulunur. Eşcinsel erkeklere karşı zulüm, tüm erkeklerin içindeki kadınsılığın zorla bastırılması amacını taşır. Böylece homofobi sonucunda yalnızca

eşcinsel erkekler değil tüm kadınlıklar da erkeklikten aşağı bir konumda tutulur (Segal, 1992; 42). Ancak madunlaştırılan erkeklikler yalnızca eşcinsel erkekler değildir. Çocuklar, yaşlılar, işsizler, (pro)feministler, boşanmış erkekler, askerlik yapmayanlar, çocuk sahibi ol(a)mayanlar gibi hegemonik unsurlara sahip olmayan erkekler de madunlaştırılabilmektedir. Bu durum erkekliğin her an risk altında olan bir iktidar konumu olduğunu göstermektedir. Erkekliklerin kendi aralarındaki bu madunlaştırma ilişkisi hegemonik erkeklikten beslendiği için yerel unsurlarla oldukça bağlantılıdır.

1.4. Türkiye’de (Hegemonik) Erkekliğin Sosyal İnşa Süreçleri

Erkek biyolojik cinsiyetinin imgelediği erkeklik, çok katmanlı bir kavramdır. Erkeklik hakkında konuşurken onun kazanılan bir statü olduğunu, sürekli olarak test edildiğini ve dolayısıyla kaybedilebileceğini/krize girebileceğini göz önünde bulundurmanız gerekmektedir.

Erkeklik, kadınlık gibi bir veri değildir, başarı ve edinim gerektirir (Kandiyoti, 2013: 81). Biyolojik olarak erkek cinsel organına sahip olmak, kişiye eril kimliği kazandırmada tek başına yeterli değildir. Erkek çocuklar, toplumun ve kendilerinin gözünde gerçek erkeklere dönüşmek için pek çok ritüelleştirilmiş sınavdan ve süreçten geçmek zorundadır. Dolayısıyla erkeklik değerlidir ve kaybedilmesi büyük acılara sebep olur.

Erkek ya da kadın olmak büyük ölçüde toplumsal yapı tarafından belirlenir ve söylem düzeyinde yeniden üretilir (Öztürk, 2020: 25). Bu bağlamda Mutluer (2008) Türkiye’nin güncel politik ve kültürel iklimini oluşturan unsurları şu şekilde sıralamaktadır: modernist ve Kemalist bir milliyetçilik, Müslümanlık, militarizm ve heteronormativite. Erkekliğin Türkiye’deki sosyal inşa süreçlerinde bu unsurların etkilerini görmek mümkündür.

Selek (2014: 19), Türkiye’de oğlan çocuklarının gerçek erkeklere dönüşürken geçmek zorunda olduğu dört aşamadan bahseder; sünnet, askerlik, iş bulma ve evlilik. Zeybekoğlu (2015: 78) ise Türk toplumunun günlük pratikleri dikkate alındığında bu süreçlere ilk cinsel deneyim ve baba olma süreçlerinin de eklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu tez çalışmasında erkeklerin hayatlarında birer dönüm noktası olarak görülebilecek ilk cinsel deneyim ve babalık da erkeklik inşası içerisinde değerlendirilecektir.

Sünnet İslam dininin bir zorunluluğu olmasının yanı sıra, Türkiye’de ritüel haline getirilmiş bir kutlamadır (Selek, 2014: 18). Bu kutlamalar sünneti biyolojik bir olay olmaktan çıkarıp toplumsal ve kültürel bir olay haline getirmektedir (Kırımlı, 2009: 19). Erkekliğe geçiş sürecinin ilk adımı olan sünnetle birlikte erkek çocuklar artık gerçek erkek olarak kadınlardan ve çocuklardan bir üst statüye geçmektedirler.

Cinsellik, sünnet ya da askerlik gibi süreçlerden farklı olarak, erkeklerin yaşamlarının belirli bir döneminde deneyimledikleri bir süreç değildir. Erkeklerin yaşamlarının her alanında cinselliğin izleri görülür. Çünkü erkek ilk cinsel deneyimini yaşadktan sonra bunu olabildiğince sürdürmekle görevlidir (Barutçu, 2013: 49). Her başarılı cinsel ilişki erkekliği her defasında yeniden inşa etmektedir (Öztürk, 2020: 66).

“Cinsellik yasakları ve kurallarıyla, cinsiyeti yapay bir kategori olarak yeniden üretiyor. Cinsiyet yeniden üretilirken de erkek egemen heteroseksüel iktidar düzeninin üreme stratejileri, kadın ve erkeklere yüklediği sembolik değerler ve davranış normları, politik bir alan olarak karşımıza çıkıyor. Bu süreçte cinsiyet, toplumsal cinsiyetin toplumsallaşmasının temel koşulu haline geliyor” (Mutluer, 2008: 15).

Mutluer’in de belirttiği gibi cinsellik erkekliğin inşasında önemli bir araç olarak toplumsallaşma süreciyle yeni kuşaklara aktarılmaktadır. Bu şekilde heteroseksüel cinsel pratikler erkeklere cinsiyet kimliklerini kazandıran en önemli süreç haline gelmektedir.

Askerlik ulus devlet yapılanmasında genç erkeklerin zorunlu olarak ülke güvenliğini sağlama görevini yerine getirdiği, kitlesel olarak katılım gerektiren bir hizmettir (Yavuz, 2014: 116). Askerlik sadece vatan savunmasının kutsal olması nedeniyle değil ayrıca askerliğini yapmayan her erkeğin kaçak durumda olması ve kaçak olduğunda evlenmesi ve iş bulması mümkün olmaması nedeniyle yerine getirilmesi zorunlu bir görevdir (Selek, 2018: 30). Askerlik erkekliğin kazanıldığı önemli duraklardan biridir. Yerine getirilmediğinde erkekliğin diğer inşa süreçlerini de engellediği için geçerli mazeretler dışında tüm erkeklerin yerine getirmesi beklenen bir görevdir.

Askerlik görevini başarıyla tamamlayıp erkeklik inşasına bir tuğla daha ekleyen erkekleri bekleyen sıradaki görevleri iş bulmadır. Türkiye’de “iş olmayana kız vermedikleri” için sonraki aşamaya geçmek isteyen erkeklerin öncelikle iş bulması gerekmektedir.

Evlenecek olan kadının değil de erkeğin iş sahibi olmasına önem verilmesi geleneksel toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünden kaynaklanmaktadır. Ataerkil erkek ilkesel olarak para kazanan ve ailenin geçimini sağlayan kişidir (Demez, 2005: 63). Erkeklerden beklenen evini geçindirecek, karısına ve çocuklarına bakabilecek bir işe sahip olmasıdır. Kadın ise çocuk büyütmeli ve bakım işlerinden sorumlu olmalıdır. İş piyasası da bu anlayışı desteklemektedir. Bu sebeple çalışan kadınların aldıkları maaş erkeklerden daha düşük olmakta ve kriz anında ilk önce kadınlar gözden çıkarılmaktadır. Bu çerçevede erkek işsizliği kadın işsizliğinden daha önemli görülmektedir. İşsiz bir erkek damgalanmakta ve erkekliği sorgulanmakta iken (Sancar, 2009: 59) kadın işsizliği söz konusu bile edilmemektedir.

Erkeklik inşasının kritik aşamalarından biri olan evlilik askerliğini yapmış, işini bulmuş erkeğin sıradaki durağıdır. Bu evliliğin toplumda kabul görmesi için farklı cinsler arasında

gerçekleşiyor olması gerekir (Barutcu, 2013: 130). Heteroseksüel evlilik yapan erkekler, topluma ‘sağlam’ olduklarını, yani eşcinsel olmadıklarını ispatlamış olurlar.

Erkekliğin sosyal inşasında geçilen adımlar erkekleri evliliğin sorumluluğuna hazırlamaktadır. Askerde, iş piyasasında zorluklarla boğuşan erkek, evlilikte başarılı olması için eğitilmiştir. Ailevi sorumluluklar Türkiye’de hegemonik erkeklik söylemlerinin en başat unsurudur (Bolak Boratav vd., 2018: 63).

Evlenen erkekleri erkekliği inşa etme sürecinde bekleyen aşama baba olmaktır. Evlenip çocuk sahibi olmak erkeğin soyunu devam ettirmesini sağladığı ve erkeğin toplumsal/cinsel iktidarını gerçekleştirdiği için erkeklik inşasının nihai aşamasıdır (Bozok, 2018b: 34). Erkeğin baba olabilmesi için babalıktan önceki sosyal inşa süreçlerini tamamlaması gerekmektedir.

Baba olmak erkeklerin bekarken yaşadıkları özgürlüğü, vurdumduymazlığı ve savurganlığı artık devam ettiremeyecekleri anlamına gelmektedir. Baba olmuş bir erkeğin daha ağır başlı olması beklenmektedir (Sancar ve Göç-Bilgin, 2021: 46). Çocuk sahibi olmak erkeklerin yalnızca sorumluluklarını değil ataerkillikten aldığı payı da artırmaktadır (Bozok, 2018b: 35). Tüm gün çalışmış, evin geçimi sağlamış olan erkek evde bekarken görmediği bir saygıyı ve hizmeti hak etmiş olmaktadır.

Biricik’e göre Türkiye’de erkeklik sorumlulukları ve görevleri şu şekilde özetlenebilir;

“İlk erkeklik sınavını verirken “erkek adam gibi” ağlamadan sünnet olmayı; milli olurken “ter dökmeden kaleye gol atmayı” ve sonrasında bu başarıyı hep gururla sürdürmeyi; askerlik çağı geldiğinde “vatan borcunu” geri ödemeyi ve askerlik sonrası çekirdek aileyi kurarken hem ekmeğini taştan çıkartan “güçlü erkek” hem de “vefakar” baba olmayı gerektirir” (Biricik, 2008: 234).

Erkekliğin inşa süreci ve erkek olmanın sınırları yukarıda söz edilen altı süreçle ifade edilmeye çalışılmıştır. Ancak erkeklik bu süreçlerin toplamından fazlasıdır. Erkeklikle ilgili konuşurken onun her zaman (gerek kadınlar gerek diğer erkekler üzerinde kurulan) iktidarla, tahakkümle, baskıyla ilişkili olduğunu hatırlamamız gerekmektedir. Keza yukarıdaki alıntıda dikkat çekildiği üzere tüm süreçlerde güçlü bir erkekliğin üstün olduğu vurgusu söz konusudur.

Eril tahakkümün erkeklik inşa süreçlerinin her bir anına sızdığı ileri sürebilir. Ayrıca Öztürk’e göre erkekliğin sosyal inşa süreçleri, ataerkilliğin diğer iktidar mekanizmalarıyla olan ilişkisini görünür kılmaktadır: sünnetin dinle, askerliğin siyasi yapıyla, ekmeği kazanmanın kapitalizmle, evliliğin toplumsal düzenle ilişkilendirilmesi bu durumun açık bir örneğidir (2020: 41). Erkekler yukarıda bahsedilen inşa süreçlerinden geçerken “erkekçe” kabul edilen davranışları öğrenirler. Erkekçe olduğu düşünülen davranışlar ise büyük ölçüde bağlamsaldır.

Erkekliğin inşa süreçlerinde başarısız olan, eril tahakküme veya rekabetçi performansa dayalı ataerkil erkeklik modeline direnen erkekler değersizleştirilmektedir. Bu başarısızlıklar

erkekliğe bir hakaret olarak algılanır. Örneğin eşcinsel bir erkek zorunlu heteroseksizme uymadığı için; vicdani retçi bir erkek namusla özdeşleşen vatani korumaktan kaçtığı için değersiz ve öteki olarak görülür. Bu bağlamda Demez (2005:15)'in belirttiği gibi iktidarı korumak zorunda olmak erkekleri istemedikleri şekilde davranmak ve istemedikleri şeyleri yapmak zorunda bırakabilir. Bu şekilde ataerkil kültür erkekleri kendi değerlerini ve kabiliyetlerini ispatlamak zorunda bırakmaktadır. (Hooks, 2021: 26).

1.5. Erkeklik Krizleri / Eril Depresyon

Ataerkil ideoloji kadınların ve erkeklerin ait oldukları yerleri ve bu yerlerdeki görevlerini tanımlamaktadır (Akca ve Tönel, 2011: 12). Erkeklerin egemen konumu ataerkillikten kaynaklandığı için ataerkil ideolojiye karşı herhangi bir muhalefet erkekliğin iktidarını sarsmaktadır. Toplumsal değişimler toplumsal cinsiyet pratiklerini etkilemektedir, bu sebeple bir bütün olarak toplumsal cinsiyet rejiminde yaşanan değişimler erkeklik krizlerinin sebebi olarak gösterilmektedir (Yağbasan, 2019: 30).

Patriarkal egemenlik devam ettirilemediğinde erkeklik krize girmektedir. Bu bağlamda literatür tarihsel bağlamda erkekliğin moderniteyle birlikte krize girdiği konusunda hem fikir görünmektedir. Geleneksel babasoylu aile yapısının bozulması, çalışan erkek - ev içi ücretsiz emek üreten kadın gibi toplumsal cinsiyet rollerinin bozulması, boşanmalar, tek cinsiyetli ebeveynler, feminist ve eşcinsel hareketlerin kazanımları vb. modern dünyanın unsurları eril tahakkümü zedelemekte ve erkekliğin yeniden üretilmesini zorlaştırmaktadır (Sancar, 2009; Bozok, 2019b; Akkoç, 2020).

Erkeklerin toplumsal ve kültürel gereklilikleri yerine getiremediklerinde yaşadıkları psikolojik bunalım ve toplumsal dışlanmışlık erkeklik krizi olarak isimlendirilmektedir. Türkiye’de erkeklerin iş sahibi olması, evlenmesi ve baba olması, erkeklerin egemenliğini oluşturan temel dinamiklerdir. Bu gerekliliklerin yerine getirilememesi erkeklik krizinin sebebidir (Bozok, 2018a; 34).

Sancar, erkeklik krizinin erkek ile kadın arasındaki asimetrinin, doğuştan gelen farklılıklardan kaynaklandığının ileri sürülemez hale gelişinden kaynaklandığını iddia etmektedir (2009: 111). Bu bağlamda geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine karşı herhangi bir muhalefet erkekliği krizi sokabilir. Hegemonik değerlere sahip erkeklerin feminizme, LGBTİ+’lara karşı olan olumsuz tutumları, geleneksel erkeklik değerlerini koruma çabası olarak okunabilir. Çünkü eşcinsel erkekler yekpare bir erkek dayanışması ihtimalini ortadan kaldırmaktadır (Özbay ve Baliç, 2004: 1).

Akkoç (2020), erkeklik krizini erkeğin, patriyarkal erkeklik değerlerini içselleştirme mesafesiyle doğru orantılı olarak, habitus yapılandırması ile gerçeklik arasındaki ‘yarılmadan’ kaynaklı memnuniyetsizlik ve endişe hali olarak tanımlamaktadır. Yazar yaptığı saha çalışmasında erkeklik krizini iki temel halini gözlemlemiştir. İlki içe dönük erkeklik krizidir. Bu durumda erkekler psikolojik ve fizyolojik sorunlar yaşamakta ve yaşam tarzı değişiklikleri yapmaktadırlar (Akkoç, 2020:59). Morgan, yaşanan psikolojik bunalımların intihara götürebileceğini belirtmekte ve erkeklerin intihar oranlarının kadınlardan daha yüksek olmasını erkeklik krizlerine bağlamaktadır (Morgan, 2006: 116). Dışa dönük erkeklik krizi ise hegemonik erkeklik değerlerinin abartılması, kadınların ve LGBTİ+’ların aşağılanması, şiddet, namus cinayetleri gibi sonuçlar doğurmaktadır (Akkoç, 2020: 60). Dışa dönük erkeklik krizini Sancar, erkeklerin geleneksel rollerinden kopmamak için öfkenin erkeklik kimliklerinin muhafazası ve yeniden kurgulanması adına kullanılması olarak tanımlamaktadır (2009: 104-105). Bu bağlamda krize giren erkekliği kurtarmanın yolu geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini şiddetli bir şekilde savunmaktan geçmektedir.

Gücüne meydan okunan ancak yine de baskın olan grupların bir yanıtı, geleneksel toplumsal cinsiyet düzenlerini ve hiyerarşilerini yeniden onaylamaktır (Connell, 1998: 17). Çeşitli sebeplerle erkeklik krizi deneyimleyen erkekler, krizin sebebinin tam da bu ataerkil sistem olduğunu fark etmedikleri için, çareyi geleneksel ataerkil erkeklik rollerini savunmakta bulduklarını zannetmektedirler.

Connell, küresel bir erkeklik krizi yaşandığı fikrini reddetmektedir. Ona göre yaşanan şey ataerkil ideolojinin meşruiyet krizidir. Erkeklerin küresel egemenliğinin ve kadınların küresel tabi kılınmışlığının meşruluğunu yitirmesi ve eşitliğin temel değer olarak benimsenmeye başlamasıyla ataerkil ideoloji kendini savunmak zorunda kalmıştır. Connell’in sözleriyle;

“... eşitliğin kültürel bir varsayıma dönüşmesi nedeniyle ataerkinin izaha ve savunmaya muhtaç hale gelmiş olması sosyobiolojiye, silah lobisinin ideologlarına, erkeklik terapisinin sağ kanadına ve “geleneksel değerleri” dilinden düşürmeyen dinci yeni sağa histerik bir nitelik kazandırıyor” (Connell, 2019: 384).

Küresel bir erkeklik krizinden bahsetmek zor olsa da bir grup erkeğin erkeklik krizi deneyimlediğini kabul edebiliriz. Hegemonik erkeklikle diğer erkeklikler arasındaki ilişki geçişli olduğu için erkeklerin her an kendilerini erkeklik krizlerine karşı koruması gerekmektedir. Çünkü hegemonik değerlere sahip olmak kadar onları korumak da önemlidir.

Toplumsal cinsiyet, Butler’a göre sürekli bir performans gerektirir (2014: 229). Dolayısıyla hegemonik erkeklik icra edil(e)mediği zaman erkeklik meşruiyetini kaybeder ve

sorgulanmaya açık hale gelir. Örneğin aldatılmak, boşanmak, işini kaybetmek, yaşlanmak erkeklik krizine sebep olabilmektedir. Bu tarz krizler eril tahakkümü zayıflatır ve erkekliği bir meşruiyet krizine sokar.

Hooks erkeklik krizini ataerkinin rekabetçi performans modelinin (2021:171) yarattığı bir durum olarak görür. Ona göre kadınların iş hayatına katılması erkeklik krizinin sebebi olamaz çünkü kadınlar hem erkeklerden daha az ücret almakta hem de eve geldiklerinde ikinci vardiyaları olan ev işlerini yapmaktadırlar. Dolayısıyla erkekleri rahatsız eden kadınların çalışması değil, kadının ataerkinin gözetiminden yani evden ayrılıp kamusal alanda var olmasıdır.

Hooks (2021)'un bahsettiği ataerkinin rekabetçi performans modeli erkekleri kendi benliklerine, homososyal alanlardaki hemcinslerine, ailelerine ve romantik ilişki içerisindeki partnerine yabancılaştırmaktadır. Ataerkil ideoloji, eril olanı kadınlar ve zayıf kabul edilen erkekler üzerinde daima iktidar sahibi olan olarak tanımlamaktadır. Ancak Hooks (2021)'a göre “sevgi ve hakimiyet birlikte var olamaz.” Dolayısıyla erkekler sevgisizliğe, yalnızlığa hapsedilmekte ve onlardan oldukça ağır ataerkil beklentileri yerine getirmeleri beklenmektedir. Ataerkil ideali gerçekleştirmek için erkekler benliklerinden vazgeçmektedirler. Çünkü; “Ataerkil kültür erkekleri tam da patriark rolünü üstlenmezlerse var olma nedenlerinin kalmayacağına inanacak şekilde toplumsallaştırdığı için, erkeklerin kalplerini kontrol etmeye devam etmektedir” (Hooks, 2021: 124).

Erkeklik krizi tartışmalarında mağduriyet söylemi yaratmamaya dikkat etmek gerekmektedir. Eleştirel erkeklik çalışmalarının özünü oluşturan eleştirelilik kaybedildiğinde ortaya mağduriyet söylemleri çıkabilir ve (eleştirel) erkeklik çalışmaları alanı bir ataerkillik savunusu haline dönüşebilir. Dolayısıyla erkeklerin kriz yaşamalarının sebebinin ataerkil erkeklik ideolojileri olduğu unutulmamalıdır. Hooks'un belirttiği gibi, “toplumumuzda erkek bedenine ve ruhuna saldıran, yaşamı en fazla tehdit eden toplumsal hastalık ataerkidir” (2021: 32).

1.6. Erkeklik ve Şiddet

Saldırganlık ve şiddet genellikle erkeklerle ilişkilendirilen olgulardır. Kimmel, ergenler arası şiddet, kentsel şiddet, çete şiddeti, uyuşturucuyla alakalı şiddet, okul şiddeti vb. dendiği zaman aklımıza hangi cinsiyetin geldiğini sorar (2000: 239). Eğer tüm bu terör ve şiddet olaylarının aktörleri olarak erkekleri düşünüyorsak, erkeklik ile şiddet bir şekilde ilişkili kavramlar demektir.

Erkeklik ve şiddet arasında bir bağ olduğu aşıkardır. “Aile içi şiddetten uluslararası terörizme, çağdaş şiddet tartışmalarının ortak paydası erkeklerdir” (Gutmann, 2021: 130). Ancak bu bağın doğal yani biyolojik mi yoksa toplumsal mı olduğu çeşitli çalışmalarda tartışılmış ve kimileri biyoloji tarafında yer alırken kimileri de toplumsal tarafta yer almıştır. Biyolojik açıklamalar erkeklerin testosteron hormonu ve kromozom farklılıkları sebebiyle şiddete yatkın olduklarını savunmaktadır (Hearn, 1998; Connell, 2000; Ghiglieri, 2002; Gutmann, 2021). Bu doğal yapı sayesinde ataerkil ideoloji erkekleri doğaları gereği güçlü ve akılcı olarak konumlandırır (Demez, 2005:61). Doğal farklılıklar erkeklerdeki saldırganlığın sebebi olarak görülür ve bu sebeple erkekler kadınlara göre daha saldırgandır. Ancak bu bakış açısında şiddet uygulamayan erkekler ve şiddet uygulayan kadınlar göz ardı edilmektedir (Edwards, 2006; 44-45).

Connell’e göre biyolojik bakış açısı erkeklerdeki değişim ihtimalini de görmezden gelmektedir ve şiddeti doğal bir dürtü olarak gördüğü için meşrulaştırmaktadır (2000: 23). Dolayısıyla biyoloji sorunun bir parçası olarak kabul edilse bile çözümün bir parçası olamamaktadır (Gutmann, 2021: 230).

Toplumsal açıklamalar ise erkeklik ve şiddet arasındaki ilişkinin oğlan çocuklarına şiddet uygulama haklarının olduğunun öğretilmesine dayanır. Sancar’a göre erkeklik şiddet kullanma hakkına sahip olan cinsiyettir (2009: 216). Şiddet kullanma hakkının erkeklerin tekelinde bulunması erkeklikle şiddet arasında toplumsal ve kültürel bir bağlantı yaratır (Segal, 1992; Connell, 2017). Segal bu bağlantının, şiddetin onaylandığı pek çok kurumun erkeklerin tekelinde, erkek meslekleri olarak görülmesinden kaynaklandığını belirtir (1992: 324). Askerlik, polislik, gardiyanlık gibi meslekler teoride kadınlara açık olsa da pratikte hala büyük ölçüde erkeklerin yoğunlaştığı, homososyal alanlar olarak görünmektedir.

Selek, şiddet alanlarının ve şiddet araçlarını kullanma becerisinin erkeklerin elinde olmasının tesadüf olmadığını, aksine erkeklikle özdeşleştirilen namus bekçiliği görevi ve silah kullanma kabiliyetinin yüzyıllardır kutsallaştırılmasından kaynaklandığını belirtir (2018: 88). Erkeklik görevlerinin kutsallaştırılmasıyla şiddet uygulama kapasitesi yalnızca erkeklerin yapabileceği, iktidar konumundakilere özgü bir edim haline gelir. Dolayısıyla erkekler iktidar sahibi bir grup olarak kadınlara ve diğer ötekilere karşı şiddet kullanma tekeline sahip olur.

Sosyalleşme ya da cinsiyet rolü açıklamaları biyolojik açıklamalardan daha güvenilir gözükse de bazı erkeklerin neden şiddet uygulamadığı ve kadınların şiddet eylemleri yine belirsiz kalmaktadır. Eğer şiddet ebeveynlerden öğreniliyorsa kız çocuklarının erkek çocuklardan farklı şekillerde etkilenmesinin sebebinin cinsiyet rolü olduğu görüşü basit bir açıklamadır (Edwards, 2006: 46). O halde erkeklik ve şiddet arasındaki ilişkiyi açıklamak için

toplumsal yaklaşımlara başvururken dikkat edilmesi gereken nokta, erkeklerin pasif bir şekilde ataerkil kültürün alıcısı ve taşıyıcısı olarak konumlandırılmamasıdır. Eğer erkekler ataerkil kültür karşısında pasif birer alıcı olsalardı tüm erkeklerin şiddet faili ya da en azından şiddeti savunan bireyler olması gerekirdi. Özkanç ve Yetiş'in belirttiği gibi erkeklik ve şiddet arasındaki ilişkiyi anlamak ve buna bir çözüm bulmak için, erkeklikler farklı deneyimler içerisinde performatif olarak kurulan öznellikler olarak ele alınmalı ve dönüşen iktidar ilişkileri içerisinde değerlendirilmelidir (2016: 15).

Tezin önceki bölümlerinde irdelendiği gibi bağlamsallık erkeklerin konumunu, davranışını oldukça etkilemektedir. Bazı bağlamlarda şiddete boyun eğmek norm olabilirken (ordu gibi yerlerde üstlerden gelen şiddette olduğu gibi), bazı bağlamlarda şiddet uygulamak (namus ve ekmek parası gibi) norm olabilir. Dolayısıyla performatiflik ve dönüşen iktidar ilişkileri, erkeklik ve şiddet arasındaki ilişkiyi anlamak için merkezi önemdedir. Bu sebeple Connell'e göre erkeklik ve şiddet arasındaki kurumsallaşmış ilişki birden fazla erkeklik gerektirir. Patronun ve işçinin erkekliği, komutanın ve askerin erkekliği birbirinden farklı olacaktır (2000: 29).

Eril şiddetin kurbanı genelde kadınlar, çocuklar, LGBTIQ+'lar, göçmenler vb. dezavantajlı gruplardır. Çünkü;

“Eril şiddet, yaş, sınıf, cinsiyet ve etnisiteye dayalı hiyerarşilerle yapılandırılmış ve en güçlüünün kazanacağı biçimde örgütlenmiş bir davranışlar bütünü olarak tanımlanabilir. "Düzen", "disiplin", "terbiye", "namus-şeref" gibi ahlaki değerleri merkezine alan ve en temel tekniği her türden şiddet olan toplumsal ve siyasal ilişki biçimidir eril şiddet” (Sancar, 2009: 216).

Bu doğrultuda Yetkin (2019), eril şiddetin üç halinden bahsetmektedir. Fiziksel/cinsel şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı ayrımcılık olarak şiddet ve belki de en yaygın eril şiddet olan susma hali olarak şiddet. Susma hali olarak şiddet, yukarıda bahsedilen Connell'in işbirlikçi erkek tipiyle paraleldir. Şiddetin bu hali okulda zorbalığa, sokakta, otobüste vb. cinsel veya sözlü tacize sessiz kalarak mağdurları yalnızlaştırmaktadır. Failini etliye sütlüye karıştırmayan bu şiddet tipi hem faili gerçekten de fail olarak göstermez hem de ataerkil paydan kazancına bir zarar getirmez.³

Segal, şiddetin erkeklikle eşitlenemeyeceğini söylese de erkekliği güç ve iktidarla tanımlayan ataerkil ideolojinin, bunu başaramayan erkeklere şiddete başvurmaktan başka bir çare bırakmadığını belirtir (1992: 310). Bu bakış açısında şiddet, erkeklik görevlerini yerine

³ Kaçırılan bir kadını fark edip olaya müdahale eden bir muhabir haberinde, kadın muhabirin mağduru elinden tutarak onu kaçırmaya çalışan adamı engellemeye çalışırken, etraftaki erkeklerin “elleri bellerinde” olayı izlemekle yetinmesi bu şiddet türüne güzel bir örnek olabilir. <https://www.haberturk.com/video/haber/izle/kadina-bicakli-siddeti-dha-muhabiri-onledi/727913> (erişim tarihi: 04.10.2021)

getiremeyen, hegemonik bir erkeklik performansı sergileyemeyen erkeklerin, erkekliklerini kendilerine ve başkalarına ispatlama çabası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şiddet ile pekiştirilmeye çalışılan erkeklik duygusu, Selek’inde belirttiği gibi yetersizlik ve güvensizlik anlamına geliyor (2018: 94). Erkekliğin kaygan zemininde kendini tehlikede hisseden erkeklik şiddeti araçsallaştırarak kendisini korumaktadır. Şiddet erkeklik krizlerini telafi etmenin ve hegemonik erkekliği yeniden tahsis etmenin bir aracıdır (Sancar, 2009: 105; Barutçu, 2013: 116; Laloğlu, 2018: 393, Öztürk, 2020: 74).

Erkekliğin doğası gereği ulaşılabilecek bir son durak olmadığı için erkeğin erkek oldukça daha fazla erkek olması gerekmektedir. Ataerkil ideoloji erkek ne kadar hegemonik bir erkeklik inşa etse de bunu yetersizleştirmektedir. Bu sebeple Çelik’e göre erkekler kendi duygularını ve benliğini bir kenara iterek yapılandırılmış ve biçimlendirilmiş bir varlığa dönüşmekte ve bu süreçte hem kendisine hem çevresine saldırganca ve şiddet içerikli davranışlarda bulunmaktadır (2016; 2).

Erkekliğin duygulardan uzak bir toplumsal cinsiyet olarak tanımlanması erkeklerin kendilerinden uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Kendilerinden uzaklaşan erkekler sorunlarını yakınlarıyla paylaşamamakta ve içine kapanmaktadır. Özellikle partnerine samimi bir biçimde açılmamak, ortak duygular altında buluşamamak, Hooks (2021)’un da vurguladığı gibi erkekleri sevgisizliğe mahkum etmekte ve sorunlarını tek başlarına çözmek zorunda bırakmaktadır.

Erkeklik krizlerinin telafisi olarak başvuru olan şiddetin en yakındaki kadınlara yöneltilmesi Türkiye’nin güncel sosyal problemlerinden biridir. Hearn (1998) özellikle de kadınların erkeklerin iktidarını onaylamadıklarında, tehlikeye attıklarında ve tehdit ettiklerinde şiddetin hedefi haline geldiklerini belirtir. Çünkü kadının erkeğin erkekliğini onaylaması, erkekler için bir hak ve mecburiyettir. Bu mecburiyet şiddet uygulayan erkeği kadına bağımlı hale getirmektedir (Demren, 2008a; Lundgren, 2009).

Öztürk (2020) kadına şiddet uygulayan erkeklerle yaptığı görüşmelerin sonucunda, cinsel şiddet gibi pek çok kadını tehdit eden bir davranışın evlilik içerisinde gerçekleştiğinde şiddet olarak görülmediğini belirtir. Evlilik kadının cinselliğini yalnızca kocasının iradesi altında bıraktığı için kadınların cinsel ilişkiyi reddetmesi veya istekli olmaması, erkeklerin zorla cinsel ilişkiye girmelerini meşrulaştırmaktadır. Cinsellik kadının erkeğe sunmak zorunda olduğu bir görev olarak konumlandırıldığında, erkeğin hakkı haline gelmektedir ve bazı erkekler hakkı olanı zorla almak konusunda bir beis görmemektedir.

Şiddet daima haklılaştırmaya muhtaç olduğu için (Arendt, 2021: 91), erkeklerin kadına yönelik şiddet eylemlerini bir şekilde önemsizleştirdiği, meşrulaştırdığı, bir bahane bulduğu

yapılan pek çok araştırmada (Hearn, 1998, Kardam ve Yüksel-Kaptanoğlu, 2000; DeKeseredy ve Schwartz, 2005; Lundgren, 2009; Sancar, 2009; Ok, 2011; Emerson-Dobash ve Dobash, 2015; Öztürk, 2020) ortaya konmaktadır.

Namus bu noktada şiddet uygulamayan erkeklerin bile değindiği bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sancar (2009)'ın çalışmasında iki öldürme nedeni olarak namus ve ekmek parası gösterilmektedir. Erkeklik hakkındaki çalışmalarda en çok vurgulanan iki boyut olan namusu korumak ve ekmek parası kazanmak, Türkiye’de erkekliğin en önemli iki ayağını oluşturmaktadır.

Namus cinayetlerinin görünür mağdurları kadınlar olsa da erkeklerin de namus cinayetinin mağdurları olması (Adak, 2017: 16) namus cinayetini erkekler arası bir hesaplaşmaya da dönüştürmektedir. Kadının cinsel sadakatsizliğinden, çalışmak istemesine kadar pek çok konu namus meselesi haline getirilebilir. Kardam ve Yüksel-Kaptanoğlu’na göre;

“Erkekler, kadınların onlardan ne denli farklı olduklarını vurgulamak yerine benzerliklerin de olduğunu düşünerek, iktidar sahibi olanlar ve iktidara boyun eğenler karşıtlığından değil de eşit bir ilişki perspektifinden hareket edebildikleri ve değişimin söz konusu olabileceğini en azından tahayyül ettikleri zaman, bu durum onlara hegemonik erkekliğin yükünden kurtulma yolunu açabilir. Böyle bir durumda da erkekliklerin çok farklı kurgulanabileceğini düşünme imkanı ve cesaretine de sahip olabilirler” (2000: 73).

Sonuç olarak hegemonik değerlere sahip olma arzusu veya bu değerleri devam ettirme çabası şiddete sebep olabilmektedir. Şiddet de tıpkı erkeklik gibi çelişkili bir durumdur. Şiddet bir yandan iktidar olarak görülebilirken diğer taraftan iktidar yoksunluğu olarak okunabilmektedir. Her ne şekilde olursa olsun, şiddet erkeklikle bir şekilde ilişkilidir. Dolayısıyla şiddetle mücadele ederken egemen erkeklik değerleri göz önünde bulundurulmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

ATAERKİL ROMANTİK İLİŞKİLER, ALDATMA VE TOPLUMSAL CİNSİYET

2.1. Aşk ve Ataerkillik

Toplumsal cinsiyet rolleri bireylerin deneyimlerini şekillendiren ana unsurlardan biridir. Kadın ya da erkek olmanın anlamı kültüre ve zamana göre değiştiği için farklı cinsiyetlerin (ve cinsel yönelimlerin) romantik ilişkilerdeki deneyimi de kültüre ve zamana göre değişiklik gösterecektir. Kadın ya da erkek olmanın ne anlama geldiğinin bir tarihi vardır (Rose, 2018:16). “Yeme içmeyle ilgili kurallar ve törenler gibi, aşk ve cinsellik de doğamızın derinliklerinde ve kaynağında yatar. Dolayısıyla her kültür zorunlu olarak kendi sistemi içinde bunlara ayrıcalıklı bir yer vermiş, kendine göre sunmuştur” (Bottéro, 2015b: 19).

Batı’nın aşk hikayeleriyle Doğu’nun aşk hikayelerinin ve deneyimlerinin temelde aynı duygudan beslenmelerine karşın oldukça farklı çerçevelerde gelişmesi bağlamsal farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Erkeklik ve kadınlık kültürel olarak değişkendir ve cinsel uygulamalar ve inançlar bağlamsaldır (Gutmann, 1997: 390). Ortak olan şey ise aşkın cinsiyetle, cinsellikle, sınıfla, kapitalizmle, din ile olan karmaşık ilişkisinin onu farklı tarihsel dönemlerde toplumda politik hale getirmesidir.

“Batı’da aşk kapitalistleşmeyle, sosyal hareketlilikle ve bireyselleşmeyle iç içe geçmiş bir olgudur; aşk ve evlilik birbirinden bağımsız değildir. Ortadoğu’da ise evlilik, aileleri birbirine bağlayan bir politik olgudur, erkeklerin güçlü bağlarla ortaklıklar kurmak için yaptıkları bir taktiktir, duygulara ve aşka bağlı olması gerekmez” (Demren, 2008b: 327).

Ataerkil ideolojinin altında yaşayan hemen herkesin neyin kabul edilebilir olduğunu belirlemede başvurduğu standartlar erkeklerin değer ve davranışlarıdır (Hooks, 2018: 62). Kadınlık ve erkeklik hakkındaki kalıp yargılar kadın ya da erkek olmanın ne anlama geldiğine dair inançlardan doğsa da (Ertan, 2009: 105) erkeklik, kadınlık karşısında daha değerli görüldüğü için standartlaştırılmış değerler erkeklerin değer ve inançlarıdır. Romantik ilişkilerde rollerin düzenlenmesi, yaşanması muhtemel krizlerin nasıl çözüleceği gibi unsurlar erkeklik değerlerine göre belirlenmektedir. Böyle bir ilişkinin ne kadınlar ne de her ne kadar güçlü özne konumunda olsalar da erkekler için doyurucu bir ilişki ortamı yaratmasını bekleyebiliriz. Seven bir kültür yaratmak istiyorsak bu düşünce ve davranış biçimlerinin değişmesi gerekmektedir (Hooks, 2018: 19).

Connell aşk tasarısı ile ataerkil kurumlar arasında bir çelişki bulunduğunu ve bu çelişkinin ataerkil toplumda süregiden bir gerilim olarak ele alınması gerektiğini belirtir (2017: 313). Evlilik, mülkiyet, akrabalık ilişkileri gibi ataerkil kurumların geleneksel toplumsal cinsiyet rolleriyle birleşmesi romantik ilişkilerde eşitsizlik yaratmaktadır ancak aşk temelde eşit iki insanı gerektirir. Türkiye bağlamında bu ataerkil kurumlara yerel namus kodlarının eklenmesiyle cinsellik de dahil olmak üzere romantik ilişkilerin pek çok unsuru heteroseksüel ilişkilerde kadınların sahip olunan birer nesneye indirgenmesine sebep olmaktadır.

Sarı (2004), Türkiye’de erkeklik ve aşk hakkında konuşurken dikkat edilmesi gereken üç unsur olduğunu belirtmektedir; kadınlık ve erkeklik arasındaki zıtlık ilişkisi, kadın cinselliğinin yerel namus ve utanç kodlarıyla kontrol edilmesi ve aile reisinin statüsü ile ilgili roller. Bu üç unsur romantik ilişkileri eşitsiz bir hale getirmekte ve erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğini doğallaştırmaktadır.

2.2. Romantik İlişkilerde Erkekler

Ataerkinin kadınlık ve erkeklik arasında yarattığı zıtlıklara rağmen yine de kadın ya da erkek herkes sevmek ve sevilmek ister. Ancak eril iktidara sahip olma ve koruma arzusunun ataerkil ideoloji tarafından sürekli kışkırtılması ve diri tutulması sonucunda erkeklerin sevmeye köreltilmektedir.

Ataerkinin tanımladığı ideal erkek yalnızlığı ve bağımsızlığı yücelten (Hooks, 2021: 130), her kadınla her an cinsel ilişkiye girmeye hazır olan (Sancar, 2009: 196), tohumlarını saçarak soyunu mümkün olduğunca garanti altına almaya çalışmaktan başka bir seçeneği olmayan (Gutmann, 2021: 123) bir robot gibidir. Duygusal deneyimler yaşamasına izin verilmeyen bu eril robotun karşısında konumlandırılan kadınların ise duygusal gelişimi desteklenmektedir. Ataerkil toplum bile kadınların duygusal gelişimini desteklediği için, kadınların sevgi yolunu bulması erkeklere göre daha kolaydır. Ancak bu kadınların erkeklerden daha çok sevdiğini değil, duygularına daha kolay başvurabildiğini gösterir (Hooks, 2021: 184). Erkeklerin duygusal olması değil, duygularını dışarıya yansıtması yadırganır. Çünkü erkeksi olan davranış duygularını içinde yaşamaktır (Demez, 2004: 215).

Erkeklerin duygularını açıkça yaşaması kadınsılaşıma olarak görülür ve erkeklik krizine sebep olabilir. Çünkü duygular kadınsı, akıl erkeksidir. Kadınların duygu ile özdeşleştirilmesi duygusal ile rasyonel arasındaki hiyerarşide erkekleri akılla özdeşleştirerek, bir kez daha ataerkiyi yeniden üretir. Demez’e göre (2004: 122) “Erkek amaca, başarmaya, duygusal yönden açık vermemeye eğitilirken, kadınlar; romantik, bağımlı ve duygularını açıkça ifade eder tarzda yetiştirilirler”.

Her durumda soğukkanlılığı korumak ve güçsüzlük-güvensizlik gibi duygularla başa çıkmak için erkekler, diğer erkekleri ve kadınları nesneleştirebilmektedir (Öztürk, 2020: 71). Herkesi ve her şeyi sömürmek ve kullanmak üzerinden kurulan ilişkilerin erkekler dahil hiç kimseye bir yararı yoktur. Fark etmemiz gereken ataerkil ideolojinin erkeklerin ağzına çaldığı bir parmak balın uzun vadede hiç kimse için bir çıkar sağlamadığıdır. Bozok'un da (2011:21) vurguladığı gibi erkek olmak uğruna duygularını bastırmayı öğrenen erkekler, ne hissettiklerini ve duygularını ifade edemez hale gelmektedir:

“Erkeklik normları”, erkeklere ne yapıp ne yapmamaları gerektiğini dayatırlar. Örneğin ataerkil söylemde bir erkeğin partnerine sevgisini ve/ya üzüntüsünü ifade etmesi erkeklik normlarına aykırı görülür. Burada görülebileceği üzere, erkeklik normları erkeklere kendilerini gerçekleştirme, diğer bir deyişle kendileri olmaları için pek fazla alan bırakmaz ve erkekleri kadınlar ve queer bireyleri ezen ataerkil toplumsal yapının işbirlikçileri haline getirir” (Bozok, 2011: 21).

Ataerkil ideoloji egemenliğinde yaşanan romantik ilişkiler, erkeklerin yüceltilmesine ve yalnızca erkek oldukları için değerli görülmelerine sebep olurken, kadınlar için bu durumun tam tersi söz konusudur. Bu durum romantik ilişkilerde aktiflik pasiflik ekseninde gelişmektedir. Erkeklerin romantik ilişkileri başlatması (Sumbas ve Durmuş, 2018: 718), kadınların ise kendilerini kovalayan erkekler arasından en güçlüyü seçmeleri (Sarı, 2004: 61) beklenmektedir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin yarattığı bu kalıp yargılar o kadar kabul görmüştür ki, Hooks'un belirttiği gibi heteroseksüel olmayan ilişkiler de bile bir taraf dişil, diğer taraf eril rolleri üstlenerek, romantik ilişkilerdeki ‘lider’ ve ‘havaris’ paradigması sürdürülmektedir (2018: 162-163).

Eril-dişil ikiliği romantik ilişkileri eşitsiz bir ilişki haline getirir. Bu eşitsizlik eril ve dişilin toplumsal anlamlandırılmalarından kaynaklanır ve Connell (2017) bu anlamlandırmayı örgütleyen ağlara kateksis adını verir. Kateksisin romantik ilişkilerdeki ön koşulu cinsel farklılıktır. Heteroseksüel ilişkilere dayanan kateksis cinsel farklılık temelinde örgütlenerek kadını ve erkeği birbirini tamamlayan bir bütünün iki yarısı olarak konumlandırır. Bunun sonucunda da heteroseksüel ilişkiler kalıp haline gelir ve diğer tüm aşk ve cinsellik biçimleri norm dışı kalır.

Ataerkil kalıp yargılar bireylerin romantik ilişkilerden ne anladıklarını ve bu ilişkiden ne beklediklerini etkilemektedir. Sakallı ve Curun'a göre romantik ilişkilerle ilgili kalıp yargılar (heteroseksüel) bir ilişkinin nasıl yaşanması gerektiğini ifade eder. Ataerkil ideolojide her alanda olduğu gibi romantik ilişkilerde de kadınlar erkeklerin denetimine tabi kılınmaktadır. Örneğin erkeklerden eşlerinin kıyafetlerine, davranışlarına müdahale etmesi, onları sürekli olarak denetlemesi ve ilişkinin güçlü öznesi olması beklenirken, kadınlardan naz yapan,

cinselliğini eşine saklayan, pasif özneler olması beklenmektedir (2012; 33). Bu çerçevede romantik ilişkiler toplumsal cinsiyetin inşa edildiği alanlardan biri haline gelmektedir.

Ataerkil ideoloji romantik ilişkileri erkeklerin beklentileri ve ihtiyaçları temelinde düzenlerken, kadınlar erkeklerin ihtiyaçlarını gideren araçlar olarak görülür. Hooks'a göre erkekler romantik ilişkilerde sevgiyi ve aşkı çaba sarf etmeden elde etmeyi beklemektedir (2018: 117). Ancak böyle bir yaklaşım erkeklerin romantik ilişkilerdeki görevlerini, ataerkil kültürün ve ataerkil kadınlıkların beklentilerini göz ardı etmektedir.

Erkeklerin romantik ilişkilerde belirli sorumlulukları vardır. Romantik ilişkiyi başlatan taraf olmak, ailenin geçimini sağlamak, partnerin ve eğer varsa çocukların güvenliğini sağlamak gibi sorumluluklar yalnızca erkeklere yüklenmektedir. Türkiye bağlamında bunlara ek olarak yerel namus kodları da erkeklere namus bekçisi görevi vermektedir. Bu sorumlulukları yerine getirmek ya da getir(e)memek erkeklerin romantik ilişki deneyimlerini etkilemektedir.

Erkekliğin her aşamasında olduğu gibi aşkı da bulunduğu konumu hak etme mücadelesi söz konusudur. Selek'in belirttiği gibi pek çok halk hikayesinde, destanda, masalda vb. erkeklerin aşka ulaşmak için aşmak zorunda olduğu engeller işlenir. Erkeğin varlığının ve aşkının kabul edilmesi engelleri aşmasına ya da aşmaya çalışırken ölmesine bağlıdır (2018: 23). Bugün erkekler belki dağları delmiyor ancak erkek olma mücadelesi romantik ilişkilerde erkeklerin önüne pek çok aşılması gereken engel çıkartıyor.

Türkiye'de yapılan çalışmalarda (Sarı, 2004; Sancar, 2009, Bolak Boratav vd., 2018) erkeklerin aşk ve sevgi arasında bir ayrım yaptıkları görülmektedir. Genel olarak özetleyecek olursak aşk geçici bir heves, tensel temas isteği olarak tanımlanırken sevgi daha çok uzun süreli, saygıya ve vefaya dayanan bir duygu olarak anlandırılmaktadır.

Sarı (2004) erkeklerin romantik ilişkilerinde fethetmeyi arzuladıklarını ve fetih tamamlandığında aşkın bittiğini belirtir. Bu noktada erkeklerin kovalayan, kadınların kaçan (ve seçen) olduğu kalıp yargısı ortaya çıkmaktadır. Yazara göre, kadını fethetme duygusu ve arzusu erkeklerin romantik ilişkilerdeki tutkusudur. Eğer erkek kadını fethettiğini düşünürse o noktada tüm arzusu ve aşkı bitmektedir. Aşkın bittiği noktada erkek hala ilişkiyi devam ettiriyorsa sevgi başlar. Çok eşli, kovalayan, fetheden, boyun eğdiren erkek imgesinin karşısında tek eşli, kaçan ve seçen, fethedilen, boyun eğen kadın imgesi, romantik ilişkiler hakkındaki en temel kalıp yargılardan biridir.

Üney ve Yöyen yaptıkları çalışmada erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Oyun gibi aşk kavramı pek çok partnerle aynı anda ilişkinin kurulduğu aşk tipidir. Yazarlara göre erkeklerin bu aşk tipine kadınlara göre daha

yatkın olmasının sebebi Türk kültüründe erkeklerin bu davranışlarının olumlu görülmesiyle ilişkilidir. Erkekler için cinsellik erkeklik ispatı olmasının yanında kadınlar üzerinde tahakküm kurma aracı olarak görülmektedir. Dolayısıyla erkeklerin cinsel davranışı onlar için gurur kaynağı olmaktadır. Yazarlar bu durumu ayrıca evrimsel açıdan soyu sürdürme isteğiyle de ilişkili görmektedir. Erkek ne kadar çok kadınla birlikte olursa soyu devam ettirme şansı o kadar fazla olmaktadır. Ancak bunun yanında doğacak çocuğun kendi soyundan olduğunu bilmek isteyeceği için kadınların cinselliğinin kısıtlanması gerekmektedir (Üney ve Yöyen, 2020: 179). Dolayısıyla erkekler için cinsellik bir erkeklik ispatı, iktidar sağlama aracıyken kadınlar için baskılanması, saklanması gereken bir eylemdir. Cinsellikle alakalı bu farklılıklar çok eşli erkek – tek eşli kadın kalıp yargısını desteklemektedir.

Bolak-Boratav vd. Türkiye’de evli erkeklerin evlilik ve eşle ilişkilerini inceledikleri çalışmalarında, aşk evliliklerinin çok az rastlanan bir olgu olduğuna dikkat çekmektedir⁴. Yazarların verilerine göre aşk evlilikleri hem kent soylu hem de yüksek eğitilmiş olmanın getirdiği bireysellikte birlikte artmaktadır (2018:175). Kırsal kesimlerde ve eğitim seviyesinin düşük olduğu ailelerde babanın egemenliğinin genç erkeklerin eş seçimini etkilediği söylenebilir.

Sakallı-Uğurlu vd. (2018) Türkiye’de evli-bekar olmaya göre değişen kadın-erkek stereotiplerini ortaya koymuşlardır. Yazarlara göre kadınlardan ve erkeklerden sosyal beklentiler, evlilikle doğrudan ilişkili olarak belirlenir. Örneğin bekar erkeklerin evli erkeklere göre daha savurgan, sorumsuz ve çapkın olması kabul görebilirken evli erkeklerin koruması ve bakması gereken bir ailesi olduğu göz önünde bulundurularak daha sorumlu olmaları beklenmektedir. Yani bekar erkeklerin negatif kişilik özellikleri ön plana çıkarılırken evli erkeklerin geleneksel olarak ailesini koruma, sahiplenme cinsiyet rolleri ön plana çıkarılır. Kadınlarda ise yerel namus kodları ve ev içi sorumluluk, çocuk bakımı gibi kadınsı görülen özellikleri ön plana çıkmaktadır. Bekar kadınlar saflık, kırılganlık gibi kişilik özellikleriyle tanımlanırken evli kadınlar geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ile tanımlanmaktadır.

Hooks (2012) ’a göre bu beklentiler aşkın ataerkil ideoloji ve cinsiyetçilikle bağlantısı sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ataerkil kültür içerisinde aşktan anladığımız şey insanı güçsüz ve bilinçsiz bırakan bir duygudur. Bu bilinçsizlik aşk adına yapılan her şeyi meşrulaştırmaktadır. Şiddet, kısıtlama, cinayet gibi insan hakkı ihlalleri aşk adı altında anılabilmektedir. Çünkü ataerkil aşk sahip olmaktır. Aşk verilen ve alınan bir metadır. Ataerkil heteroseksist ilişkiler kadınların erkeklere sevgi ve bakım vermesini, erkeklerin ise buna

⁴ 58 katılımcıdan yalnızca 18’i aşk veya aşık olmak kelimelerini kullanmıştır.

karşılık eve ekmek getirmesini ve himayesindeki kadın ve çocukları koruması görevini üstlenmesini beklemektedir.

2.3. Cinsellik ve Erkeklik

Kadın erkek ilişkileri hakkında düşünürken Adem ile Havva, aklımıza gelen ilk görüntülerden biridir (Bottéro, 2015a: 155). Havva'nın aç gözlülüğü, arsızlığa olan meyili sebebiyle (Millett, 1987: 95) ilk büyük günah kadın yüzünden işlenmiştir. Bu sebeple pek çok dini metinde ve bu metinlerin etkisinde kalan edebiyat ürünlerinde erkeklerin kendilerini kadınlardan ve kadınların ayartmalarından korumaları gerektiği belirtilir. Bunun yanında kadınların da Havva gibi şeytan tarafından yoldan çıkarılmamak için denetlenmeleri gereklidir (Delaney, 2018: 62). Ayrıca Berktaş, İslam kültüründe erkeklerin kadınlara olan aşkının düzen bozucu ve erkekleri Tanrı'nın yolundan uzaklaştıran bir unsur olarak görüldüğünü belirtir (2012: 159). Dini geleneklerden beslenen bu görüş cinselliği erkeklerin kadınları "kirliletmek" ve kadınlarında erkekleri "ayartmak" için kullanabileceği bir araç haline getirir.

Cinsel deneyim erkeklik inşasının önemli aşamalarından biridir. Diğer inşa süreçlerinde olduğu gibi cinsellikte de kadın-erkek arasındaki zıtlıklar ve eşitsizlikler pekiştirilir. Erkeklerin evlilik öncesi ilk cinsel deneyim yaşamaları teşvik edilmekteyken kadınların cinselliğinin evlilikle sınırlandırılması uygun görülmektedir.

Cinsellik kadın bedenini kirliletmenin en uç noktası olarak görülür (Delaney, 2018: 62). Bu eşitsizlik evlilik öncesi cinsel deneyim yaşayan kadınları bekaret tabusu sebebiyle değersizleştirmektedir. Bekaret yüzyıllardan beri süre gelen bir kontrol sistemi olarak günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Bu cinsiyetçi ahlak Öztürk'e göre kadın cinselliğinin metalaştırılmasına sebep olmakta ve erkekler için para karşılığı yaşanan cinselliği meşrulaştırmaktadır (2020: 130).

Ataerkil cinsellik heteroseksist ve cinsiyetçi bir cinselliktir. Kadınlar kadar erkekler de bu baskıcı ideoloji altında besleyici bir cinsellik hayatından mahrum kalırlar. Bozok, ataerkil cinselliğin kadınlar için baskıcı ve ikincilleştirici, erkekler içinse performans kaygısıyla çevrelenmiş bir sınav olduğunu belirtir. Bu sebeple ataerkil cinsellik her iki tarafı da tüketen bir deneyim haline gelmektedir (2011: 82). Arzunun ve cinselliğin toplumsal olarak örgütlenmesi bir yasaklar kümesi⁵ oluşturur (Connell, 2017: 171) ve heteroseksist ataerkil cinselliği norm haline getirir. Bu normun dışındaki sevmeye ve arzu biçimleri inatla marjinalleştirilir. "Heteronormativite sadece zorunlu, doğallaştırılmış heteroseksüelliği

⁵ Connell (2017)'e göre ensest, tecavüz, eşcinsellik gibi yasakların hepsi belirli insanlar arasındaki cinselliği yasaklamaktadır. Bu yasakların hepsi üremeyi kontrol etme ve soyun sağlığını koruma ile de bağlantılıdır.

içermez; aynı zamanda kadın-erkek ikili karşıtlığına dayanan ve bunun dışında kalanları sistemden dışlayan bir biyolojik ve toplumsal cinsiyet algısını yeniden üretir” (Çakırlar ve Delice, 2012: 11).

Cinsellik ve eşitsizliği Giddens (2010), ilk cinsel deneyim üzerinden anlatır. Bekaretin kaybedilmesi erkekler için söz konusu değildir çünkü ilk cinsel deneyim erkekler için bir kazanımdır ancak kadınlar bekaretlerinden vazgeçerler. Aynı eylemin farklı şekilde deneyimlenmesi sebebiyle cinsellik erkekler için bir artı iken kadınlar için gelecek yaşamlarını büyük ölçüde etkileyebilme ihtimali olan bir eksidir. Kadınların ikincilleştirilmesine dayalı olan ataerkil ideolojide cinselliğin denetimi ve düzenlenmesi, Berktaş’a göre erkeklerin değil kadın bedeninin ve doğurganlığının denetlenmesidir (2012: 213).

Cinsellikteki bu eşitsizliği Delaney (2018), Türkiye’de bir köyde gerçekleştirdiği alan araştırmasında tohum-toprak ikiliği şeklinde kavramsallaştırmaktadır. Cinsellikte erkek tohum görevi görürken kadın tıpkı bir toprak gibi edildir. Erkek kadının toprağına tohumlarını ekerek ürünü yani çocuğı yaratır. Dolayısıyla soy erkeklerden ilerler. Kadının görevi yalnızca tohum için uygun ortamı yaratmaktır. Kadın cinselliğinin denetlenmesi bu noktada anlam kazanmaktadır. “Tarlayı topraktan ayıran şey, sahibi tarafından tanımlanmış, sınırları çizilmiş ve ‘kapatılmış’ olmasıdır. Bunlar olmadan tarlayı herhangi bir topraktan ayırdedecek hiçbir şey yoktur. Ortak kullanıma açık toprak fikri köylüler için lanetlidir çünkü üretilen şeylerin kimin hakkı olduğı karışır” (Delaney, 2018: 58). Bu sebeple kadınlar tıpkı toprak gibi sahipleri (kocaları) tarafından tarlaya çevrilmelidir. Böylece kadın erkeğın soyunu güvence altına almış olur ve kadının değeri sağladığı bu güvenle belirlenir. Biyolojik unsurlar dikkate alındığında erkeğın tohumlarını saçmak, kadına da toprağıını korumaktan başka bir seçenek kalmaz.

Gutmann (2021), biyolojik yorumların cinselliğı açıklarken üreme sürecine dayandığını belirtir. Üreme sürecinde kadının menstrüasyon döneminde olması yeterlidir ancak erkeğın cinsel dürtüleri gerekir. Yani kadınlar üreme sürecinde edilgenken erkeklerin aktif olması gereklidir. Biyolojinin inandırıcılık kabiliyeti sebebiyle erkek cinselliğının baskıcı yönü uzun bir süre tartışma konusu olmamıştır. Giddens erkek cinselliğının baskıcı yönlerinin şu toplumsal etkenler tarafından gizlendiğini belirtir:

“Erkeklerin kamusal alandaki hakimiyeti, çifte standart, bununla ilgili olarak kadınların saflar (evlenilebilir) ve saf olmayanlar (fahişeler, orospular, cariyeler, cadılar) olarak ikiye ayrılmış olması, cinsel farklılığın Tanrı, doğa veya biyoloji vergisi bir şey olarak görülmesi, kadınların karanlık ve irrasyonel arzuları ve eylemleri olan yaratıklar olarak somutlaştırılmaları ve cinsel işbölümü” (2010: 105).

Giddens’in belirttiğı altı etken kadın erkek ilişkilerini etkilemektedir. Özellikle cinsel farklılıkların din, doğa veya biyoloji aracılığıyla meşrulaştırılması modern, gelişmiş,

tarihimizin en uygar zamanlarında bile hala geçerlidir. Gutmann ise erkek ve seks mitleri, erkekler hakkındaki kutsal bilimsel kesinlikler, erkeklik ve erkek cinselliğinin devam eden yüceltilmesi gibi sosyal ön yargılar yüzünden erkekliğin yeniden değerlendirilmesinin engellendiğini belirtir (2021: 104). Tam da bu sebeple eleştirel erkeklik çalışmalarının özel ya da mahrem olarak görülen alanları araştırma konusu yapması ve özel alanın politikliğini ortaya koyması gerekmektedir. Örneğin cinsellik ile ilgili en yaygın mitlerden biri erkeklerin cinsel arzularının kadınlardan daha fazla olduğu için onların “uçkuru gevşek cinselliklerine” izin verilmesidir. Bu çifte standart Connell’e göre daha fazla arzuyla değil daha fazla iktidarla ilişkilidir (2017: 173).

Hooks, erkeklerin cinselliği aşk sandığını belirtir. Ona göre erkeklerin cinselliğe olan düşkünlüğü sevgi arayışlarından kaynaklanmaktadır. Cinsellik sevgi ve ilgi göstermenin bir yolu olsa da aşkın kendisi değildir. Çünkü birbirini tanımayan iki insan arasında da cinsel ilişkiler yaşanabilir (2018: 165). Erkekler için cinselliğin aşkın yerine geçmesi, cinselliğin takıntı haline gelmesine sebep olur. Bu yanlış bilincin çözümü ise ataerkil sevmeye biçimini terk etmektir.

“... erkekler sevdiği vakit cinselliklerinin doğası hem sekse dair düşünme biçimleri hem de cinselliği hayata geçirme biçimleri değişir. Çoğu erkek sevmeyi öğrenmekten korkar; çünkü ataerkil modelin ötesinde bir cinsellik tasavvur edemez. Erkeklerin sevdiği bir dünyada, sekse olan takıntıları yerini kuşkusuz eros ve erotizme yoğunlaşmak alacaktır” (Hooks, 2021: 185).

Engler ve Rensin, erkeklerin cinselliğe erkekliklerini katmak yerine, cinselliği erkekliklerini bulmak için bir araç haline getirdiğini belirtir (2021: 231). Daha önce belirtildiği gibi ataerkil ideoloji erkeklerin duygularını ifade etmelerini engeller. Bu yüzden erkekler ağlamak, üzülme gibi olumsuz duyguların yanında sevmek, aşık olmak gibi olumlu duyguları bile özgürce deneyimleyemezler. Bu sebeple yazarlara göre cinsellik bir duygu deposu haline gelerek keyifli bir deneyim olmaktan çıkıp farklı anlamlar kazanır. Cinsellik bazen sevgi gösterme biçimi, bazen şiddet biçimi bazen de sınav halini alır.

Erkeklerin cinselliği bir egemenlik kurma aracı olarak görmeleri hem kendilerine hem de partnerlerine zarar vermektedir. Cinsellik egemenlik kurma aracı olarak konumlandırıldığında erkekler için bir sınav haline gelmektedir. Cinsel performans kaygısı öz saygıyı zedelemekte ve takıntı haline gelmektedir. Kadınlar ise cinsel deneyimin paylaşıldığı eşit bireyler değil sahip olunan bir nesne olarak görülür.

Giddens’a göre cinsellik doğrudan boşalma imkanı bulan veya bulamayan bir biyolojik dürtüler kümesi değil, iktidar alanları içerisinde işleyen bir toplumsal inşadır (2010: 27) ancak ataerkil cinsellik hem kadınlar hem de erkekler için sınavlar barındırdığı için Segal’e göre erkek

egemenliğinin kazanıldığı bir alan değildir (1992: 26). Erkekler için egemenliğin kazanıldığı bir alan olsa da olmasa da cinsellik ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişki erkeklik değerlerine ve erkek egemenliğine göre belirlenmektedir.

2.4. Romantik Kıskançlık ve Toplumsal Cinsiyet

Romantik ilişkilerde kıskançlık bir yandan doğal bir içgüdü olarak görülebilirken diğer yandan ilişkiye zarar veren ve güven zedeleyen bir davranış olarak karşımıza çıkabilmektedir. Türkiye bağlamında yerel namus kodlarının etkisiyle birlikte, kıskançlığın yalnızca romantik ilişkideki partnerle sınırlı olmadığı, erkeğin namus dairesi içerisindeki tüm kadınları kapsayabildiğini belirtebiliriz.

Yates'e göre kıskançlık genellikle duygusal olgunlaşmamışlık, aşırı bağımlılık ve kişinin eşinin kişisel alanına saygı göstermeyi reddetmesi ile ilişkilidir (2007: 2). Dolayısıyla bireylerin öz güvensizlikleri romantik ilişkilerde bir sorun olarak karşımıza çıkar.

Yapılan pek çok çalışma kıskançlık seviyesinde cinsiyete göre bir fark olmadığını ortaya koymaktadır (Pines ve Friedman, 1998; Bulut-Genç ve Topkaya, 2019; Güldür, 2020). Ancak kıskançlığa verilen tepkiler ve hangi davranışların daha çok kıskançlık yarattığı cinsiyete göre değişebilmektedir (Pines, Friedman, 1998; Demirtaş ve Dönmez, 2006; Sebastián, Verdugo ve Ortiz, 2014; Zandbergen ve Brown, 2015).

Kıskançlık durumunda kadınlar erkeklerden daha fazla bilişsel, fiziksel ve duygusal tepki göstermektedir (Demirtaş ve Dönmez, 2006; 188). Pines ve Friedman, kadınların kıskançlığının erkeklerinkine göre ilişkiye daha fazla odaklandığını belirtir (1998: 58). Erkekler ilişki dışındaki olaylarla daha fazla ilgilirken (diğer erkeklerin varlığı, kadının özgür davranışları gibi), kadınların erkeklerin ilişki içerisindeki tutum ve davranışlarıyla ilgili olması, onların daha fazla tepki göstermesine sebep oluyor olabilir.

Navaro, kıskançlığın cinsiyete göre farklı deneyimlenmesinin sebebinin erkeklerin kıskanç davranışlarının toplumda kabul görmesi olduğunu belirtir (2007: 117). Ancak bu durum erkeklerin kıskançlıklarını açık bir şekilde ifade edebildikleri anlamına gelmez. Keza Hoşoğlu ve Sevim'e göre kadınlar kıskançlıkla başa çıkarken erkeklere göre daha yıkıcı bir iletişim tarzı göstermektedir. Yazarlara göre bunun nedeni erkeklerin duygularını paylaşmasının toplum tarafından hoş görülmemesidir (2019: 163). Erkeklerin duyguları yerine akıllarıyla hareket etmeleri beklenmektedir.

Romantik ilişkilerde erkeklerin tutum ve davranışlarını incelemek için kıskançlık önemli bir noktadır. Çünkü Yates'in belirttiği gibi kıskançlık eril kimliğin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (2007: 1). Bu kıskançlık namus dairesi içerisindeki kadınları diğer

erkeklerden kıskanma ya da kendini diğer erkeklerle kıyaslayarak onların erkekliklerini kıskanmak (imrenmek) şeklinde olabilir.

Yates (2007), eril kıskançlığın (male jealousy) erkeklik kriziyle bağlantılı olarak düşünülmesi gerektiğini belirtir. Daha önce belirtildiği gibi erkekliğin kırılgan doğası sebebiyle erkekler her an kriz tehdidi altındadır. Romantik ilişkilerde yaşanabilecek herhangi bir sadakatsizlik şüphesinin bile erkekliği tehdit ettiği iddia edilebilir. Romantik ilişkilerde bu tehditleri savuşturmak ve eril kimliği muhafaza etmek için kıskançlık bir araç olarak kullanılabilir.

Gezici ve Tanrıverdi, erkeklerle yaptıkları odak grup görüşmeleri sonucunda, kıskançlık durumunda erkeklerin şiddet uygulamalarının kabul gören bir davranış olduğunu belirtirler (2018: 153). Önceki bölümlerde belirtildiği gibi şiddet erkeklik krizini aşmak için kullanılan yöntemlerden biridir. Kıskançlığın eril şiddeti tetiklemesi, namus kültürü ve geleneksel toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla desteklenmekte ve meşrulaştırılmaktadır. Yine aynı çalışmada odak grup görüşmelerinde katılan erkekler, ‘Seven erkek kıskanır’ kalıp yargısına dayanan bu ilkel görüşün kadınlar tarafından da desteklendiğini ve bu davranışın bir sevmek kriteri olarak görüldüğünü belirtmiştir. Öztürk’e göre kıskançlık, kadının sosyal yaşamını kısıtlamak ve böylece kadın üzerinde daha fazla söz hakkına sahip olmak isteyen erkeklerin kullandığı bir stratejidir (2020: 73). Bu stratejinin sevmek biçimi olarak görülmesi, romantik ilişkilerde güç dengelerini erkeklerin lehine çevirebilmektedir.

2.5. Aldatma

Aldatma, romantik ilişki içerisinde bulunan taraflardan birinin fiziksel veya duygusal yakınlık düzeylerini belirleyen normlarının dışına çıkması, ilişki içerisinde olduğu kişi dışında birisiyle partnerinin onayı olmadan duygusal veya cinsel yakınlık kurması olarak tanımlanabilir (Müezzinoğlu, 2014: 74; Özkul, 2018: 7, Önder, 2019: 20; Potyszová ve Bártová, 2020: 1). Romantik ilişkilerin sonlanmasının başlıca nedenlerinden biri olan aldatma, aldatılan bireyde öfke, hayal kırıklığı, depresyon gibi sonuçlara yol açabilir (Bayar, 2015; 3).

Aldatma hakkında kesin tanımlar yapmak oldukça güçtür. Çünkü bir davranışın aldatma olup olmadığı ilişkinin dinamiğine, bireylere göre değişebilmektedir. Cinsel ve duygusal aldatma sanal aldatmaya göre daha kolay tanımlanabilmektedir. Duygusal aldatma partner dışında biriyle duygusal yakınlaşma, cinsel aldatma ise partner dışında biriyle uzun süreli, kısa süreli veya tek gecelik cinsel yakınlaşmalardır (Whitty ve Quigley, 2008: 461). Sanal aldatma ise sınırlandırılması oldukça güç bir aldatma biçimidir. Örneğin porno izlemek veya çocukluk

aşkıyla sosyal medya üzerinden flört etmenin aldatma olarak görülüp görülmeceği tamamen ikili arasındaki dinamiklere bağlıdır (Özkul, 2018; 7).

Hangi davranışın aldatma olduğunu belirleyen etkenlerden biri de kültürdür. Rosenberg (2018)'in belirttiği gibi kültürel değişimler kaçınılmaz olarak kadınların ve erkeklerin cinsel davranışlarını (ve romantik ilişki kalıp yargılarını) etkileyecektir.

2.5.1. Aldatma ve Toplumsal Cinsiyet

Romantik ilişki deneyimleri cinsiyete göre değiştiği için aldat(ıl)ma deneyimi de cinsiyete göre değişecektir. Kadınların ve erkeklerin romantik ilişkilere yükledikleri anlamlar, bu ilişkilerden beklentileri ve geleneksel toplumsal cinsiyet rolleriyle bağlantılı olarak aldat(ıl)ma deneyimi cinsiyete göre değişmektedir.

Yapılan çalışmalar erkeklerin kadınlara göre aldatmaya daha meyilli olduğunu ortaya koymaktadır (Polat, 2006: 66; Tortamış, 2014: 50; Önder, 2019: 20). Buna ek olarak erkekler daha çok cinsel aldatmaya kadınlar ise duygusal aldatmaya meyillidir (Müezzinoğlu, 2014: 22). Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle erkeklerin cinsel özgürlükleri ve kadınların sevgi arayışlarının aldatma konusunda da etkili olduğu görülmektedir.

Aldatma türünün cinsiyete göre farklılaşması geleneksel toplumsal cinsiyet rolleriyle uyumlu görünmektedir. Örneğin erkeklerin cinsel dürtülerini kontrol edemedikleri iddiası onların cinsel aldatma davranışını mazur gösterir. Demren'e göre bu *erkek seks dürtüsü* kadınların aşağı öteki olarak kurgulanmasında kullanılır (2008; 24). Erkeğin ötekisi olan kadından beklenen evlilik dışında cinsel davranışlardan sakınmasıdır.

Ataerkil, heteroseksist, cinsiyetçi cinsellik tek eşli cinselliği kadınlar için önemli bir norm haline getirirken, erkeklerin partnerleri dışındaki cinselliklerini küçük kaçamaklar olarak görebilmektedir. Baxter (1986)'ın ayrılma deneyiminde cinsiyet farklılıklarını incelediği çalışmasının sonuçlarına göre kadınlar erkeklere göre aldatmayı daha tehdit edici bir unsur olarak görmektedir. Benzer bir sonuç Cesur vd. (2010) Türkiye'de ahlaki çatışma örneklerini inceledikleri çalışmalarında ortaya konmuştur. Hırsızlık, iftira, şiddet vb. pek çok çatışma konusunun ele alındığı çalışmada, kadınlar ve erkekler arasında farklılaşma gösteren tek konu aldatmadır. Erkekler kadınlara kıyasla aldatmayı daha az önemli bir çatışma kaynağı olarak görmektedir.

Kadın cinselliği ve namus kuralları göz önüne alındığında, bu iki çalışmadaki erkeklerin aldatılmayı değil aldatmayı düşünerek bu cevapları verdikleri açıktır. Keza Çitil-Akyol ve Durmuş (2017)'un 124 evli erkekle yaptıkları çalışmalarına göre erkeklerin bağışlamayacağı konuların ilk sırasında aldatma gelmektedir.

2.5.2. Aldatılmaya Verilen Tepkiler ve Toplumsal Cinsiyet

Literatür erkeklerin cinsel aldatmaya, kadınların ise duygusal aldatmaya karşı daha hassas olduğu konusunda hem fikir gözükmemektedir (Glass ve Wright, 1985; Buss, 1992; Pines ve Friedman, 1998; Demirtaş, 2004; Miller, 2008; Whitty ve Quigley, 2008; Zandbergen ve Brown, 2015; Rosenberg, 2018). Bu duruma etki eden faktörlerden biri erkeklerin ve kadınların cinselliğe yükledikleri anlamların farklı olmasıdır. Whitty ve Quigley’in çalışmasına göre, kadınlar erkeklerin aşık olmadan cinsel ilişkiye girebileceklerini, erkekler ise kadınların aşık olduklarında cinsel ilişkiye girdiklerini düşünmektedir (2008: 461). Dolayısıyla bir erkek cinsel olarak aldatıldığında aynı zamanda duygusal olarak da aldatılmış olduğunu düşünmektedir. Demirtaş’ın belirttiği gibi;

“Belki de erkekler kadınların cinselliğe şefkat ve duygusal yakınlık yüklediklerinin farkında olduklarından cinsel aldatma durumunda daha çok kıskançlık duymakta, kadınlar da erkeklerin cinselliği çoğunlukla heyecan ve fiziksel rahatlamayla ilişkilendirdiklerini düşündükleri için cinsel aldatılmadan çok duygusal aldatılma durumunda kıskançlık duymaktadır” (2004: 143).

Thornton ve Nagurney ise bu duruma etki eden faktörün erkeklerin babalık belirsizliğini giderme, kadınların ise kaynakları (bakım, güvenlik vb.) koruma isteği olduğunu belirtir (2011: 55). Evrimsel psikolojiyle desteklenen bu görüş, ataerkil ideolojinin erkek aile reisi figürüyle paraleldir.

Glass ve Wright, erkeklerin romantik ilişkilerini cinsel bağlamda tanımlarken, kadınların duygusal bağlamda tanımladığına vurgu yapar (1985: 1108). Bu argümanla bağlantılı olarak erkeklerin aldatma davranışının cinsel, kadınların ise duygusal olması beklenmektedir. “Cinsel benlik algıları yattıkları kadın sayısına dayanan erkekler tekeşlilikte daha çok zorlanırlar” (Engler ve Rensin, 2021: 216). Yukarıda tartışılan geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin yarattığı kalıp yargıların aldatma üzerine etkisi böylece daha açık hale gelmektedir.

Yeniçeri ve Kökdemir (2006)’ın çalışmasına göre eğer romantik ilişkide cinsel doyum yoksa, erkekler için aldatma oldukça meşru hale gelmektedir. Erkekler için sağlanan bu esneklik önceki bölümlerde vurgulandığı gibi cinselliğin erkekler için bir ihtiyaç, gereksinim ve hak olarak görülmesiyle ilgilidir. Yazarlara göre aldatmayı erkekler için meşrulaştıran bir başka etken ise ‘baştan çıkma’dır. Erkeklerin baştan çıkma potansiyeli ve başka kadınlar tarafından kandırılma bahanesi kullanılarak erkeklere esneklik sağlanmaktadır.

Erkeklere tanınan esneklikler beraberinde sorumluluklar da getirmektedir. Demez, erkek internet sayfalarındaki erkeklik imgesini incelediği çalışmasında erkeğin aldattığı eşinin onurunu korumakla görevli olduğunu belirtir. Eşin maddi ihtiyaçlarını gidermek gibi geleneksel

cinsiyet rollerinin yanında sosyal ortamlara eşiyle birlikte katılmak bir saygı gösterme şekli olarak yorumlanmaktadır (2004: 195). Bu bağlamda geleneksel Türk erkeği partnerini aldatma da ona sahip çıkmaya devam etmekle yükümlüdür.

Erkeklerle tanınan esnekliklerin kadınlara yansması ise kısıtlama şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Öztürk (2020) kadınların ev dışındaki faaliyetlerinin aldatma şüphesi doğuracağı endişesiyle kısıtlandığını belirtir. Çalışan kadınların iş yaşamlarında başka erkeklerle iletişim kurma ihtimalleri aldatma şüphesi yaratabilmektedir.

Erkeklik kimliği kırılabilir bir yapıya sahip olduğu için aldatmanın ispatlanmasına bile gerek kalmadan erkekler yalnızca şüpheyle hareket ederek cinayet, yaralama veya intihar gibi pek çok sosyal problem ortaya çıkabiliyor. Öztürk'ün belirttiği gibi aldatılma erkeklik onurunu çiğneyen büyük bir hakaret olarak algılanmakta ve şiddeti meşru göstererek 'tahrik' nedeniyle ceza indiriminden yararlanma sağlanabilmektedir (2020: 127-128). Bu şekilde 'erkek adalet' namus adına işlenen cinayetleri toplumun gözünde meşrulaştırmaya çalışmaktadır.

Elitok, yerel namus kodlarıyla bağlantılı olarak, erkeklerin aldatıldıklarında düşünmeden boşanmaya/ayrılmaya yönelirken, aldatan taraf kendileri olduğunda affedilme beklentisi içinde olduklarını belirtir (2019: 54). Ataerkil ideolojide kadınlar için büyük bir baskı ve şiddet unsuru oluşturan namus olgusu, söz konusu erkekler olduğunda "küçük kaçamakları" meşrulaştırma çabası içerisindedir.

Sadakatsizliğin nasıl yorumlanacağını belirleyen unsurlardan birisi de kültürdür. Kadının namusun taşıyıcısı olarak görüldüğü bir kültür ile eşit bir partner olarak görüldüğü bir kültürde sadakatsizlik farklı anlamlara sahip olacaktır. Çınar Türkiye'nin batı bölgelerinde kadınların sadakatsizliğinin aldatma, doğu bölgelerinde ise namus lekesi olarak görüldüğüne dikkat çeker (2015: 501-502). Bu bağlamda sadatsizliğe verilen tepki cinnet, aşk cinayeti veya töre cinayeti şeklinde farklılaşabilmektedir.

2.5.3. Yerel Namus Kodları ve Aldat(ıl)ma

Namus; sahip olunması ve olunmamasıyla, kazanılmasıyla ve kaybedilmesiyle sosyal bir olgudur. Bu kavram, genel olarak bir kişinin, toplum tarafından belirlenmiş olan erillik ve dişilik standartlarına göre yaşama kabiliyetini ifade etmektedir (İnci, 2013: 284). Dolayısıyla toplumun kadınlık ve erkeklik tanımlarındaki eşitsizlik namus kavramı için de geçerlidir.

Kalav Köken'e göre namus toplumsal cinsiyetin normatif biçimlerini belirginleştirirken akışkan bir yapıya bürünür. Gelenekselden moderne geçerken namus olgusu yeni ve modern söylemlerle yeniden üretilmiştir. Sevgi, sadakat, koruma ve kıskançlık temelinde kadın cinselliğinin denetlenmesine dayanan namus eril şiddeti ve gözetimi meşrulaştırmaktadır (2019: 213).

Kadınlar için namus cinsel temelde tanımlanırken erkeklerin namusu dürüstlük, güvenilirlik ve yakın ilişki içerisinde olduğu kadınların cinsellikleri üzerinde denetim kurmak bağlamında tanımlanmaktadır (İnci, 2013: 284; Topçu ve Baş, 2018: 187; Hamzaoglu ve Konuralp, 2019: 228). Namus hakkındaki bu eşitsizlik sosyal alanda pek çok pratiği cinsiyete göre farklılaştırmaktadır. Namusun bu şekilde ele alınması evlenme, boşanma, aldat(ıl)ma konularında kadınlar ve erkekler için farklı standartlar oluşturmaktadır (Kardam, 2015: 63).

Namus kavramı toplumda yaygın olarak kadın bedeni ve cinselliğiyle eş değer tutulmaktadır (Topçu ve Baş, 2018: 194). Kadının hangi davranışlarının namus sınırlarını ihlal ettiği, Mutluer (2008)'in terimiyle hangi tutumların ve davranışların 'namussallaştırılacağı' yerel namus kodlarıyla bağlantılıdır. Bu davranış ve tutumlar boşanma, aldatma, flört gibi cinsellik ve romantik ilişkilerle alakalı olabileceği gibi çalışmak, gezmek gibi erkekler için sıradan olan davranışlar da olabilmektedir.

Bora ve Üstün (2005) yaptıkları çalışmada, namus kavramının yaş, cinsiyet, sınıf fark etmeksizin kadın cinselliğine ve bekarete atıf yaptığını belirtir. Böylece aslında sayut bir kavram olan namusun somut görünümüleri ortaya çıkmaktadır. Erkek cinselliğinin övgü konusu olmasına rağmen kadın cinselliğinin utanç kaynağı olması ataerkil ideoloji tarafından sürekli olarak kışkırtılarak katı bir namus anlayışı ortaya çıkarmaktadır. Böylece namus kültüründe 'iyi' veya 'erdemli' kadın olmak sadık ve iffetli olmak anlamına gelmektedir (Osterman ve Brown, 2011: 1613).

Zvinkliene, namusun yorumlanmasında cinsiyete dayalı iki farklı perspektif olduğunu belirtir. Namus ilk olarak bir erdemdir ve erkeklerden ziyade kadınlarla özdeşleştirilir. İkinci olarak namus erdemin korunmasına dayalı hakimiyet ilişkisidir ve erkeklerle özdeşleştirilir (2010: 532). Kadın erkeğin namusunun taşıyıcısı, temsilcisi ve koruyucusudur. Delaney (2018: 128)'e göre kadının bu konumu aynı zamanda erkeğin namusu için bir tehdit unsurudur. "Kadının cinsel ahlak kurallarına uymayan davranışlarının, namusu koruma görevi verilen erkeğin aşağılanması olarak değerlendirilmesi ve erkek üstünlüğü vurgusunun yoğun olması, erkekliğin sürekli kanıtlanması ve kadının denetim altında tutulması yönünde baskı oluşturur" (Öztürk, 2020: 115).

Namus baskısı kadınların kısıtlanmasına yol açarken erkekler üzerinde de büyük bir toplumsal görev yükleyerek onları da denetim altına almaktadır. Bu sebeple Nisbett ve Cohen'e göre namus kültürü hakkındaki çalışmalar çoğunlukla erkekler hakkındadır çünkü namus kültüründeki erkekler namus kültürünün gereklerini en görünür şekilde yaşayan bireylerdir (1996: 86).

Doğan (2014), farklı kültürel namus anlayışlarını incelediği çalışmasında namusun beş farklı açıdan tanımlandığını belirtir. Romantik ilişkilerde sadakatsizlik, dürüstlük, insan yaşamını değerli kılan en kutsal şey, kadınların cinselliğinin denetlenmesi ve son olarak saygınlık olarak beş farklı namus anlayışı ortaya konmuştur.

Namusun bu beş tanımı kadınlar ve erkekler için farklılaşabilmektedir. Yine Doğan (2014)'ın çalışmasına göre erkekler için namus, ekmek parası kazanma görevini dürüst bir şekilde yerine getirmek, başkasının karısına-kızına yani namusuna göz dikmemek, eşini her zaman desteklemek ve dini görevlerini yerine getirmek gibi doğru-dürüst bir insan olmak şeklinde üç ayrı yorum vardır. Kadınlar için ise namus kocasının ve çocuklarının bakımını sağlamak ve cinsel olarak eşe sadık olmak şeklindedir.

Bu noktada dikkat çeken bir yorum, namus kadının cinsel davranışıyla tehdit edildiğinde erkeğin de kadın kadar suçlu olduğudur. Başka bir erkeğin namus dairesini taciz etmek bir erkek için büyük bir namussuzluk örneği olarak görülmektedir. Dolayısıyla fiziksel veya duygusal fark etmeksizin heteroseksüel bir ilişki en az bir kadın ve bir erkek gerektirdiğinden tek suçlunun kadın olmadığına dikkat çekilmektedir (Doğan, 2014: 376). Bu yorum, daha önce bahsedildiği gibi, aslında kadının namusunun olmadığı, kadının yalnızca erkeğin namusunun taşıyıcısı olduğu görüşüne dayandırılabilir.

Namussallaştırılan tutum ve davranışlar kadınlar tarafından da içselleştirilebilmektedir. Özellikle namusun sevgi, kıskançlık ve koruma şeklinde romantize edilerek modern bir görünüme kavuşturulmasıyla (Kalav-Köken, 2019: 224) kadınlar eril gözetimin kısıtlamalarını kendi istekleri gibi görebilmektedir. Çünkü namussallaştırılan davranışların ihlal edilmesi kadınlar arasında bir hiyerarşi oluşturmaktadır (Ural ve Kaya, 2018; 306) ve kimse “namussuz” damgası yemek istemeyeceği için öz denetim sağlamaktadır. Kadınların bu eril değerleri benimsemesi ve kendi yaşam tarzlarını erkeklerin değerlerine göre belirlemesi sonucunda namus bir sembolik iktidar aracı haline gelmektedir. Bu sembolik iktidar hükmeden erkek – hükmedilen kadın ikilisini doğurmaktadır. Bourdieu'ya göre hükmedilenler kendilerine hükmedenlerin gözünden bakmaktadır. Bu da yaratılan sembolik kategorileri doğallaştırmakta ve hükmedilenlerin kendilerini değersizleştirmelerine hatta aşağılamalarına sebep olmaktadır (2015: 50).

Sonuç olarak namusun toplumdaki ortak değer yargılarından beslenmesi onu bir sembolik iktidar aracı haline getirmektedir. Özellikle de kadınların namussallaştırma söylemlerini benimsemesiyle birlikte sağlanan öz denetim, ataerkil ideoloji için cinselliği ve romantik ilişkileri kusursuz bir iktidar aracı haline dönüştürmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SÜRECİ

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Bu çalışmanın odak noktası *erkeklerin aldatılma deneyimlerini* toplumsal cinsiyet bağlamında ortaya koymaktır. Pek çok sosyal bilimin öznesi uzun yıllardır erkekler olsa da erkeklerin eleştirel olarak incelenmesi görece yenidir. Sinemadan iş yaşamına, okul hayatından askerliğe pek çok alanda erkeklerin yaşamları ve tecrübeleri ortaya konmuştur ancak mahrem görünen cinsellik ve romantik ilişkiler alanındaki çalışmaların diğerlerine göre daha sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmada merkeze alınan *aldatılma ve aldatma deneyimi* ise ağırlıklı olarak psikoloji alanında çalışılmış ve yapılan çalışmalar çoğunlukla nicel araştırma yönteminin benimsendiği çalışmalar olup erkeklerin deneyimleri ve anlatılarına yoğunlaşmadığı görülmektedir. Dolayısıyla nitel araştırma yöntemi benimsenerek aldatılmayı ve aldatmayı deneyimleyen erkeklerin doğrudan anlatılarına ve deneyimlerine başvurulması bu tez çalışmasını diğer çalışmalardan ayırarak özgün kılmaktadır.

Toplumsal yaşamda pek çok pratiği etkileyen toplumsal cinsiyet rolleri romantik ilişki ve cinsellik deneyimlerinde de kendisini göstermektedir. Erkeklerle tanınan özgür cinsel yaşamın bir getirisi olarak aldatma erkeklerle tanınan bir ayrıcalık olarak görülebilmekte ve geleneksel ataerkil toplumlarda erkeklerin eşlerini aldatmaları doğal karşılanarak hoş görülebilmektedir. Ancak erkekleri kadınlar aldattığında benzer bir hoşgörü çok fazla gözlenmemektedir. Bu bağlamda erkeklerin romantik ilişkilerinde ve cinsellik gibi mahrem alanlardaki davranışlarını ve deneyimlerini nasıl ifade ettikleri de katılımcıların kendi erkeklik kimlikleri hakkında bilgiler sunmaktadır. Katılımcıların aldatma/aldatılma deneyimlerini anlamlandırma şekilleri, neleri anlatmaktan kaçındıkları onların erkeklik deneyimleriyle yakından ilgili görünmektedir. Gutmann'a göre erkeklik hakkındaki sorgusuz sualsiz kabul edilmiş fikirleri çözmenin yolu, erkek(lik)lerin zaman ve yer bağlamında gerçek farklılıklarını çalışmaktır (2021: 18). Bu tez çalışmasında da hedeflenen şey kabul edilmiş bir fikir olan aldatan erkek-affeden kadın ikiliğini araştırarak Türkiye üzerine bir erkeklik analizi sunmaktır. Çalışmanın alt problemleri ise şunlardır:

- 1) Romantik ilişkilerde geleneksel erkeklik inşa süreçlerinin izlerini görmek mümkün müdür?
- 2) Romantik ilişkilerde kıskançlık nasıl anlamlandırılmaktadır?

3) Erkeklerin aldatılmayı aşmak için başvurdukları stratejiler nelerdir?

Çalışmada, yukarıda sıralanan ana problem ve alt problemler çerçevesinde erkeklerin yakın ilişkilerindeki aldatma/aldatılma deneyimi araştırılmaktadır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada erkeklerin aldatılma deneyimlerinin toplumsal cinsiyet ve erkeklik bağlamında yorumlanması hedeflendiği için niteliksel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Nitel araştırmanın en temel amaçlarından birisi görüşmecilerin algı ve deneyimlerini ortaya koymak (Yıldırım ve Şimşek, 2000; 24) olduğu için sayıların yerini anlatılar almaktadır. Araştırma sürecinde test edilen bir hipotez veya kullanılan bir ölçek olmadığı için nitel araştırmada önemli olan araştırma süreci ve katılımcıların doğrudan anlatılarının derinlemesine anlaşılmasıdır. Bu yönüyle nitel araştırmalar göreceli bir bilgi üretse de değerlendirilen olgunun genel karakterinin ve içsel doğasının incelenmesine imkan tanımaktadır (Dey, 1993; 11).

Çalışmada merkeze alınan problem geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeklerin aldatılma ve aldatma deneyimlerinin derinlemesine analiz edilmesi ve erkekliğin bu özel alandaki görünümünü ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışmada nitel araştırma desenlerinden birisi olan fenomenolojik desen kullanılmaktadır. Fenomenolojik desen birkaç katılımcının bir fenomen veya kavram ile ilgili deneyimlerinin araştırılmasıdır (Creswell, 2013: 77). Fenomenolojik desen seçilmiş olan bir olguya ilişkin katılımcıların doğrudan deneyimlerine ve anlatılarına odaklanması sebebiyle tercih edilmiştir. Bu tez çalışmasında bilgisine ulaşılmak istenen olgu aldatılma/aldatma olup bilgisine başvuru alan kişiler ise erkeklerdir.

Fenomenolojik desenin seçilmesinde etkili olan diğer bir faktör ise bu tez çalışmasının erkeklik bağlamında yazılmış olmasıdır. Erkekliklerin tek tip olmaması ve farklı erkekliklerin farklı ataerkil stratejilere başvurusu (Bozok, 2011: 48) sebebiyle farklı erkekliklerin farklı deneyimlerini ortaya çıkarmak için fenomenolojik desen kullanılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Fenomenolojik desen çerçevesinde erkeklerin aldatılma deneyimlerine ulaşabilmek için veri toplama aracı olarak derinlemesine görüşme tercih edilmiştir. Derinlemesine görüşme sosyal dünyamızdaki bir olgunun ayrıntılarına inerek özünü kavramamıza (Kümbetoğlu, 2008: 72) ve sosyal olguların değişkenliğini bir anlığına da olsa yakalamamıza olanak sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 19). Derinlemesine görüşme sınırlı sayıda kişi ile bir deneyim veya kavram

hakkında görüşerek geniş bir bilgi sağlaması sebebiyle veri toplama aracı olarak tercih edilmiştir.

Fenomenolojik desende katılımcıların belirlenmesinde etkili olan unsur araştırılan olgunun deneyimlenmesidir. Dolayısıyla fenomenolojik çalışmalar genellikle amaçlı örnekleme dayanmaktadır. Bu çalışmada aldatılma/aldatma deneyimi erkeklik bağlamında tartışıldığı için katılımcılar için iki kriter ortaya çıkmaktadır; aldatılmayı veya aldatmayı deneyimlemiş olmak ve erkek olmak. Bu kriterleri belirledikten sonra ulaşılan iki kişi ile çalışmaya başlanmıştır. Ardından kartopu tekniği kullanılarak örneklem genişletilmeye çalışılmıştır. Kartopu örnekleme bir veya daha fazla kaynak kişiden başka katılımcılara ulaşarak “örneklemin bir kartopu gibi” yeni kişilere ulaşıldıkça büyümesidir (Kümbetoğlu, 2008: 99). Kartopu örnekleminin seçilme sebebi ise bu yöntemin görüşmeciye bir referans sağlaması ve katılımcı ile arasındaki uzaklığı bir nebze de olsa azaltmasıdır. Bu çalışmada merkeze alınan aldatılma deneyimi katılımcılar için yabancı bir erkekle paylaşmak istemeyeceği, özel alanla ilgili deneyimlerdir. Katılımcılar ve araştırmacı için bu sorunu ortadan kaldırmak (veya azaltmak) için kartopu örnekleme tercih edilmiştir.

Her katılımcı ile görüşme öncesinde telefon görüşmesi gerçekleştirilmiş ve çalışmanın ana hatları, tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve kimliklerinin gizli tutulacağı hakkında bilgiler verilmiş ve randevu alınmıştır. Görüşme öncesinde görüşmenin ses kaydının alınması için her katılımcıdan izin istenmiş ve istendiği takdirde kapatılabileceği belirtilmiştir. Katılımcılardan sekizi ile yüz yüze ikisi ile online görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmenin yapılacağı yer ve zaman konusunda katılımcıların istekleri doğrultusunda hareket edilmiştir. Bu şekilde her katılımcının kendisini rahat hissedeceği bir mekan ve zaman ayarlanmaya çalışılmıştır.

Görüşmeler için yarı yapılandırılmış soru formu oluşturulmuştur. Soruları test etmek için 13 Mayıs 2022’de bir pilot görüşme yapılmış ve yapılan görüşme sonucunda sorularda bazı değişiklikler yapılmıştır. Örneğin “Kıskandığınız davranışlar nelerdir?” sorusu yerine “Kıskandığınız davranışlar var mıdır?” şeklinde değişiklikler yapılmıştır. Görüşmelerde belirlenen sorular dışında görüşme esnasında konuya ilişkin ek sorular da sorulmuştur. Görüşmelerin en kısısı 18 dakika, en uzun 46 dakika sürmüştür. Görüşme süresini katılımcının istekliliği, konuşkanlığı etkilemiştir. Görüşmelerin uzunluğuna odaklanmak yerine olabildiğince derin bilgi almak amaçlanmıştır.

Tablo 3.3.1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcı Kodlaması	Meslek	Yaş	İlişki Durumu	Yaşadığı Şehir
K1	Diş Hekimi	22	İlişkisi var	İzmir
K2	İnşaat Mühendisi	25	İlişkisi yok	Adana
K3	Öğrenci	23	İlişkisi yok	Adana
K4	Öğrenci	25	İlişkisi yok	İzmir
K5	Çevirmen	26	İlişkisi yok	Ankara
K6	Mühendis	28	Nişanlı	İzmir
K7	Doktor	25	İlişkisi yok	İzmir
K8	Hemşire	25	İlişkisi yok	İzmir
K9	Psikolog	26	İlişkisi yok	İzmir
K10	Öğrenci	25	İlişkisi yok	Adana

3.4. Araştırmanın Etik Boyutu ve Güvenilirliği

Bu tez çalışmasında etik ilkelere uymak için öncelikle etik kurul izni alınmıştır. Sonrasında görüşmelere başlamadan önce katılımcılara aydınlatılmış onam formu sunulmuştur. Katılımcılara bilgilerinin gizli tutulacağı ve çalışma gönüllük esasına dayandığı için istedikleri zaman geri çekilebileceklerine dair bilgiler verilmiştir. Analiz aşamasında ise katılımcı gizliliğini sağlamak için hiçbir katılımcının kimliğini ortaya çıkartacak bilgiye yer verilmemiş ve katılımcılar Katılımcı 1 (K1), Katılımcı 2 (K2)... şeklinde numaralandırılmıştır.

Nitel araştırmalarda niteliği artırmak ve güvenilirliğini sağlamak için uygulanan çok çeşitli stratejiler vardır. Bu tez çalışmasının niteliğini ve güvenilirliğini artırmak için katılımcı teyidi, bulguları ayrıntılı betimleme, uzman kontrolü, araştırma ve analiz sürecinin detaylı bir şekilde sunulması gibi stratejiler benimsenmiştir.

Öncelikle fenomenoloji ön kabulleri veya varsayımları olmayan bir araştırma deseni olduğu için verilerin doğru bir şekilde analiz edilip, deneyimlerin doğru bir şekilde yansıtılması önemlidir. Doğrulama veya yanlışlama yapmak hedeflenmediğinden her katılımcıya ilişkin veriler defalarca okunmuş, ihtiyaç duyulan yerlerde katılımcılara tekrar ulaşip verinin doğru bir şekilde anlaşılması sağlanmıştır.

İkinci olarak bulgular ayrıntılı bir şekilde betimlenmiş ve katılımcıların ifadeleri doğrudan aktarılmıştır. Bu şekilde araştırmacının ön yargılarını veya varsayımlarını olabildiğince uzak tutmak hedeflenmiştir.

Üçüncü olarak bu tez çalışması uzman bir danışman kontrolünde yazılmıştır. Tezin her aşamasında danışmandan geri bildirim alınmış ve alınan geri bildirimlerle teze devam edilmiştir.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu tez çalışmasında aldatma ve aldatılma deneyimini erkeklerin gözünden ve erkeklik bağlamında değerlendirmek amaçlandığı için katılımcılar erkeklerden oluşmaktadır. Erkekler arası iletişimde özellikle araştırmacı-katılımcı ikiliğinde olduğu gibi birbirini tanımayan iki erkek arasındaki iletişimde aldatılma/aldatma gibi özel alana giren mahrem konuların konuşulması katılımcıların ifadelerini sansürlemesine ve bazı noktalara değinmemelerine sebep olmuştur. Bu bağlamda üzerinde konuşulan konular kadar konuşmaktan kaçınılan konulara dikkat çekilerek konuşulması tabu olan konular da belirlenmiştir. Konuşmaktan kaçınılan konuların neden tabu olduğunun başka bir araştırma kapsamında incelenmesi alana katkı sunacaktır.

Katılımcıların yaşları da bu çalışmada ortaya konan analizi sınırlamaktadır. En temel sınırlılıklarımızdan birisi katılımcıların hepsinin heteroseksüel olmasıdır. Bu şekilde araştırmamız heteroseksüel erkeklerin deneyimleriyle sınırlıdır. Katılımcıların en küçüğü 22, en büyüğü 28 yaşındadır. Grubun yaş ortalaması 25'tir. Bu bağlamda aynı çalışmanın farklı yaş gruplarındaki erkeklerle de yapılması konuya ilişkin daha kapsamlı bilgi verecektir. Ayrıca bu çalışma bekar erkeklerle sınırlandırılmıştır. Bu sebeple ortaya konulan analiz evli erkekleri kapsamamaktadır. Gelecekteki çalışmalar farklı yaş grupları veya medeni durumlardan erkeklerle yapılabilir. Ayrıca kadınların aldatılma ve aldatma deneyimlerinin incelenmesi de gelecekteki çalışmalar için bir öneri olabilir.

Katılımcılarla olabildiğince yüz yüze görüşülmeye çalışılmıştır. Nitel araştırmaların doğasında olan yakınlığı sağlayabilmek ve katılımcıyı gözlemleyebilmek için olabildiğince online görüşmelerden uzak durulmuştur. Ancak katılımcıların ikisi ile uygun bir zaman ayarlanamaması sebebiyle Discord programı üzerinden görüntülü görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Online görüşmeler her ne kadar yüz yüze görüşmelerin yerini tam olarak alamasa da katılımcıya kendi özel alanında bir mahremiyet sağlaması ve yüz yüze görüşmeye göre daha maliyetsiz olması gibi avantajları da bulunmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

4.1. Romantik İlişkiler ve Erkeklik

Bu bölümde saha çalışmasından elde edilen romantik ilişkiler ve erkeklik arasındaki ilişkiyle ilgili veriler mevcut literatüre dayalı olarak beş başlıkta incelenecektir.

4.1.1. Aşk-Sevgi İkileminde Erkeklik

Romantik ilişkilerin ne anlam ifade ettiği ve yaşanma şekli kültürün kabul edilebilirlik süzgecinden geçmektedir. Bu süreçte kültür kabul ettiği romantik ilişki tarzlarını toplumsallaşma sürecinde bireylere öğretir. Kültür bu deneyimlerin sınırlarını belirlerken toplumsal cinsiyet, yaş ve din gibi diğer pek çok unsurla da etkileşim içinde hareket ederek bireylere bir kılavuz sunar. Bu unsurlar bireylerin romantik ilişki deneyimlerini ve bu ilişkilerden beklentilerini belirler.

Uştuk üç farklı yaş grubuyla yaptığı görüşmelerde her yaş grubunun aşk ilişkilerini farklı şekillerde betimlediği sonucuna ulaşmıştır. Yazara göre 14-18 yaş grubu bireyler ilişkilerinde tutku, 18-25 yaş grubundaki bireyler yakınlık ve 40 yaş üstü bireyler ise sorumlulukları paylaşabilecekleri bir bağlılık aramaktadır (2016: 67-68).

Bu tez çalışmasında yer alan katılımcılar genç yetişkinler olarak isimlendirilen yaş grubu aralığındadır. Bu yaş grubu ne ergenliğin heyecanına ne de olgunluğun dengeli yaşamına sahiptir. Uştuk bu dönemde üniversiteye gitmek, çalışmak, ailenin yanından ayrılmak gibi süreçler sebebiyle bireylerin sosyal çevrelerinin değiştiğini belirtmektedir (2016: 64).

Böyle bir geçiş döneminde bireylerin kendilerini güvende hissedecekleri ve sevildiklerini bildikleri birine ihtiyaçları olabilmektedir. Bu bağlamda aşk-sevgi ayrımı gündeme gelmektedir. Aşk çoğunlukla fiziksel veya cinsel bir etkilenme iken sevgi daha derin bir bağ çağrıştırmaktadır. Özellikle *değer verme* kavramı aşık olmaktan daha önemli görülebilmektedir.

“Yani aşk bilemiyorum zor bir şey. Bu zamana kadar olan ilişkilerimde hani şu kıza da fena aşıktım diyebileceğim bir ilişkim olmadı. Ben aşktan ziyade ne bileyim değer verme, saygı gösterme gibi şeyleri önemsiyorum. Tabi ki ilk görüşte bir etkilenme bir şey gerekir hani olmazsa olmaz ama bana değer vermeyen, beni önemsemeyen biri zaten gözüme güzel gözükmez” (K2).

Sevgi, saygı, değer verme gibi duyguların olmadığı ilişkilerde yalnızca aşkla ilerleyebilmek pek mümkün görünmüyor. Aşkın ilişkiyi korumaya ve devam ettirmeye

yetmediği, bir ilişkide mutlaka saygı ve sevginin bulunması gerektiği katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

“Aşka çok fazla şey yükleniyor bence. Yani birini görürsün, etkilenirsin aşık olursun filan ama sonrası ne olacak? Asıl önemli olan ondan sonrası bence. Kaç yıllık evli insanlar boşanıyor filan mesela çok garip geliyor bana aslında on yıl mesela evliler bir anda boşanıyor. Niye acaba bilmiyorum” (K3).

“ (Aşk) Hiçbir anlama gelmiyor açıkçası. Ben 28 yaşındayım hani sayısız kız arkadaşım oldu. İçlerinde deli gibi aşık olduklarım da oldu. Kimisi beni aldattı kimisini ben aldattım hani aşk bunları engellemiyor. Benim aradığım şey saygı sevgi” (K6).

Partnerlerin birbirlerini *iyi hissettirmesi* beklenmektedir. Partneri tarafından kısıtlanmak romantik ilişkilerde bireyleri mutsuz edebilmektedir. Bu noktada eril sahiplenme duygusunun romantik ilişkilere zarar vereceği söylenebilir. Eril bir sahiplenme duygusuyla partnerinin davranışlarını ve yaşama biçimini kısıtlamak, değiştirmeye ve yönetmeye çalışmak partnerlerin birbirinden uzaklaşmasına sebep olabilmektedir.

“Şöyle tabi ki herkes hayatında sevdiği ve onu seven birini ister ama bunun sınırlarını iyi çizmek lazım. Birbirimizi seviyoruz diye elimizi kolumuzu bağlayıp birbirimizin hayatına müdahale ediyorsak o aşk değildir bana göre. Aşık olduğum kişinin hani beni iyi hissettirmesini isterim benim özgürlüğümü kısıtlayıp hayatı zehir etmesini değil.” (K5)

Üzerinde durulan bir başka konu ise partnerlerin *uyumlu* olmasıdır. Partnerlerin uyumlu olmaması ilişkiyi bitirebilecek bir durum olarak görülüyor. Bu uyumsuzluğun çok sık yaşanması ve yarattığı çatışmalar partnerleri birbirinden uzaklaştırabilmektedir.

“Aşk iyidir ya yani hani biriyle böyle bir duygu paylaşmak güzel. Karşıdakiyle kafanın tamamen değilse bile çoğu şeyde uyuşması lazım ama yoksa sürekli kavga tartışma filan olursa yani aşk da biter ilişki de. Eğer benim kafamda bir insan olursa tartışsak bile aşarız aşkımızdan bir şey eksilmez yani ama farklı olursak bilmiyorum öyle kavga gürültü bir ilişki kaldıramam yani” (K4).

“Aşk zor bir şey. Bulması, yaşaması, devam etmesiyle zor. Hani o karşılıklı uyumu yakalamak çok önemli. Uyumu yakaladıktan sonra kaybetmek mesela insanı çok yıpratabilen bir şey bence. Yani aşk uyum ve bu uyumu devam ettirme gücü gibi bir şey sanırım” (K10).

Evlilik ve romantik ilişkilerde aşkın ne anlama geldiği değişebilmektedir. Aşk daha ziyade romantik ilişkilerle alakalı görülürken, evlilik için başka değerlere ihtiyaç duyulmaktadır. Evlilik ve aşkın bu şekilde birbirinden ayrılması erkeklerin romantik ilişkiler ve cinsellik alanındaki beklentilerini şekillendiren unsurlardan biridir. Bu bakış açısı kadınların ‘evlenilecek’ ve ‘eğlenilecek’ olarak sınıflandırılmasına sebep olabilmektedir.

“Evet bu konuyu çok düşündüm (gülüyor). Çok fazla ilişkim olduğu için aslında buldum denebilir. Yani aşkı iki şekilde görüyorum aslında ama aşk önce karşı tarafa duyduğün tutku. Geçen bir ara bir cümle popülerdi sosyal medyada birinin lafıydı herhalde ‘hoşlandığın bedene kafandaki kişiliği oturttuğun

zaman aşık oluyorsun' gibi bir cümle var. Birisi söylemiş. Mesela o çok doğru ama şöyle ilk etapta benim için aşk şu tam anlamıyla söyleyeyim, dış görünüşe çok zaafım olacak ve anlaşılabiliyor olacağım. Yüzde yüz anlaşmama gerek yok böyle elli, altmış, yetmiş anlaşısam o dış görünüş beni tutar mesela. O zaman aşık olmuş oluyorum. Benim için aşk bu. Çok heyecan duyarım, enerjim çok yükselir, sürekli görmek isterim. Darlamam ama sürekli bir kıpır kıpır olur içim. Hayat enerjim çok yükselir belli olur bundan aşık olduğum. Onun dışında ama aşk genelde evliliğe götürmüyor. Aşkla iyi bir ilişki farklı şeyler" (K7).

Romantik ilişkilerde erkekler için kadınların estetik görünümü önemli olabilmektedir. Partnerin dış görünüşüne karşı zaaf duymak çeşitli tartışmaları ve anlaşmazlıkları önemsizleştirebilmektedir. Bu zaaf evlilikten ziyade flört ilişkileri için geçerli görünmektedir. Katılımcının vurguladığı gibi 'evlilik ve iyi bir ilişki' farklı unsurlar gerektirmektedir. Dolayısıyla estetik görünüm 'eğlenilecek partner' için oldukça önemliyken 'evlenilecek partner'in başka unsurlara da sahip olması gerekir.

Katılımcılar, *değer vermek, önemsemek, iyi hissettirmek, kısıtlamamak, uyumlu olmak* gibi ideal anlamda romantik ilişkileri tanımladılar. Katılımcıların ortak paydada buluştukları kavram değer verme ve saygı-sevgi kelimeleridir. İdeal anlamda uyumluluk, karşındakini iyi hissettirme, kısıtlamama gibi tanımlar aşka yüklenen romantik anlamları bir koşula bağladığı için (ki yer yer bazı katılımcılarında bahsettiği üzere) aşkın geçiciliğini vurgulamaktadır. Aşktan ziyade değer verme ve sevgi daha ön plana alınmaktadır. Bu noktada katılımcıların aşktan ziyade sevgiye, değer vermeye daha fazla önem verdiği ve bu kavramların aşktan daha kalıcı olduğunu düşündükleri söylenebilir.

4.1.2. Romantik İlişki ve Cinsellik Deneyimleri: “Erkeklerin bir düşkünlüğü oluyor bu konuya”

Erkekliğin heteroseksüel cinsel deneyimlerle güçlü bağları vardır. Cinsel yaşam özel alana ait görünse de aslında oldukça kamusal ve politiktir. Erkekler arası diyaloglarda cinsel performanstan sık sık övünç kaynağı olarak söz edilebilmekte veya ergenliğe giren erkek çocuklar ilk cinsel deneyimlere “büyük abileri” tarafından teşvik edilebilmektedir. Bu bağlamda hegemonik erkeklik değerlerinden biri olan cinselliğin erkek cemaatindeki yeri önemlidir.

Özgür bir cinsel hayata sahip olmanın erkekliğin bir getirisi olduğu açıktır. Cinsel açıdan tecrübeli olmak erkekler için önemli görülürken kadınlar için bekaret ve namus gibi unsurlar daha önemli görülmektedir. Cinselliğin bir ihtiyaç olarak görülmesi ve deneyim kazanma gerekliliği erkeklere evlenince ne yapılacağının bilinmesi şeklinde bir sorumluluk yüklemektedir (Ozansoy Tunçdemir, 2022: 318). Söz konusu kadınlar olduğunda ise cinsel deneyim yalnızca cinsel deneyim olarak kalmamaktadır. Bu cinsellikle ilgili çifte standart sık

partner değiştiren kadınların damgalanmasına sebep olmaktadır (Özbay vd., 2022: 16) ancak erkeklerin sık partner değiştirmesini çapkınlık adı altında meşrulaştırmaktadır. Özellikle bekaret bağlamında değerlendirilen cinsel deneyimler kadınların ‘alnında bir leke’ olarak görölmektedir. Ozansoy Tunçdemir’in çalışmasına göre evlendiği kadının bakire olmadığını öğrenirse evliliği bitireceğini söyleyen erkekler bulunmaktadır. Bekaretin korunmaması gelecekteki partnere karşı bir ihanet ve sadakatsizlik olarak görölmektedir (2022: 322).

“...benim için hayatımın bir parçası romantik ilişkiler ve cinsellik. Hani erkekler için diye sordun kadın olsam yine aynı olur muydu diye düşünüyorum sanki olmazdı. Benim için değişen bir şey olmazdı ama toplum bu tarz deneyimleri yaşayan kadınlara hani affedersin o.... gözüyle baktığı için belki de bu kadar hayatımın içinde olmazdı ama şu an yani sıradan bir şey benim için” (K5).

“Erkekler için önemli oluyor yani o tecrübeyi kazanmak önemli. Bence kadınlar için de önemli ama tabi bu benimle bitmiyor yani. Bana kalsa herkes her istediğinde özgür olmalı ama bu cinsellik şeyi biraz erkeklerde daha özgür” (K10).

“Erkeklerin düşkünlüğü oluyor bu konuya evet. Ne bileyim bir ortamdaki tek tecrübesi olmayan kişi olmak mesela garip oluyor” (K3).

Cinsel deneyimlere sahip olmak kadınlar için olumsuz bir özellik olarak görölse de romantik ilişkilerde cinselliğin olması gerektiğini düşünen katılımcılar da bulunmaktadır. Partnerlerin ikisinde deneyimli olması ilişkiyi güçlendiren bir unsur olarak görölmektedir ancak bu noktada tarafların romantik ilişkilere olan bakış açısı devreye girmektedir. Partnerlerden birinin cinselliği evlilikle sınırlı olarak görmesi ikili arasında anlaşmazlıklara da sebep olabilmektedir.

“Mesela (romantik) ilişki içerisinde cinsel ilişki birbirini tanıdıkça daha iyi oluyor. İki tarafın da daha önceden cinsel ilişkiye girmiş olması yine cinsel ilişkiyi güçlendiriyor. Buna inanıyorum. Mesela bazıları şey der ya hani ‘daha önce biriyle yapmamış biri olsun, ilkim olsun’ filan diye. Bence bu kötü bir şey. O adata fazla bağlanıyorlar, sadece bana ait olsun diye. Bu bana biraz patolojik geliyor. Tecrübe olunca daha iyi gidiyor işler. İki taraf da ne yapacağını ne zaman duracağını nasıl davranacağını bilmesi önemli bence. (Romantik) ilişkide cinsel ilişkinin olması taraftarıyım çünkü ilişki bir bütündür yani hem duygusal olarak hem de cinsellik olarak ikisini de karşılaması lazım. Bunlar için de tecrübenin önemli olduğunu düşünüyorum” (K7).

“Ben her şeye iki taralı bakarım. Şimdi romantik ilişki dediğin şey duygusal ve cinsel bir süreç. Biri diğerinden daha önemli değil. Tabi cinsellik tabularını ihmal edersek böyle ama günlük hayatta ihmal edemiyoruz. Bu yüzden de biz çok karşılaşıyoruz mesela çift terapisinde filan hani farklı çiftler romantik ilişkilere farklı bakabiliyor. Adam mesela evlenmeye mesafeli yaklaşırken kadın evlenme meraklısı çıkabiliyor. Böyle bir durumda kalmak zor. Ben de hep bunu yaşıyorum işte. Benim için cinsellik romantik ilişkinin içerisinde duyguyla beraber var oluyor. O yüzden bence bu deneyimler değerli” (K9).

Bu deneyimleri kazanırken tecrübeli erkekler yol gösterici olabilmektedir. Bu yol gösterme süreci içinde erkeklerin sınındığı bir boyut bulundurmaktadır. Yetişkin ve tecrübeli erkeklerin eşliğinde heteroseksüel cinsel performansını sergilemek hem deneyim hem de diğer erkeklerin saygısını kazanmakta önemli görülmektedir. Sancar genç erkeklerin yetişkin erkeklerden öğrendiği bu cinsel ahlak normlarının egemen erkeklik kurgusunun stratejik bir ögesi olduğunu vurgulamaktadır (2009: 197).

“Bir erkek için önemli tabi. Mesela işte ergenliğe girersin büyüklerinden biri işte nasıl diyeyim seni bir yerlere götürür. Öyle şeyler de hani yol gösterirler filan o önemli bence ilerideki ilişkilerinde yardımcı oluyor” (K6).

Erkeklerin romantik ilişki içerisinde cinsellik arayıp aramayacağını belirleyen unsurlardan biri partnerlerine karşı olan tutumlarıdır. Eğer ilişkinin uzun süreli olacağı veya evliliğe gideceği düşünülüyorsa ve partnerle gerçek bir aşk ilişkisi içerisindeyse cinsellik olmadan da romantik ilişki yürütebiliyor. Kısa süreli ilişkilerde veya partnerle yalnızca ‘takılmak’ amacıyla beraber olunan ilişkilerde ise cinsellik beklentisi bulunmaktadır.

“Şöyle düşünüyorum...Şahsen sevgiliyken ilişkide cinsellik olmasa da olur benim için. Aramam yani. Birini sevmiyorsam hani sadece takılmak içinse tamam olsun yani ama seviyorsam olmasına gerek yok” (K8).

Daha önce tartışıldığı gibi, hegemonik erkeklik değerleri bütün erkekleri kapsamaz. Cinselliğin hegemonik erkeklik için olmazsa olmaz bir kriter olması bütün erkekler için geçerli olmayabilir. Örneğin K7 ve K4 cinselliğin bu kadar hayati bir olgu olarak görülmesini bazı erkeklerin yetiştirilme tarzına ve karakterine bağlamaktadır.

“Erkeğin tarzına bağlı. Mesela ben biraz daha cinsel ilişki yaşarken duygu yaşama taraftarıyım. Duygusuz bir cinsel ilişkiye giremem çünkü. Normal tanıştığım biriyle kendi açımdan aslında çoğumuz da böyleyiz söylemesek bile hani belli bir duygusallık hissetmeden cinsellik yaşayamıyorum” (K7).

“Yani belki bu işte maço takılan ağır abiler var ya onlar için belki olmazsa olmaz olabilir ama sıradan erkekler için yani o kadar da hayati değil bence. Yani bu bazı erkeklerin yetiştirilme tarzından kaynaklanıyor herhalde böyle bir kadına bağımlı gibiler. İşte böyle anneleri gibi onlara baksın, onların ihtiyaçlarını karşılasın. Güçlü görünmeye çalışıyorlar ama böyle bakınca çocuk gibiler. Bence bir erkek olarak dedim ya güçlü olması lazım diye hani bu aşık olduğu kadın bile olsa bağımlı olmamak önemli. Bağlı olmakla bağımlı olmak farklı şeyler bana göre” (K4).

K4 ifadesinde cinselliğe atfedilen önemi eleştirirken başka bir hegemonik erkeklik değeri olan “bağımsızlığı” ön plana çıkarmaktadır. Hegemonik erkeklik değerleri kişiye göre değişebilmekte ve bu şekilde farklı erkeklikleri ortaya çıkarabilmektedir.

4.1.3. Romantik İlişkilerde Erkeklerden Beklenen Roller

Geleneksel olarak erkeklere aile içinde biçilen roller ailenin ekonomik geçimini sağlamak, dış tehlikelere karşı aileyi korumak ve aile içinde son sözü söylemektir (OECD, 2021). Geleneksel baba rolü olarak da ifade edilebilecek olan bu beklentiler erkeklerin romantik ilişkilerde ve evlilikte yerine getirmesi gereken görevler olarak görülmektedir.

Hegemonik erkeklik değerlerinden cinsellik kadar önemli olan bir başka unsur ekonomik bağımsızlıktır. Hatta Sancar ekonomik özgürlüğün “gerçek bir erkek” olarak kabul görmek için en önemli ölçüt olduğunu belirtir (2009: 102).

“Erkeklerin böyle herhalde her şeyden önce ekonomik özgürlüğünün olması lazım çünkü maalesef para güç demek hani ‘parasız erkeği sadece annesi sever’ diye bir laf var ya çok doğru bence. Ben şimdi üçüncü sınıfım ama çalışıyorum aslında çalışmasam da hani zorluk çekmem ama kendi paranı kazanmak önemli” (K4).

“Herkesten var. Kadınlardan da var erkeklerden de. Mesela geçenlerde bir akrabaya kız istemeye gittik. Sorulan ilk soru ne iş yapıyor oluyor ama kızın işini sormuyor kimse. Böyle çok var yani” (K9).

Romantik ilişkilerde güçlü taraf olmak avantajlarının yanı sıra sınırlamalar ve görevler de getirmektedir. Romantik ilişkilerde koruyan, kollayan taraf erkekler olunca kadınlara da korunması gereken, kırılgan varlıklar rolü düşmektedir. Bu güç ilişkisi içerisinde her iki tarafın da kazanım ve kayıpları bulunmaktadır.

“Mesela benim en anlamadığım ve kendi ilişkilerimde de en çok sorun yaşadığım şey hani bu nasıl anlatayım... Mesela bir sorun vardır tartışıyorsunuz filan ya bu yani tabi bazı kadınlar için geçerlidir, hep böyle senden bir çaba bekler. İlişkiyi yürüten, böyle yoluna sokmaya çalışan sen ol ister. En yaygın beklenti bu herhalde ve o kadar yorucu olabiliyor ki insan soğuyor bir yerden sonra. Eğer bir ilişkimiz varsa birbirimize değer veriyorsak iki taraf da eşit çaba göstermeye çalışmalı” (K5).

Romantik ilişkiler güvene dayalıdır. Partnerlerin birbirine olan güvenlerini kaybetmeleri çoğu zaman ilişkiyi de bitiren bir durumdur. Tek eşliliğe dayanan bir ilişkide aldatma hem yalan hem de sadakatsizlik anlamına gelmektedir. Tek eşlilik iki tarafı da bağlamaktadır ve bu sebeple tek eşli ilişkilerde sadık olmak hem kadınlar hem de erkekler için geçerli bir beklentidir.

“Ben hayatımdaki insandan ben ona nasılsam onun da bana öyle olmasını isterim. Ben her ilişkimde sadık ve ilgiliydim ama karşımdakiler pek öyle değildi. En önemlisi bence sadık ve ilgili olmaktır herkes için” (K2).

“...güven meselesi. Karşı taraftan nasıl güven bekliyorsak bizim de güvenilir olmamız lazım yani. Aldatmak, ihanet etmek ki hele şiddet. Kesinlikle olmaması lazım. Bırak el kaldırmayı hani bağırıp, çağırmak, küfür bile olmaması lazım yani” (K8).

Partnerin ihtiyaçlarını gidermek yalnızca kadınların veya erkeklerin rolü değildir. Değer verilen ve duygusal hisler beslenen bir partnerin ekonomik, duygusal, cinsel vb. ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılamak ilişkiyi güçlendiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Erkekler için bu roller kadınların beklentilerine göre değişebilmektedir.

“Karşı tarafın bir babaya ya da abiye extradan ihtiyacı varsa hani o an için söylüyorum genel olarak travmalar oluyor ya mesela babası yok hayatta baba gibi birini arıyor ya da tam tersi babasını çok seviyor babası gibi birini istiyor. O tarz değil de duruma göre neye ihtiyacı varsa onu gidermeye çalışıyorum çünkü sevdiğinin ihtiyacını karşılamak gerekiyor. Öyle sabit rolüm yok” (K7).

“Kadınlar partnerlerini seçerken ona göre seçtiğini düşünüyorum. Kimisi uzun boya takıyor mesela kısa erkeklere gözünün ucuyla bile bakmıyor (gülüyor) ona sorarsanız mesela uzun boylu olmak der. Bana kalırsa ben mesela bir yanlışım olmaz partnerime karşı. Bir saygısızlığım şeyliğim yoktur. Benim için bu çok önemli. Geçen twitterda gördüm biri paylaşmış işte şey diyor ‘en büyük 3 korkum gay olmak, vatanın bölünmesi, karımın aldatması’ diye (gülüyor). Çok güldüm buna ya. İşte böyle onun için de bu üçü önemli demek ki (gülüyor)” (K10).

Önceki bölümlerde tartışılan romantik ilişki mitlerinde belirtildiği gibi erkeklerin ilk adımı atma, sorun çözme, koruma-kollama görevleri zaman zaman ilişkiye zarar verebilen bir durum olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu durumda kadınların beklentisinin de etkili olduğu görülmektedir. Kıskançlığı sevgi belirtisi olarak gören kadınların böyle bir beklenti içerisinde olabileceği söylenebilir.

Katılımcıların korumacılık ve ekonomik özgürlük üzerinde yoğun bir şekilde durmaları bu iki kavramla hegemonik erkeklik değerlerinin ne kadar bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcılar korumacılık, ekonomik özgürlük, kıskançlık, son sözü söylemek gibi hegemonik erkeklik değerlerinin yanında sadık ve ilgili olmak, çabalayan taraf olmak gibi cevaplar da vermiştir.

Cinsellik her ne kadar hegemonik erkeklikle güçlü bir bağ içerisinde olsa da farklı erkeklerin farklı hegemonik değerleri benimsemesi bu bölümde çapkın olmak yerine sadık olmak cevabını karşımıza çıkarmış olabilir. Romantik ilişkilerde “çabalayan taraf olma” beklentisi ise erkeklerin aşık oldukları kadının sevgisini kazanmak için fedakarlıklarda bulunması gerektiği argümanını doğrular görünmektedir.

Bu beklentiler yerine getirilemediğinde erkekler üzerinde büyük bir toplumsal baskı oluşabilmektedir. Bu baskı ve utandırma süreciyle karşılaşmak istemeyen erkekler kendilerinden beklenen rolleri yerine getirmeye çalışmaktadır. Özellikle ekonomik olarak bağımsız olmak yani ailesini geçindirebilecek bir güce sahip olmak katılımcılar için önemli görülmektedir. Dolayısıyla erkekler kendilerinden beklenen rolleri yerine getirmeye çalışmaktadır.

“Getirmeye çalışıyorum yani herkes çalışıyordur. Çünkü mesela işin yoksa bir erkek olarak toplumun hatta ailenin bakışı bile değişiyor bunu kaldırmak kolay değil” (K3).

“Bence getiriyorum ama tabi başkasına sormak lazım bunu. Çalışıyorum Allaha şükür kimseye de muhtaç değilim. Nişanlımla da ilgilenirim yani öyle şey yapmam işte ‘bütün gün çalıştım seninle mi uğraşacağım’ filan demem” (K6).

Romantik ilişkinin dinamikleri erkekleri bu rolleri yerine getirmeye teşvik edebilmektedir. İlişkinin uzun süreceği düşünülüyorsa beklentiler yerine getirilmektedir. Eğer ilişkinin uzun sürmeyeceği düşünülüyorsa bu roller yerine getirilmeyerek ayrılmak için de kullanılabilir. Erkekleri teşvik eden bir diğer unsur ise partnerlerini gerçekten sevip, önemsemeleridir. Eğer ilişki sevgi yerine zaman geçirmeye dayanıyorsa bu roller önemini yitirmektedir.

“İlişkinin uzun çaplı olacağını düşünüyorsam evet ama kısa süreceğini hissetmişsem veya kısa süreli takılmak istiyorsam umurumda olmaz çok yerine getirmem. Hatta bazen bilerek yerine getirmem ki ayrılalım. Uzun olmasını istersem yerine getiririm zaten o zaman da genel olarak yerine getiriyorsun” (K7).

“Evet. Şöyle evet yani sevdiğim insana karşı. Sevmiyorsam pek s..... hani. Ne dediğim veya ne söylediğim umrumda olmuyor” (K8).

Bu beklentileri yerine getirme kabiliyeti erkekler için bir öz saygı kaynağı olarak da görülebilir. Erkekler performansa bağlı olarak öz saygı geliştirmektedir (Zimbardo ve Coulombe, 2017: 83). Bu bağlamda erkeklerin yerine getirmesi gereken beklentilerin geniş ölçüde kabul görmüş olduğu söylenebilir çünkü erkeklik algısı bu öz saygıya bağlıdır. “Çekip çevirmek”, “korumak-kollamak”, “hakim olmak” katılımcıların kendi erkeklik algılarını tanımlarken kullandıkları kelimelerden bazılarıdır.

“Erkekliğin tam bir şeyi, karşılığı yok bence. Kadın erkek benim için herkes insan yani. Ona göre değerlendirmem ama erkek nasıl olmalı diyorsan korumacı olmalı ve başka insanları ezmemelidir” (K2).

“Erkek olmak...Yani biraz böyle eskilerin şeyi gibi işte evlenmiş, işi olan çocuğu olan böyle yöneten demeyeyim de hakim olan gibi. Çekip çeviren koruyan biri olmak” (K3).

Bu tanımlar erkekliği güç ile özdeşleştirmektedir. Ancak ekonomik, sosyal, fiziksel ve daha pek çok alanda erkeklerin güç öznesi olması K4’e göre başkalarını ezme hakkı vermemektedir. Erkekliğin bir “denge” işi olduğunu belirten katılımcıya göre bu denge sağlanamadığında pek çok problem yaşanmaktadır.

“Ya şimdi şöyle bence erkek olmak kendini ezdirmemek, güçlü olmak demek ama bunu yaparken de başkasını ezmek. Hani bir denge işi. Bence bu denge sağlanmadığında sorun oluyor.” (K4).

Bu bağlamda erkeklerin romantik ilişkilerde güçlü özne olmasına rağmen bu gücü nasıl ve ne için kullanacağı da ataerkil beklentiler ve görevler tarafından sınırlandırılmaktadır. ‘Zayıfı cesaret ve sadakatle korumak’ olarak ifade edilen bu erkeksi korumacılık kadınların kırılganlığını meşrulaştıran bir kültürel sistem üretmektedir (Illouz, 2013: 24). Erkeklerle “bahşedilen” bu güç ve koruma ikiliği her bakımdan eşit bir romantik ilişki ihtimalini de zora sokmakta ve tarafların geleneksel beklentiler altında hareket etmesini norm haline getirmektedir.

4.1.4. Kıskançlık Yaratan Durumlar: “Çek vur beni diyor”

Ataerkil beklentiler ve görevler romantik ilişkilerde erkeklerin partnerini kıskanmasını doğal bir dürtü olarak tanımlamakta ve kıskançlığın olmamasını ilgi veya sevgi yokluğu olarak yorumlayabilmektedir. Bu bağlamda tarafların birbirini diğer insanların ilgisinden kıskanması romantize edilmektedir.

Sevgi ve ilgi kelimeleriyle ifade edilmeye çalışılsa da derine bakıldığında kıskançlık hem kişinin kendisine hem de partnerine karşı güvensiz olduğunu ortaya koymaktadır. Önceki bölümlerde erkeklerin kıskançlığının diğer erkeklere (yani erkeğin özel alanını tehdit eden diğer aktörlere) dönükken, kadınların kıskançlığının ilişkiye dönük olduğu belirtilmişti. Bu çalışmada yer alan katılımcılar da bu görüşü doğrular nitelikte cevaplar vermiştir.

“...benim kıskançlığım sevgilime karşı değil. Yani nasıl diyeyim... Ben sevgilime sonsuz güven duyuyorum. Benim kıskandığım şeyler işte mesela birinin sevgilisi olduğunu bile bile ona yazanlar, ondan bir şey bekleyenler beni sinir ediyor. Yoksa aman benim sevgilim şuna yüz verir mi buna yüz verir mi gibi bir şeyim yoktur” (K1).

“...zaman içinde olaylara bağlı olarak değişir yani kıskanabilirim. Mesela sevgilime asılan biri varsa kıskanırım hele rahatsız filan etmeye kalkıyorsa olay çıkar yani” (K4).

Partnerinin kendisini tanıtmama şekli kıskançlık yaratan durumlara zemin hazırlayabilmektedir. Diğer erkeklerin ilgisini engelleyebilmek için aralarında romantik bağların bulunduğu ifade edilmesi önemlidir. Başka bir erkekle tanıştırılırken ‘arkadaş’ olarak tanıtılmak kıskançlık ve şüphe yaratabilmektedir. Sevgili olarak tanıtılmak diğer erkeklere bu alanın ‘sahipsiz’ olmadığını göstermektedir. Eril bir sahiplenme ilanı olan bu istek herhangi bir tehdide karşı her an tetikte olduğunu gösterme şekli olarak yorumlanabilir.

“Şimdi benim şöyle...Bir mekandayız oturuyoruz. Benim tanımadığım mesela bir lavuk geldi. Onunla beni tanıştırırken arkadaşım demeyecek. Erkek arkadaşım da demeyecek. Direktmen sevgilim diyecek. Bunu demesi lazım. (Demezsene) güven sarsılıyor. Onun altında bir b... ararım ben yani. Şahsen ben mesela bir kız arkadaşımı sevmediğim bir insan bile olsa, takıldığım bir insan bile olsa hani bir arkadaşım

geldiğinde kız veya erkek fark etmez hani ben şey diyorum hep ‘avradım bu benim’ diyorum (gülüyor)” (K8).

Diğer erkeklerin ya da katılımcının değişiyile diğer ‘lavukların’ partnerlerinin ‘sahipsiz’ olmadığını bilmesi önemli görülmektedir. Eril sahiplenme duygusu ile partnerini ‘avradım’ şeklinde tanıtmak bir benlik ve performans sunumu olarak değerlendirilebilir. Yani partnerini kız arkadaş, sevgili vb. olarak görmek yerine ‘avrat’ olarak görmek partner üzerinde eril bir güç unsuru olmak anlamına gelmektedir. Bu eril güç ise diğer erkekler tarafından onaylanmaya ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla katılımcının bu görüşü erkeklik sunumu açısından hem partnerinin hem de diğer erkeklerin üzerinde kendini bir güç sembolü olarak görmek anlamına gelmektedir.

Başka bir erkeğin ilgisinin partnerine yönelmesine tepki göstermek katılımcılar için doğal bir durumdur. Bu noktada dikkat çeken nokta “sevgilisi olduğunu bile bile” ilgi gösterilmesidir. Başka bir erkeğin bilinçli bir şekilde özel alanını tehdit etmesi özellikle tepki çeken bir davranıştır. Katılımcının birisinin (K6) ifadesiyle “çek vur beni” demektir.

“Oluyor arada tabi ya her ilişkide olur yani. Öyle kılık kıyafete filan karışmam hiç ama mesela iş yerinde rahatsız edenler olursa böyle gereksiz ilgi gösteren filan ona karışırım. Ki zaten nişanlıyız bir de hani yüzük filan olduğu için hani buna rağmen adam ısrarla şey yapıyorsa taciz ediyorsa bu hani ‘çek vur beni’ diyor hani (gülüyor)” (K6).

Katılımcılar partnerlerine güvendiklerini ancak karşıdaki erkeğe güvenmediklerini belirttiler. Erkeklerin diğer erkeklere karşı her zaman tetikte ve şüpheli yaklaşması, bir katılımcıya göre (K7) göre kendisinin de kadınlara karşı olan yaklaşımından kaynaklanmaktadır. Kadınlara karşı flörtöz davranan katılımcı, bir erkeğin neler düşünebileceğini bildiğini ve bu yüzden partnerine güvense de diğer erkeklere güvenmediğini belirtmiştir.

“Şöyle yeni tanışılan biri olduğu zaman arkadaş olarak bile yaklaşırsa extra samimi davranıldığını görürsem karşı cinse, kendi kız arkadaşım muhtemelen güvenirim genelde öyle oluyor ama karşı tarafa güvenmiyorum çünkü ben bir erkeğim karşı tarafın da az çok neler düşünebildiğini, nelere ihtimal verebildiğini bildiğim için ve aynı zamanda benzer b... ben de yediğim için karşı tarafa güvenmeyip kıskandığım şeyler oluyor. Yani o ikili ilişkilerde genelde benim kıskançlığım oluyor. Giyimde kıskanmam, benden önceki arkadaşlarını kıskanmam olsa olurdu çünkü benden önce. Benim en çok kıskandığım şeyler yeni biriyle tanışıldığı zaman gereksiz samimiyet. Bunu ben de çok yaparım mesela benim de öyle şeylerim var. Flörtöz bir yapım var, o konuda biraz kötü oluyor” (K7).

Başka bir erkeğin ilgisinin partnerine yönelmesine ek olarak partnerin ilgisinin başka bir erkeğe yönelmesi de kıskançlık yaratabilmektedir. Partnerinin kendisi yerine başka bir erkekle eğlenmesi veya vakit geçirmesi “yetersizlik” hissine sebep olabilmektedir. Bu durum

erkekleri güvensiz ve savunmasız hissettirebilmektedir. Partnerin dostu olarak gördüğü erkeklere ilişkideki sorunları, sırları vb. anlatması da kıskançlık ve öfke duyguları yaratabilmektedir.

“Genel olarak kıskanç bir insanım diyemem aslında ama mesela benden başka bir erkekle daha fazla eğleniyorsa kıskanırım. Benimle değil de onunla eğlenmesi ne bileyim sanki böyle yetersizmişim gibi hissettirebilir” (K3).

“Beni kıskandıran şey partnerimden gelir genelde. Hani biri baktı etti diye kıskanmam ama mesela partnerim ilgi gösterirse kıskanırım. Partnerimin davranışı belirliyor yani bunu” (K9).

“Herkesin vardır hassas olduğu bir konu bence. Kıskandığım şeyler benim de oluyor tabi. Mesela bir tane p.. vardı eski sevgililerimden birinin arkadaşı. Bu p... ile araları çok iyiydi bunların hani kıskanmamın sebebi aralarında bir şey olur mu gibi değil. O konuda bir güvensizlik vermedi bana hiç ama araları çok iyi böyle ne olsa hemen birbirlerine koşar anlatırlar. E şimdi insan merak ediyor o zaman biz mesela tartışsak ya da özel bir şeyimiz olsa bu biliyor o zaman yani. Bu da beni rahatsız ediyordu” (K10).

Görüldüğü üzere katılımcıların kıskançlık sebepleri büyük ölçüde başka erkeklerin tehditlerine yöneliktir. Bu tehdit erkeğin kendisini tehdit ederek yetersiz hissetmeye sebep olabileceği gibi erkeğin partnerine yönelik olup egemenlik alanını da sarsabilmektedir. Bu bağlamda kıskançlık romantik ilişkilerde oldukça doğal görünen hatta olması beklenen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.1.5. Kıskançlık Sevgi Gösterisi Midir? : “Aşırısı hayır, ortalaması evet”

Romantik ilişkilerde kıskançlık farklı anlamalara sahip olabilmektedir. Örneğin Şahin’in çalışmasına göre erkekler kıskançlığı sevdiğini paylaşmak istememek, kendisini partnerin sahibi olarak görmek ve aşk veya sevgi göstergesi olarak tanımlamıştır (2019: 41). Bu çalışmada yer alan katılımcılar kıskançlığın belirli şartlar altında sevgi gösterisi olarak görülebileceğini düşünmektedir.

“Aşırısı hayır ortalaması evet. Dozunda olduğu zaman ilişkiye iyi de geliyor bence ama abartırsan güvensizlik vardır bence” (K5).

“Bir yere kadar. Ya şöyle kıskançlığı dile getirip sakince söylüyorsan bunu evet sevgi gösterisidir ama cingar çıkarıyorsan, üstüne yürüyorsan, hayatını kısıtlıyorsan salak gibi, yetişmemiş biri gibi o zaman kıskançlık değil tam tersine kısıtlama ve bence esas sevgi o değil çünkü karşı tarafa zarar verdiğinin farkında olması gerekiyor. Sevdiğin birini kıskanırsın bence kesin bilgi ama bunu gösterme şeklin önemli” (K7).

Katılımcılar kıskançlığın sevgi ve ilgi gösterisi olduğunu çünkü sevmedikleri birini kıskanmaları için bir sebepleri olmayacağını düşünmektedir. Eril sahiplenme duygusu

erkeklere partnerlerini kıskanmaları için bir sebep yaratmaktadır. Partnerleri bu şekilde sahiplenmek bir sevme biçimi halini almaktadır.

“Sevgi midir bilemedim. Yani merak ediyorum sonuçta ve kıskanıyordum ki bu onu umursadığımı gösterir. Umurumda olmayan bir insan ne yapmış ne yapmamış bana ne. Sevgi diyemem belki ama ilgi göstergesi herhalde” (K2).

“Evet... Şöyle düşün yoldan geçen hiç tanımadığım bir kadını kıskanır mıyım? Kıskanmam. Benim için bir anlamı yok çünkü hani yabancı sonuçta ama hayatımdaki kadın bir anlam ifade ediyor demek ki hala hayatımda” (K6).

Katılımcılardan birisi (K6) “hayatımdaki kadın” diyerek atıf yaptığı kıskançlığın nesnesi bir partner olabileceği gibi kız kardeş, anne, kuzen gibi erkeğin namus dairesi içerisindeki diğer kadınları da kapsayabilmektedir. Namus kuralları geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinden beslenir ve bu rolleri güçlendirir. Namus ile toplumsal cinsiyet rollerinin bu karşılıklı ilişkisi heteroseksüel romantik ilişkilerde güç ilişkilerini meşrulaştıran bir işleve de sahiptir.

Kabul gören kadınlıkları/erkeklikleri ve cinsel yaşamları tanımlayan namus Kalav-Köken (2019)’e göre akışkan bir kavramdır ve günümüzde sadakat, sevgi, koruma gibi nitelikler atfedilerek meşrulaştırılmaktadır. Bu tarz ‘kurnazlıklar’ kadının ihanetinden duyulan endişeleri giderebilmek ve erkeğin iktidarını korumak için ataerkil ideolojinin icat ettiği durumlardır (Badinter, 1992: 116). Bu ataerkil kurnazlıklar namus kavramını belirsiz ve akışkan bir hale getirmektedir.

“Ben böyle şeylere inanmıyorum ve kabul etmiyorum açıkçası. Namus nedir deyince benim aklıma cinayetler, aile içi şiddet filan geliyor çünkü. Pek olumlu bir anlamı yok o yüzden. Bir de hani evet namus şudur diyemiyoruz hiçbir şeye. Çok belirsiz ve istediğin yere çekebileceğin bir şey. O yüzden bir şey diyemeyeceğim” (K9).

“Benim için bir erkek olarak gerek hani sevgililerim olsun gerek başka insanlar olsun, benim de kardeşim annem filan var hani onlara yapılmasını istemediğim bir şeyi başkasına yapmam. Eğer bir kızın sevgilisi varsa bir mesafe koyarım mesela hani. Kadın için de benimkinin aynısı hani ben onlardan kendimi uzak tutuyorum onlarda kendilerini benden uzak tutabilir gibi” (K3).

Katılımcılardan birisi (K3) “kendime yapılmasını istemediğim bir şeyi başkasına yapmam” diyerek erkeklerin namus konusunda bir tehdit unsuru olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda gerek kendi namusunu gerek başka insanların namusunu “korumak” erkekler için bir görev gibidir. Erkekler diğer kadınları kendilerinden korurken kadınların da kendilerini diğer erkeklerden koruması beklenmektedir. Bu farklılık bir katılımcıya (K5) göre pratikte namusu kadınlar için cinsellikle, erkekler için ise koruma ile özdeşleştirmektedir.

“Bu bence bizim yaptığımız bir farklılık. Kadınlar sorun etmiyor kendilerinden önceki yaşananları ama erkekler öyle değil. Yani namusu böyle bir kavram olarak değil de pratikte farklılaşıyor. Kadınlar için daha cinsel şeyler ama erkekler de biraz daha böyle koruma sahip çıkma hani geleneksel baba rolü bence” (K5).

Katılımcının erkeklerin namus konusunda kadınlara kıyasla daha hassas olduğu görüşü erkeklere tanınan ayrıcalıkları da ortaya koymaktadır. Kadınların partnerlerinin geçmişini bir namus davası haline getirdiğini görmüyoruz ancak erkeklerin bu konuda rahatsız olma hakkına sahip olduğunu ve eyleme geçtiklerinde de ‘namus belası’ denilerek aklandıklarını biliyoruz. Bu namus anlayışı erkeklerin davranışlarının kadınlarınkine göre daha tolere edilebilir bir durum olarak görülmesine sebep olmaktadır.

“Yani erkek namuslu kadın namussuz ya da kadın namuslu erkek namussuz diye bir şey yok. Herkesin namusu kendine yani. Erkekler daha çok önemsiyor ama bence. Hani ben bir namussuzluk yapsam mesela ne diyeyim hırsızlık yapsam annem ya da kız kardeşim şey yapmaz ama kız kardeşim Allah korusun bir namussuzluk yapsa babam karşı koyar mesela yani. O yüzden bence kadınlar üstünde daha etkili öyle diyeyim” (K6).

Vandello ve Cohen, namus kültüründe cinsiyet ilişkilerinin 3 temelde gerçekleştiğini belirtir:

- 1) Bir kadının aldatması erkeğin onuruna zarar verir.
- 2) Aldatılan erkekler onurlarını geri kazanmak için bir baskı hisseder ve bu uğurda şiddet kullanmaktan kaçınmaz.
- 3) Kadın şiddet görse bile ilişkiye sadık kalmalıdır (2003: 998).

Katılımcılar da namus ile aldatmak arasında doğrudan bir ilişki kurdular. Aldatan partnerin, partnerinin güvenini boşa çıkararak “namussuzluk” ettiği konusunda katılımcılar hemfikir görünmektedir.

“Aldatan taraf namussuzdur bana göre. Namustan da önce yani kötüdür öyle diyeyim. Kötü bir insan yapar bunu. Yalancı olan dürüst olmayan bir insandır yani” (K4).

“Aldatmak en büyük namussuzluktur. Kadın ya da erkek fark etmez aldattıysan namussuz birisindir bence” (K5).

“Aldatmak namussuzluk oluyor. Hani ben de geçmişte aldattım sevgilimi o zamanlar için hani namussuzluk yapmışım. Beni aldatan da bana namussuzluk yapmış oluyor” (K6).

“Aile dışında kalbin bir kişiye ait. Sevdığın adam veya sevdığın kadındadır. Sen gidip de o kalbi birden fazla kişiye açarsan hani bu namussuzluk olur, o..... olur bu” (K8).

“Namus (gülüyor) ben bunu namussuzluk nedir diye cevaplayayım. Namussuzluk bence en yakınındaki insanları sırtından bıçaklamaktır. Her şey olabilir bu. Yalan söylemek, arkasından iş çevirmek, aldatmak, sırrını tutmamak gibi gibi yani. Hani güvenini kötüye kullanmaktır” (K10).

Katılımcılardan birisi (K3) ise aldatan partnerin beraber olduğu kişinin de “namussuz” olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda erkeklerin başkasının namusundan da sorumlu olduğu söylenebilir.

“...ben burada aslında her iki tarafı suçluyorum. Bizim toplumda biraz erkek olmanın avantajı olarak hani hoş görülüyor çoğu zaman böyle elinin kiri gibi ama bence öyle değil. Ben hem aldatan hem de işte o kimle aldattıysa ikisi de namussuz” (K3).

Bu şekilde erkeklere verilen namusu koruma görevi, erkeğin kendi namus dairesini de aşmakta ve başka bir erkekle ilişkisi bulunan kadınları da kapsamaktadır. İlişkisi olduğunu bile bile bir kadınla beraber olmak erkeği diğer erkeğin alanına sokmakta ve o erkeğin namusuna bir tehdit oluşturmaya sebep olmaktadır. Bu açıdan ‘kadınlar namusun neresinde?’ diye sorulduğunda, Delaney (2018: 135)’in de belirttiği gibi kadınların namusun yalnızca taşıyıcılığını yaptığı sonucuna ulaşılabilir.

4.2. Aldat(ıl)ma ve Erkeklik

Bu bölümde katılımcıların aldat(ıl)maya yükledikleri anlamlar, yaşadıkları farklı deneyimler ve aldat(ıl)maya verdikleri tepkiler ataerkillik ve erkeklik bağlamında çözümlenecektir.

4.2.1. Aldatılmanın Nedenleri

Bireyleri aldatmaya yönelten pek çok faktör bulunmaktadır. Literatürde ilişki doyumu (Polat, 2006), bağlanma çeşitleri (Kaya Örk, 2021), güzellik algısı (Büyüklü, 2022), sosyal medya kullanımı (Tecer, 2021), toplumsal cinsiyet algısı (Demirci, 2021) gibi pek çok unsurun aldatmaya olan etkisi tartışılmıştır. Çeşitli değişkenlerle korelasyon kurularak yapılan benzeri çalışmalar aldatmanın tek bir yordayıcısı ya da sebebi olmadığını ortaya koymaktadır.

Partnerleri tarafından aldatılan erkeklere partnerlerinin neden aldattıkları sorulduğunda pek çok farklı yorum gelmiştir. Örneğin bir katılımcı (K1) aldatan partnerinin mevcut ilişkisiyle yetinemediğini belirtmiştir. Daha fazla ilgi veya partner istemek katılımcıya göre daha fazla emek ve zaman harcamak anlamına da geldiği için mantıksız bir davranıştır.

“İlişkilerinin kendilerine yetmediğini düşünüyorum ben. Yani nasıl yapıyorlar benim aklım almıyor. İki kişiyle filan nasıl aynı anda beraber oluyor? Nasıl zamanları yetiyor? Onu da uğraştıran bir şey yani aslında. Bir insan sevgiliyle neler yapıyorsa ne emekler veriyorsa mesela onu aldatınca iki kat emek veriyorsun. Mantıklı da değil yani (gülüyor)” (K1).

Bu doyumsuzlukla hareket eden bireylerin ilişkilerini bitiremeyecek kadar korkak oldukları düşünülmektedir. Partnerlerin romantik ilişkilerden ne bekledikleri sorusu bu noktada önem kazanmaktadır. Cinselliği romantik ilişkilerin içinde gören biri, cinselliği evlilikle özdeşleştiren birine ‘doyumsuz’ görünebilir.

“Herkesin aldatma sebebi farklıdır ama bana kalırsa ortak yanları doyumsuz ve korkak olmaları. Sevgilileri kendilerine yetmiyor ama ondan ayrılmaya da g... yemiyor. Karakersizlik yani başka bir şey değil” (K2).

“Karakter yoksunu oldukları için. Sevmek veya sevilmenin ne demek olduğunu bilmedikleri için ve en büyük sebebi korkak oldukları için” (K8).

“Valla bu soruyu cevaplamak ehliyet istiyor (gülüyor). Bir bilsem ben de daha düzenli bir ilişkiye başlayabilirim. Bence demin dediğim gibi çiftlerin ilişkiden beklentileri uyummadığında aldatma ihtimali artıyor” (K9).

Aldatmanın bir karakter özelliği olduğunu düşünen K4 ilişkilerinde sorun olmasa bile heyecan yaşamak isteyen veya ‘tehlikeli’ işleri seven bireylerin aldattığını düşünmektedir. Sürenkök (2021) ilişkisinde mutsuz olan kişilerin aldattığı yönündeki düşüncenin aldatma ile ilgili doğru bilinen yanlışlardan biri olduğunu belirtir. İlişkide mutsuz olmak aldatmaya sebep olabilir ancak yeni bir ortama girmek, sarhoş olmak, güvensizlik hissetmek gibi durumlar da aldatmaya sebep olabilmektedir.

“Eskiden ben iki taraftan düşünürdüm. İşte ilişkide bir sorun vardır mesela çözilemiyordur ama ayrılmıyorlardır da hani o zaman aldatırlar derdim ama gayet iyi giden ilişkilerde de aldatanları gördüm. O yüzden insanın karakteri bu herhalde. Yani böyle tehlikeli şeyleri arkadan iş çevirmeyi seviyor olabilir” (K4).

“Aldatmanın bazı farklı nedenleri var bence. İlişkideki duygusal boşluk, karşı taraftan intikam alma, farklı kişilik özellikleri veya bedenleri tatma arzusu, cezalandırma, ait hissetmeme sonucu boş anına denk gelmesi, karşı taraftan kopma çabası vs. Ben neden aldatırım eee daha çok ait hissetmediğimde, farklı bedenleri tatma arzumdan. Yani heyecan arayışından” (K7).

Katılımcıların çoğu aldatmayı ‘arkadan iş çevirmek’ olarak yorumlamaktadır. Ayrılık sürecini yönetememekten korkan bireylerin partnerlerini aldatmayı tercih ettikleri düşünülmektedir. Bu tercih partnerlerin ayrılık kararını birlikte alma haklarını da ortadan kaldırmaktadır.

“Şerefsiz oldukları için (gülüyor). Şaka bir yana yani ben çok şey yapmıyorum ayrılmayı ama aldatınca iş değişiyor. Mesela bana diyebilir ki ben başka kişiye aşık oldum veya başka birinden hoşlandım buna eyvallah ama arkamdan iş çevirmek ne bileyim...ne gerek var yani. İşte bunu şey yapamıyorlar herhalde nasıl diyeyim...Şimdi ayrılma kararı bir kriz anı gibi düşün. Bu kriz anını yönetemiyorlar. Yönetemeyince eline yüzüne bulaştırıyorlar. Bu da kendilerine de zarar veriyor diğer insanlara da” (K3).

“Yani mutsuzdur ilişkide büyük ihtimalle ya da aklı başkasına kaymıştır. Öyle olabilir ama öyleyse de ayrıl git sonra aklın kimdeyse. Ki mesela bu bence saygısızlık yani. Güya sevdiğin bir insan hani sevgili olduğuna göre seviyorsun, değer veriyorsun sözde ama bunu söylemeyi bile hak etmediğini düşünüp arkadan iş çeviriyorsun. Aslına böyle derin düşününce inanılmaz kaypak bir şey yani” (K5).

“Bunların kafası farklı çalışıyor bak sana söyleyeyim. Ulan benim aklım başkasına kaydıysa ve sevgilimle olan hani şeyim bittiyse neden aldatayım ya? Ayrılırim sen yoluna ben yoluma. Neden uğraşayım ya sürekli bir gizleme işte yakalanma korkusu filan. Hani ne yiyip içiyorlar da bunlar böyle oluyor ben anlamıyorum” (K10).

Katılımcıların hepsi aldatmanın altında bir sebep yattığını belirtmiştir ancak katılımcılardan birisi (K6) bu sebeplerin ‘bazı’ durumlarda makul görülebileceğini belirtmiştir. Romantik ilişki içerisinde arayıp bulamadığı ‘bazı’ şeyleri dışarda aramak katılımcıya göre ‘olmasa daha iyi’ ancak anlaşılabilir bir durumdur.

Aldatmanın bazı durumlarda makul görülebileceğini düşünen bir kişiden aldatıldığında en azından karşı tarafı dinlemesi ve belki bir şans daha vermesi beklenebilir ancak katılımcılardan birisi (K6) aldatıldığını öğrendiğinde ilişkisini ‘anında’ bitirdiğini belirtmiştir. Dolayısıyla katılımcının bu soruya kendi aldatma deneyiminden yola çıkarak cevap verdiği görülmektedir.

“Yani şimdi iki taraflı bir şey bu ilişki. Herkesin kendi şeyi ilişki yani. Benim açımdan aldatmak yani gereksiz bir şey. Bir sebebi vardır yani aldatmanın bunu öğrenmek lazım. Kimisi de mecbur kalıyor yani... Ya ilişkide yok mesela istediğin şey ama seviyorsun da aynı zamanda. Öyle olunca başka yerde arıyorsun ama olmasa daha iyi tabi” (K6).

Görüldüğü gibi aldatan taraf erkek olduğunda bir şekilde haklı sebepler bulunabilmektedir. Aldatmaya ‘mecbur kalan’ partnerin kadın olması ise mümkün görünmüyor çünkü cinsellik gibi unsurlar erkekler için bir ihtiyaçken kadınlar için görev olarak tanımlanmaktadır.

4.2.2. Aldatılmayı Konuşmak: “Erkeklerin çoğu aldatıldığını fark etmez”

Romantik ilişki içerisinde hangi durumların veya davranışların aldatma olarak görüleceği ilişkinin dinamiğine ve taraflara bağlıdır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacına uygun olarak öncelikle katılımcıların hangi davranışları aldatma olarak gördüğünü ortaya koymak gerekmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre bir davranışın aldatma olarak yorumlanması için her zaman fiziksel bir edim içermesi gerekmemektedir. Örneğin bir katılımcı (K1) partnerinin eski sevgilisiyle olan mesajlarını aldatma olarak yorumlamıştır.

“Sevgilim böyle nasıl diyeyim, eski sevgilileriyle arkadaş kalan bir insandı. Ben de ona güvendiğim için çok da sorun etmedim açıkçası. Çevremden çok dediler ne alaka eski sevgilisiyle görüşüyor filan diye ama şey yapmadım yani. Sonra işte o eski sevgililerinden biriyle hani normal konuşma tarzı değil de baya flört hatta cinsellik şeyli mesajlar filan gördüm” (K1).

Romantik ilişkiler özünde duygusal bir sözleşmeye dayanır. Tek eşli bir ilişki içerisinde taraflar gündelik hayatın bazı yönlerini yalnızca partneriyle yaşamak durumundadır. Katılımcılardan birisinin (K1) deneyimlediği gibi partnerin cinsel ilgisini başka bir erkeğe yöneltmesi aldatma olarak yorumlanabilmektedir. Partnerinin kendisini yok sayması katılımcıların özellikle üzerinde durduğu bir noktadır. Katılımcılardan birisi (K2) partnerinin “sanki kendisi yokmuş gibi” başka erkeklerin ilgisine cevap vermesini aldatma olarak yorumlamaktadır.

“Üniversitedeyken yeni yeni takılıyorduk. O bende kalıyordu arada filan. Fena gitmiyorduk aslında ama bir gün telefonunda mesajlar yakaladım. Öncesinde zaten sürekli gizli gizli telefonla uğraşıyordu bende şüpheleniyordum yani. Mesajların içeriğine girmeyeyim, özet olarak başka erkekler buna dm atıyormuş bu da sanki ben yokmuşum, sanki bir ilişki içinde değilmiş gibi bunlarla yazışıyormuş” (K2).

Bir partnerin ilgisine ve sevgisine ihtiyaç duymak doğal ve normal olsa da bu ilgiyi hayatın merkezine almak olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Modern yaşamın bir getirisi olarak her alanda hızı önemseyen modern insan için romantik ilişkilerde birbirini tanıma, beraber olma, ayrılma süreçleri de hızlı işlemektedir. Hatta mevcut ilişkisi bitmeden yeni arayışlara girerek “zaman kaybetmek istemeyen” bireylerden söz edilebilir.

“O sevgilimle farklı şehirlerde yaşıyorduk. Çok sık görüşemiyorduk yani. Bir gün biri aradı. Açtım küfretmeye başladı direkt hiçbir şey anlamadım. Ben de küfretmeye başladım ama neden hiçbir fikrim yok (gülüyor). Sonra işte anladık ki sevgilim meğer bununla görüşmeye başlamış işte flört filan geçmişler baya sevgili olmuşlar hani. Telefonda mesajımı filan gördü herhalde öyle anlayıp beni aradı bana küfrediyor. Hani yavuz hırsız ev sahibini bastırır gibi ulan seninle beni aldatıyor benim sana sövmem lazım (gülüyor). Öyle öğrendim yani. Sonra kendisiyle de konuştum işte ‘farklı şehirde yürümeyecekti, sen ayrılacaktın zaten’ filan dedi. Saçma yani madem öyle düzgünce ayrılısaydın ama işte benden ayrılmadan yerini sağlama aldı tekrar herhalde. Geçen bir yerde okudum ‘erkeklerin çoğu aldatıldığını fark etmez’ diye herhalde öyle oluyor önce başkasını bulup sonra ayrılanlar var demek ki böyle” (K5).

“Kendisi dedi bana ‘böyle böyle ben biriyle görüşmeye başladım hani daha fazla ikimize de zorluk çıkarmayalım bitirelim’ dedi. Öyle yani bana söylemeden önce yaklaşık yani herhalde bir ay filan görüşmüşler. O çocuğa da demiş bana dediği gün. O da kabul etmiş demek ki yani ben olsam kabul etmem. Ne demek sen sevgilin varken benimle görüşüyorsun. Ben olsam onunla devam etmezdim ama onlar etmiş” (K3).

“Ben lisedeyken bir sevgilim vardı. Sonra ayrıldı benden filan tamam buraya kadar sıkıntı yok yani ayrılmak da bunun bir parçası sonuçta. İşte biz ayrıldıktan sonra öğrendim ben benimle beraberken başka

biriyle daha görüştüğünü. Sonra da gittim kendisine sordum doğru mu diye. Çok şey yapmadı anlatmak istemedi ama ben hani ‘bir şey yapacağımdan değil sadece öğrenmek istiyorum’ filan deyince kabul etti” (K4).

Yalnız kalmaktan kurtulmak için mevcut ilişkisi devam ederken yeni arayışlara girerek “yerini sağlama alan” bireyler tüketim toplumunda metalaşmanın geldiği boyutları da ortaya koymaktadır. Tüketerek kendini var eden bireylerin tüketme ve metalaştırma gücü romantik ilişkileri de kapsamakta ve romantik ilişkilere geçici bir nitelik kazandırmaktadır.

Bauman tüketim toplumunda bireylerin romantik ilişkilerinde kendilerini güvende ve rahat hissedecekleri tek tavrın ‘tüketimci’ tavrı olduğunu belirtir (2017: 79-80). Romantik ilişkilerdeki bu tüketme mantığı herhangi bir memnuniyetsizlik anında veya daha iyi bir partner adayı ortaya çıktığında bir başka ilişkiye başlamayı ‘mantıklı’ hale getirmektedir. Örneğin katılımcılardan birisi (K6) kendisini aldatan partnerini ‘paraya düşkün’ ve ‘gözü dışarda’ biri olarak tarif etmiş ve partnerinin kendisini ‘zengin’ birini bulunca terk ettiğini belirtmiştir.

“O kız yani...nasıl diyeyim...elin kızını kötülemek istemiyorum hani dikkatli konuşacağım...İşte biz konuştuk takılmaya başladık ama bu böyle hani nasıl diyeyim böyle gözü dışardaydı Allah var doğru. Böyle biraz da paraya düşkün bir kız. Sonuç olarak üniversiteye başlayınca oradan zengin bir çocuk bulmuş onunla takılmaya başlamışlar filan. Öyle yani” (K6).

Bireylerin partnerlerini daha iyisini bulana kadar hızla tüketecekleri bir meta olarak görmeye başlaması romantik ilişkilerde derin bir yabancılaşmaya işaret etmektedir. Bu yabancılaşma bireylerin partnerlerini seçerken değer verme, güvende hissetme, destek olma gibi manevi değerler yerine maddi değerleri önemsemelerine sebep olabilmektedir. Illouz (2013: 26), bu yabancılaşmayı modernitenin duygusal ve ekonomik sistemi iç içe geçirmesine bağlamaktadır. Hatta iç içe geçmekten ziyade duygusal sistemin ekonomik sistem tarafından yutulduğu da söylenebilir.

Bu durum bireylerin kurdukları ilişkileri bağlanmanın mümkün olmadığı kırılgan yapılara çevirmektedir ve Bauman’a göre böyle bir durumda bireyler riski sıfıra indirebilmek için zayıf ve sığ bağlantılar kurmaktadır (2017: 86). Bu zayıf bağlantılar içerisinde bir partnerden diğerine geçmek de kolaylaşmaktadır. ‘Situationship’ olarak isimlendirilen bu tavrı Türkiye bağlamında araştıran Özbay vd. (2022)’ne göre bireyler hayatlarının aşkını aramak yerine o an kendilerine en uygun olan partnere yönelmektedir.

“Bunun telefonu çaldı. Şimdi telefon çaldığında yabancı bir numara aradıysa hani benim yanımda açacak o telefonu. Daha önce Melis⁶ de yaptı onu evden kovdum ben. ‘... git’ dedim hani gece vakti. Aynı şeyi Kader yaptı. Gördü, telefonu meşgule attı kapattı hatta. Ben cinlendim tabi. Dedim ‘... telefonunu aç ben

⁶ Katılımcıların bahsettiği tüm isimler değiştirilmiştir.

konuşacağım her kimse yani'. Bu yok dedi filan ama aradı işte. Eski sevgilisiymiş. Ben orada koştum güvenim sarsıldı. Ayrıldık sonra. Arada konuşuyoruz ama böyle. Biz bununla tekrar barışacak gibi olduk. En son buluştuk bir daha yapmam etmem hani söz verdi düzgün olacak her şey diye. Aynı şeyi iki üç gün sonra yine yapmaya başladı bu. Beni şüphelendirmeye başladı. En sonunda küfrettim, sağlam sövdüm. Engelledi beni. Mesaj attım dedim o telefonu aç çalıştığın yere gelir rezil ederim seni diye. Öyle bitti. Üzüldüm mü? Hani Ceren'den sonra kalbimi elektriklendirdiydi yani ona sinirlendim. Sevdirdim yani.” (K8).

Kurulan zayıf bağlar bir ilişkiye başladıktan sonra da devam edebilmektedir. Bu tarz çoklu ilişkiler kurmak romantik ilişkileri kırılğan hale getirmektedir.

“Şöyle...Zaten yan komşum. Sevgilisi varken sevgilisini benimle nispeten aldatıyordu. Duygusal olarak aldatıyordu fiziksel olarak değil. Onunla ayrıldı sonra benimle sevgili oldu ama aynı zamanda o ara çok şey bir kızdı, o... bir kızdı açıkçası. Ayrar gönüllü değil ayrarın kendisiydi yani o konuda. Aynı zamanda başkalarıyla da konuşuyormuş. Bana şey demişti bir ara ‘biriyle buluşacağım ama daha önceden söz vermiştim buluşsam sorun olur mu?’ tarzı bir şey demişti. Baya çekinerek söylemişti nasıl söyleyebilirdi. Ben de yani ‘sen bilirsin buluşursan bir daha görüşmeyiz’ dedim. ‘Buluşmazsan da sana kalmış yani sonucuna katlanırsın’ dedim nasıl davranıyorsan. O gün çok uzun süre hiçbir şey yazmadı akşam sekize dokuza kadar. (Sonra) Ayrılmak istediğini söyledi, bir şeyler dedi ama açıklama yapmadı. O gün başka biriyle sevgili oldu. Benden ayrılmadan başka biriyle sevgili oldu. Sonra pişman oldu gerçi geri döndü filan. Peşimden koştu bayağı uğraştı benimle tekrar sevgili olmak için ama kabul etmedim, süründürdüm” (K7).

“Bir gün bu ‘biraz ara verelim’ dedi. Ortada hiçbir sebep yok ha. Soruyorum hani ‘tamam ara istiyorsan veririm ama sebebini söyle yani bana’. Yok hani ‘sebep yok biraz uzaklaşalım bir özleyelim birbirimizi’ filan diyor. ‘Tamam’ dedim ben de hani şey yapmadım. ‘Sen ne zaman istersen ararsın o zaman’ dedim. Sonra aradan iki-üç hafta geçti bir haberi geldi bu nişanlanmış (gülüyor). Hani ne desen ne etsen elinde kalır bir durum. Artık biz beraberken de mi görüşüyordu yoksa biz ara verince buldu da hemen nişanlandı mı orasını bilmem ama bence biz beraberken de vardır bu. İki-üç haftada kim nişanlanır yani?” (K10).

Katılımcılar genel olarak aldatılma deneyimlerini ifade ederken eski partnerleri hakkında olumsuz ifadeler kullanmaktan kaçınmıştır. Katılımcılardan birisinin (K6) ‘elin kızını kötülemek istemem’ diyerek ifade ettiği durum katılımcıların genelinde gözlenmiştir. Deneyimlerini aktarırken daha yavaş, düşünüp tartarak konuşan katılımcılar aldatılmış olsalar da hakaret, küfür gibi söylemlere başvuran katılımcı sayısı azdır.

Bu durum iki nedenle ilişkili olarak görülebilir. Katılımcıların aldatılma deneyimleri görece uzak geçmişte yaşanmıştır. Dolayısıyla katılımcılar aldatılmanın verdiği acı ve öfkeyi atlattıktan sonra daha ölçülü bir ifade tarzı geliştirmiş olabilir. İkinci olarak her ne kadar ilişkileri bitmiş olsa da bir kadınla paylaştıkları ortak geçmişin varlığı katılımcıların eril bir sahiplenme duygusuyla yabancı bir erkeğe (araştırmacıya) karşı o kadınları koruma veya sahip çıkma amacıyla ilgili olabilir.

Katılımcılar gerçek duygularını, acılarını ve ‘zayıflıklarını’ yabancı bir erkekle paylaşmak istemeyebilirler. Bu sebeple anlatılarında olabildiğince detaya inmeden, yüzeysel bir dil benimsemiş olabilirler. Katılımcıların ‘mesajların içeriğine girmeyeyim’, ‘özetle’, ‘sonuç olarak’ gibi ifadeler kullanmaları mümkün olan en kısa sürede ve en yüzeysel şekilde cevaplarını bitirmeye çalıştıklarına işaret etmektedir.

Katılımcılardan aldatılma gibi özel hayatlarını ilgilendiren bir konu hakkında konuşmalarını istemek bu çalışmada gerek katılımcılara ulaşmak gerek görüşme anında detaylı bilgi almak gibi konularda sorunlarla karşılaşılmasına sebep olmuştur. Bu durum hakkında katılımcı görüşü almak için başka erkeklerle paylaşmadıkları veya paylaşmak istemeyecekleri konuların olup olmadığı sorulmuştur.

Katılımcılar aile hayatlarıyla veya partnerleriyle ilgili bir sorun yaşadıklarında bu durumu yakınları dışında başkalarıyla paylaşmak istemediklerini belirtmiştir. Bir katılımcı (K6) sorununu paylaştığı kişinin bu durumu başka kimselere anlatmasından çekindiğini belirtirken, diğer katılımcılar yalnızca yakın çevreleriyle sorunlarını paylaştıklarını söylemiştir.

“Oluyor tabi öyle şeyler her şey herkese anlatılmaz. Hani birine güvenir bir şey anlatırsın sonra gider her yerde anlatır hoş değil. Hele nişanlımla ya da işte sevgilimle diyeyim yaşadığım tartışmaları niye gidip de anlatayım ki?” (K6).

“Erkeklerle paylaşmam diye bir şey yok. Benim belli bir çevrem arkadaşlarım var onlarla kadın erkek fark etmez her şeyimi paylaşıyorum ama onun dışında kalan da yine kadın erkek fark etmez her şey anlatılmaz. Hani karşımdakinin cinsiyeti değil onunla ne kadar yakın olduğum belirliyor ona ne anlatıp anlatmayacağımı” (K5).

“Kötü geçen cinsel hayatım (gülüyor). Bu espriydi. Ben rahat bir insanım yani her şeyi söyleyebiliyorum. Kırmızı çizgim yok galiba ya hiç paylaşmam dediğim. Samimiysen her şeyi anlatabilirim” (K7).

Hooks (2021), erkeklerin duygusal gelişiminin desteklenmediğini, duygusal bir destek göremediklerini vurgular ancak katılımcılar yakın çevrelerinden destek aradıklarını belirtmiştir. Bu bağlamda katılımcılar güvendikleri ve kendilerini iyi hissettikleri insanlarla aldatılma deneyimlerini paylaşmıştır ancak görüşme esnasında yüzeysel bir anlatım tercih etmeleri birbirine yabancı iki erkek arasındaki iletişimin sınırlarını da ortaya koymaktadır.

4.2.3. ‘Bana kalırsa aldatma değil ama teorik olarak aldatma’

Aldatan partnerin cinsiyeti, aldatmayı anlamlandırma sürecini etkileyebilmektedir. Aldatan partner kadın olduğunda bu durum büyük bir utanç kaynağı olarak görülmektedir. Buna karşın erkeklerin aldatması çeşitli ‘bahaneler’ ile hoş görülebilmektedir. Böyle bir durumda da teoride aldatma olan bir davranış erkekler için pratikte aldatma olmaktan çıkıp hoş görülebilir bir durum olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Katılımcılardan birisi (K6) partnerinin evlenmeden cinsel ilişki yaşamak istemediğini ve kendisinin de partneri ile olan ilişkisinde ciddi düşündüğü için ısrar etmediğini bu sebeple cinsel ilişki yaşamadıkları için bu ihtiyacını ‘evlerde’ karşıladığını belirtmiştir. Bu noktada tekrar erkeklerin partnerlerini cinsel ve duygusal şeklinde ikiye ayırdıkları ve cinsel ‘ihtiyaçlarını’ evlenecekleri partnerleri yerine başka yerlerde tatmin etmeye çalıştıkları ve bu durumu da “normal” gördükleri söylenebilir. Ek olarak cinselliğin örgütlenmesi bir çifte standarta dayandığı için “evlenilecek” partnerle cinsel bir ilişki kurmak “ciddiyeti” bozan bir durum olarak görülür. Bu durumda da “daha az değerli” bir kaynağa yani genel evlere yönelmektedir.

“Şimdi insanlar garipsiyor böyle deyince ama hani insanın ihtiyaçları var tamam mı? Yemek yemeden kaç gün dayanırsın? O zamanki sevgilim de böyle evlenmeden hani bir yakınlaşma filan istemiyordu. Ben de hani ciddi düşünüyordum onunla o yüzden ısrar etmedim. Sadece arada ama çok arada yani istisna olarak bu evlere gittiğim oluyordu. O şekil yani, öyle gidip de başka bir kızla sevgili olmadım” (K6).

Katılımcıya göre cinsel ilişkinin istisna olması, ücret karşılığı gerçekleşmesi ve duygusal bir yanının olmaması bu davranışı aldatma olmaktan çıkarmaktadır. Ayrıca partnerinin cinsel bir ilişki istememesi katılımcıyı bu ‘evlere’ yöneltmiş ve durumu meşrulaştırmıştır. Dolayısıyla her iki taraf da bu durumdan eşit olarak sorumlu tutulmuştur.

“Şimdi dışardan bakan biri ‘kız haklıymış’ der hani aldatmama kızmasında bence ikimiz de haklıydık. O haklıydı ben de haklıydım. Özür de diledim hani ciddi düşünüyordum çünkü onunla ama olmadı” (K6).

Bir katılımcı da (K7) partnerinden ayrılmayı planladığı sırada gerçekleşen aldatmanın aslında aldatma olmadığını belirtmektedir. Katılımcı ilişkiyi bitirmeyi planlamak ile bitirmek arasında gerçekleştirdiği eylemlerin teoride aldatma olsa da ona göre aldatma olmadığını belirtmiştir.

“Şimdi benim o ara Sultan diye bir sevgilim vardı, hemşire. Onunla sevgiliyken Büşra’yla da normal arkadaşlık ama aramızda o elektrik vardı. Sonra Büşra sevgilisinden ayrılmış ama ben bilmiyorum hala Sultan’la da tam böyle şey ısınmadım. Onunla ayrılma kafasına girmiştım. Zaten hissettirdim de ona. Mesajlarda böyle ne bileyim....eskisi gibi sıcak konuşmuyordum yani. Sonra zaten yavaş yavaş o da anlamaya başladı ama biz tam ayrılmadan Büşra’yla sevişme şeyimiz olmuştu. Yani aslında Sultan’ı aldattım ama aldattıktan birkaç gün sonra resmi olarak ayrıldım ama sonuçta tam olarak ayrılmadan önce yaptım bu hareketi. Şimdi bana kalırsa bu aldatma değil ama teorik olarak aldatma” (K7).

Romantik ilişkilerdeki bu tüketimci tavır ‘bağlanma problemi’ olarak görülebilmektedir. Romantik ilişkilerin monotonlaşması, alışkanlık haline gelmesi bazı bireyler için ‘işkence’ olabilmektedir. İlişkinin monotonlaşması ve partnerlerin birbirlerini daha yakından tanımasıyla birlikte bireylerin zihnindeki ‘ideal partner’ imajı sarsılabilmektedir.

Zeldin bu sebeple gerçek ruh eşini bulduğunu düşünen bireylerin herkesten daha çok ayrılık yaşadığını belirtir. Ancak ideal eş imajı yara aldığıında yapılan ‘hatadan’ dönüp yeniden ve yeniden partner arayışına girmek nafîle bir çabadır çünkü ‘ideal eş’ bulunması imkansız bir ütopyadır (2016: 244).

“Benim bağlanma sorunun var. Ben uzun bir süre yapamıyorum. Böyle alışkanlığa dönüştüğü an benim için bitiyor. İşkence gibi oluyor bir yerden sonra ve bitiriyorum ilişkiyi. Aldattığım ilişkimde ise böyle anlattığım noktaya geldi ilişki artık monotonlaştı derken ben hani ayrılmaya hazırlanıyordum ama ayrılmadım bir türlü. Ayrılmadım ama ilişki bitti bende çoktan. O yüzden flört uygulamalarından filan insanlarla konuşmaya başladım, buluştum filan.” (K9).

Romantik bir ilişki içerisindeyken yeni biriyle tanışmak ve hoşlanmak normal olsa da bu durumda gerçekleştirilen eylemler belirleyici olmaktadır. Bir katılımcı (K8) göre sevgilisi varken başkası ile duygusal yakınlaşmaya girmeyi aldatma olarak nitelememiştir. Çünkü duygusal bir ilişkiye başlamak için sevgilisinden ayrılmıştır.

“Yani aldattım da şöyle aldattım...Tam da aldatma değildi benimki. Lisede Melis vardı sevgilim. O ara düğüne geldim Emine’yle tanıştım. Bana bir şey oldu hani ama duygusal bir şey var ortada hani. Sonra gittim Melis’le ayrıldım Emine’yle sevgili oldum. Bu aldatma değil bence” (K8).

Bazı ilişkilerinde ise bir katılımcı (K7) ilişkisini sonlandırmak istemesine karşın partnerinin ayrılmayı kabul etmemesi nedeniyle ilişkisine sadakat gösteremediğini belirtmiştir.

“Ben Helin’i de aldattım (gülüyor). Onun şeyi de farklı sebebi. Helin’le de bir buçuk yıldır ama son dört ayı kötüydü. Ayrılmaya çalışıyordum salmıyordu beni. Benim de artık gözüm dışarı kaymaya başlıyordu çünkü ayrılmak istiyordum. Helin’i fiziksel olarak aldatmadım o şekilde değil. Sadece bir kızla buluştum, biraz konuştum. Zaten birkaç fotoğraf atmıştı silmişim ama çöp kutusunu kurcalayıp bulmuş. Öyle yakalandım yani. Ondan sonra biriyle daha buluşmuştum ama onunla da öyle bir-iki hafta konuştum bitti sonra.” (K7).

Partnerinin kendisine takıntılı olduğunu düşünen katılımcı aldattığını öğrenmesine rağmen partnerinin ayrılmayı kabul etmediğini ve kendisini affetmek için hazır olduğunu belirtmiştir.

“Telafi etmemi istedi. Yani pişman olduğumu, onu sevdiğimi, bir daha yapmayacağımı söylememi istedi. Ben de o şekilde konuşmadım çünkü ayrılmak istiyordum. ‘Ben olsam ayrılırım’ filan dedim yani ‘savunacak bir yanı yok’ dedim. Ona rağmen ayrılmadı yani krizlere filan girdi bana yumruk attı” (K7).

Katılımcılardan birisi (K7) partnerlerinin aldatıldıklarını bilmemelerinin kendisi için önemli olduğunu çünkü onlarda bir travma yaratmak istemediğini belirtmiştir. Uzun ilişki beklentisi içinde olmadığı için aynı anda iki partnerle de iletişim kurmaya devam eden katılımcı sonrasında iki tarafla da ilişkisini bitirmiştir.

“Onun dışında yine bir uygulamadan biriyle tanışmıştım yazın İstanbul’da. Çok eğlenceli bir kızdı. Onunla konuşurken aynı zamanda bu sefer de iki yan komşum (gülüyor). İki yanda Melis diye bir kız, o da tıpçı. Onunla bir şekilde tanışmıştım böyle daha öncesinde de hafızama atmıştım. Hoşuma gitmişti dış görünüşü. Melis ve Özge’yle aynı hafta konuşmaya başladım ama ben o ara yaz tatilinde Kaş’taydım. Sonra döndüm İstanbul’dakiyle görüşeyim dedim. Onunla vaktim iyi geçti. Dönünce öbürüyle de vaktim iyi geçti (gülüyor) seçemedim. İkisi de böyle şeydi...nasıl diyeyim vaktim iyi geçti de öyle uzun ilişki yaşayacak şekilde değildi ve biri İstanbul’da biri de dibimde olduğu için ara ara İstanbul’a gidiyordum. Sonra ben bir kötü hissetmeye başladım ve çok yorulmaya başladım ikisini aynı anda vakit harcadığım için. Aynı zamanda dersler başlayınca ikisiyle de aynı gün ayrılmıştım. Birbirlerinden hiç haberleri olmadı” (K7).

Birden fazla partnerle zaman geçirmek katılımcının bahsettiği gibi duygusal ve fiziksel olarak yorucu bir durumdur. Katılımcının bu iki partneriyle olan ilişkisini bitirmesi de sadakatten değil iki partneri aynı anda idare etmenin yorucu olmasından kaynaklanmaktadır.

4.2.4. Aldatılmaya Verilen Tepkiler: ‘Sırtımdan bıçaklanmış gibi’

Aldatıldığını öğrenmek bireylerde derin bir öfke ve hayal kırıklığı yaratabilmektedir. Bu öfke ve hayal kırıklığı ile bireyler pek çok istenmeyen tepki verebilmektedir. Dural vd. yaptıkları çalışmada aldatılma karşısında erkeklerin ve kadınların verdikleri tepkilerin değiştiğini belirtmektedir. Erkekler ve kadınlar aldatılma karşısında tikslenme duygusuna kapılmaktadır ancak erkeklerde buna yoğun bir öfke ve saldırganlık eşlik etmektedir (2014: 21).

Bu çalışmada yer alan katılımcılar aldatma ile ilgili deneyimlerini gülerek anlatmalarına karşın aldatılma konusunda aynı hoşgörüyü göstermemişlerdir. Aldatıldıklarını öğrendiklerinde öfkelenediklerini belirtmekle beraber saldırgan bir tutum takınmadıklarını özellikle vurgulamışlardır. Bu noktada katılımcıların bağırarak, küfür gibi sözlü şiddet türlerini ‘gerçek şiddet’ olarak görmediğini vurgulamak gerekmektedir.

“Zaten o an öyle bir yıkılıyorsun ki ne düşüneceğini ne yapacağını bilemiyorsun. ‘Açıkla’ dedim ‘yani bu mesajlar ne anlama geliyor’ diye. Bilmiyorum ya kafamız çok farklıydı o normal görüyordu böyle şeyleri. ‘Duygusal bir şey değil ki arkadaş olarak konuşuyoruz abartacak bir şey yok’ filan dedi. Yani en başta zaten birbirimiz için uygun değildiniz bunu anladım” (K1).

“Dedim ya ben her şeyi haber veriyordum sırf güvensizlik yapmasın kafasında diye. Yani ben ona bu kadar değer verirken onun böyle yapması gerçekten beni çok üzdü, sinirlendirdi. Tepki olarak yani çok bağırardım telefonda deli gibi o kadar yani başka bir şey yapmadım” (K3).

Katılımcılar aldatıldıklarını öğrendiklerinde partnerlerine fiziksel bir tepki vermediklerini ancak sebebini öğrenmek istediklerini belirtmiştir. Partnerden bir açıklama

beklendiği, ancak bu şekilde içlerinin rahatlayabildiği belirtilmiş ancak genelde partnerlerinin bunu yapmamasından şikayet edilmiştir.

“Benim için karşı tarafın aldatması veya ayrılmak istemesinin önemi neden yani nedenini öğrenmem gerekiyor. Yani...Öyle sen bunu nasıl yaptın filan diye çıkışmam. Sebebini söyle sonra ne istiyorsan yap. Nedenini bilmek isterim. Benim için önemli olan o ama gerçekten açıklama yapması lazım hani duygusal yönüyle açıklaması lazım. İlişkiyi kritize edip ‘şundan dolayı bunu yaşadım’ veya ‘şundan dolayı senden ayrılıyorum demesi’ lazım. Öyle rahatlıyor içim. Genelde de kızlar bunu yapmıyor. Öyle bir sıkıntı var” (K7).

Aldatılmanın sebebini öğrenmek bireylerin hem kendi davranışlarını hem de partnerlerinin davranışlarını gözden geçirilebilmesi için önemli görünmektedir. Neden aldatıldığını öğrenmek katılımcılar için gelecekteki ilişkilerinde dikkat edecekleri davranışları aydınlayabilecek bir unsur olarak görülebilmektedir.

“Yani sadece anlatsın istedim bilmek istedim hani ben nerede yanıldım, bundan sonraki ilişkilerimde de aynısı olmasın diye bilmek istedim ama şimdi bakınca saçmaymış sorun bende değilmiş ki ondaymış” (K4).

“Tartıştık tabi. Yani bu mesajları sanki önemsizmiş gibi görüyordu ama sonuçta sen hayatında ben varken başka erkeklerin sana ilgi göstermesinden hoşlanmışsın ve izin vermişsin. Yani insan demek ki benim ilgilim yetememiş diye düşünüyor bu da hayal kırıklığı yaratıyor” (K2).

Katılımcılar hislerini tarif ederken öfkeden çok hayal kırıklığı yaşadıklarını ve kendilerine acıdıklarını, kendilerini yetersiz gördüklerini belirtmiştir. Katılımcılar aldatılmayı ‘enayilik’, ‘dolandırılmak’, ‘boşa zaman harcamak’, ‘sırtından bıçaklanmak’, ‘kendine acımak’ gibi ifadeler kullanarak tanımlamıştır.

“Acıdım kendime. Yani boşa zaman harcamışım diye” (K1).

“Enayilik ya. Dolandırılmak gibi (gülüyor). Gibisi fazla hatta resmen dolandırılmak” (K3).

“Sırtımdan bıçaklanmış gibi ama dediğim gibi yani o an benim için değeri sıfır olduğu için öyle aylarca da şey yapmadım kendimi yıpratmadım yani.” (K5)

Partnerle olan ilişkinin aşaması da aldatılma ile ilgili verilen tepkileri etkilemektedir. Aile ile tanıştırma, evlenme gibi süreçlerde ilişkinin duyurulması ve diğer insanların dahil olması onları ayrılığa da dahil etmektedir. Böyle bir durumda neden ayrıldıklarını açıklama görevi de aldatılan partnere kalmaktadır. Bu şekilde aldatılmayı diğer insanlardan gizlemek kolay olmaktadır.

“Dediğim gibi hayal kırıklığı yaşadım. Yani tamam daha zaten yeni başlamıştık ilişkiye ama sen daha başında böyleysen sonra ne olur Allah bilir. En azından başındayken oldu da aileme filan tanıştırmadan hayatımdan çıktı” (K2).

“O anlattıkça sinirlendim, üzüldüm, kendime de sinirleniyorum tabi yani böyle karma karışık bilmiyorum hani böyle dünya duruyor gibi ama tabi benimki liseli ergenlik şeyi bir de evli olup aldatılanı düşünemiyorum çoluk çocuk filan” (K4).

Katılımcılardan birisi (K7) ise aldatılma sonrasında pandeminin de etkisiyle çok yalnız kaldığını ve eski alışkanlıkları özlediğini belirtmiştir. Buna ek olarak partnerinin kendisini ‘vasıfsız’ biriyle aldatmış olması da katılımcıyı hayal kırıklığına uğratmıştır.

“Sevgili olunca da bayağı beraber kalmaya başladık. Çok alışkanlık oldu zaten bir alışkanlığım vardı vakit geçirme açısından. O alışkanlık birden çat diye kesilince bir de sonrasında öğrendim ki çok vasıfsız biriyle sevgili olmuş zaten kendi anlattı pişmanlığını vs. öyle olunca bir içime oturmuştu o dönem. Bir de kovid patladı üstüne çok kötü bir ana denk geldi yani. ... yani sosyal ortamımdan kopmuş oldum arkadaşlarımdan vs. Kötü oldu yani o açıdan. ... Bir de onu sevmiştim yani” (K7).

Kendisinin aldatan partnerine ‘değmez’ diye düşünüp hiçbir tepki vermeyen ve ilişkiyi ‘anında’ bitiren K6, aldatan taraf kendisi olduğunda partnerinin affetmesi gerektiğini çünkü romantik ilişkileri içerisinde cinsellik olmadığı için aldattığını belirtmiştir. Bir katılımcı ise (K7) ise partnerinin aldattığını öğrenmesine rağmen ayrılmamasını anormal ve mantık dışı bir davranış olarak değerlendirmektedir.

“Normal bir insan gibi hani...Normal tepki nasıl olur? Yıkılır, bir tepki verir, kızar, üzülür filan. Sonra bir ara verir, ‘düşünmem lazım’ filan der. ... Hani bu ilişki ne kadar mantıklı düşünür bir insan. Sonra da muhtemelen ayrılır ama bu bana saplantılı bir şekilde yaklaştığı için benden sürekli özür, pişmanlık hani tekrar iyi olacağız şeyi söylememi beklediği için ben çok boğuldum. Hem aldattığını öğrendiği için, aldattığım için değil, üzüldüm çünkü çok yıkıldı, çok fiziksel bir acıya dönüştürüyor duygusal acısını. Yani hem ona üzülmüştüm hem bu durum beni boğmuştu. ... Kabus gibiydi o gün” (K7).

Katılımcılar aldatıldıklarını öğrendiklerinde partneriyle olan ilişkisini bitirme kararı almıştır. Bu noktada aldatma ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişki tekrar ortaya çıkmaktadır. Partnerlerin aldatılma sonrasında ayrılıp ayrılmayacağını belirleyen unsurlardan birisi aldatan partnerin cinsiyetidir. Aldatan partner kadın olduğunda bu durum sadakatsizlikten ziyade namussuzluk olarak görülmektedir (Yüzer, 2021: 88) dolayısıyla aldatan kadının affedilmesi söz konusu olamamaktadır. Toplum nezdinde de kabul gören bu tutum katılımcılar arasında da gözlenmiştir. Katılımcılar (biri hariç) aldatıldıklarını öğrendiklerinden sonra ilişkisine devam etmemiştir. Bir katılımcı (K8) ise partnerini affettiğini ancak yine aynı davranışla karşılaştığını belirtmiştir. Ayrıca aynı katılımcı kendisini aldatan partnerini gerçekten sevmediğini ve sadece ‘takılmayı’ amaçladığını vurgulamıştır.

Erkeklerin romantik ilişkilerindeki davranışlarını belirleyen önemli unsurlardan birisi partnerlerine karşı olan niyet ve tutumlarıdır. Partnerler ‘evlenilecek ve eğlenilecek’ şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Eğer ilişkiye ve partnere gerçekten değer verilmiyorsa aldatılma gibi bir

olayda bile tepkisiz kalınabilmektedir. Bir katılımcı (K8) dört kere aldatıldığını ancak bu partnerlerinin hiçbirine tepki vermediğini hatta üzülmeyişi belirtmiştir. Bu durumu ‘çünkü sevmiyordum’ diye açıklamıştır. Bu dört partnerinin kendisini aldatmasına üzülmeyen katılımcı, gerçekten sevdiği eski partnerini unutamadığını ve o partnerinin kendisine yalan söylemesiyle ‘dünyasının yıkıldığını’ belirtmiştir.

“...Sonra işte bu Ceren’in nişanlandığını gördüm geçen sene. Bunu görünce ben dondum kaldım. Kafede oturuyordum hatta 101 oynuyorduk arkadaşlarla. Bir gördüm o koca alan küçücük geldi bana. Nefes alamadım. Kendimi dışarı atasım geldi. Onda da üzüldüm ama böyle ölüyorum bitiyorum gibi değil. Yarım saat bir saat dertlendim filan. Onda da nişanlandığı için değil bana yalan söylediği için üzüldüm. Biz konuşurken bana bahsettiydi nişanlandığı adamdan. Hani hep arkadaşım derdi. Sevgilim dese tamam diyeceğim hani. Yalan söylediği için hani” (K8).

Görüldüğü gibi partnerlerin evlenilecek – eğlenilecek şeklinde sınıflandırılması erkeklerin aldatmaya verdikleri tepkilerde belirleyici unsurlardan biridir. Dikkat çeken bir nokta ise evlenilecek partnerle olan ilişki bitmiş olsa da onlara yalan söylememek gibi bir sorumluluk yüklenmiş olmasıdır. ‘Evlenilecek kadın’ algısı temizlik, dürüstlük, namus gibi kavramlarla iç içe görüldüğü için yalan söylemek gibi bir davranış bu partnerlerden beklenmemektedir.

4.2.5. Duygusal Aldatılma ve Cinsel Aldatılma İkilemi

Aldatılmanın nasıl gerçekleştiği de verilen tepkileri etkileyebilmektedir. Önceki bölümlerde erkeklerin cinsel aldatılmaya karşı daha hassas olduğu ve bunun sebebinin de erkeklerin romantik ilişkileri cinsellik temelinde kavramsallaştırması olduğu belirtilmişti. Hegemonik erkeklik, yerel namus kodları, geleneksel aile kurumu ve din gibi pek çok sosyal olgu erkekleri cinsellik konusunda daha hassas hale getirmektedir.

Bu çalışmada yer alan katılımcılar ise bu görüşü desteklememektedir. Partnerin duygusal olarak aldatması ikili arasındaki bağları tümüyle koparacak bir durum olarak görülmektedir. Cinsel aldatma ise (eğer gerçekten çok aşık ve aldatan partner pişmansa) anlık bir hata olarak görülebilmektedir.

“Valla sana bir şey söyleyeyim mi? Bu soruyu ben 2016’dan beri kendime çok sordum. Hani hangi taraf daha ağır basıyor diye. Hani cevabını bulamadım. Duygusal mı aldatması daha kötü cinsel mi? Şöyle düşünüyorum ben Ceren illa bir b... yemiştir yani. Birinin gelip de söylemesine gerek yok bana bunu. Çok şey olmadım hani yapmıştır dedim. Şimdi ben yaptım mı? Ben de yaptım. Sonra nişanlandığını gördüm ben onun. O zaman yıkıldydım mesela. Büyük ihtimal duygusal daha kötü ya çünkü hani cinsel düşünüyorum, yaptı hani şeytana uymuştur, bir şey olmuştur. Nefsine hakim olamamıştır da duygusal olarak aldatması kırıcı yani düşünsene seni sevmiyor yani ve sevmediği için de başkasıyla birlikte. Galiba cevabımı buldum ben yani (gülüyor)” (K8).

Duygusal aldatılmada ‘sevilme’ gerçeği katılımcıların üzerinde durduğu bir noktadır. Duygular ilişkiyi ayakta tutan ana unsur olarak görülmekte ve sevginin bitmesine rağmen ayrılmak yerine aldatmayı seçmek ‘kullanılmış’ olmak anlamına gelmektedir. Böyle bir durumda sevginin bitmesi ve kullanılmış olmak aldatılmaktan daha çok tepki toplayabilmektedir.

“İkisi de farksız aslında. Şimdi cinsel aldatmada bir nevi hani anlık diye düşünüyorum ama duygusalda biraz daha değişik. Hani şöyle bir ilişkiyi ayakta tutan cinsellik değil duygular ya hani o yok olmuş oluyor demek ki. Duygusal daha kötü ya” (K1).

“Duygusal daha kötüdür benim için çünkü yani sevmiyor seni. Hani net bir şey. Hatta seni sevmediği için kullanıyor yani ayrılmayarak. Ben aynı anda iki kişiyi filan sevme olayına inanmıyorum. Hoşlanabilirsin, başka insanlardan etkilenebilirsin. Benim de etkilendiğim oluyor ama aldatma bunu ileri taşıyor ve bu olaydan sonra istersen dünyaları ayağıma ser dönüp bakmam yani” (K3).

“İkisi de birbirinden kötü yani... Fark etmez ya benim için çünkü sonuç değişmez. Hani duygusal aldatıyorsa zaten bitmiştir her şey. Cinsel aldatırsa hani bilemiyorum şeytana uymuş diyeyim ama benim için yine ilişki biter. Ha kendisi belki hala sevmeye devam eder ama bir önemi yok ki” (K10).

Cinsel aldatılmanın daha kötü olduğunu düşünen katılımcılar da bulunmaktadır. Ancak katılımcıların ifadelerine göre bunun sebebi namus gibi toplumsal olgular değildir. Cinsel aldatılmayı ‘bir anlık zevk’, ‘on dakikalık bir sevişme’ olarak gören katılımcılar böyle geçici ve anlık bir şey için ilişkilerine ihanet etmeyi daha üzücü bulmaktadır.

“Cinsel aldatma mı duygusal mı...? Şöyle bence ikisi de ilişkiyi bitirir ama seçme şansım varsa (gülüyor) duygusal aldatılmayı tercih ederim çünkü hani beni yarı yolda bırakıyorsun, yalan söylüyorsun bari yaptığına değsin. Öyle bir anlık filan cinsel şey için aramızdaki ilişkiye böyle bir ihanet etmek hani beni daha çok üzer” (K4).

“Cinsel aldatılma daha kötü. Şunu düşünüyorum hani ben olsam neden aldatırım? Başkasına aşık olduğum için aldatabilirim. Öyle bir on dakikalık sevişme için hani mesela belki de yıllarca emek verdiğim bir ilişkiyi çöpe atmam. Eğer bunu göze alıp çöpe atıyorsa demek ki hani bana olan sevgisi, aşkı bitmiş. Geri dönüşü olmayan bir şey yani” (K5).

Cinsel aldatılmanın bireyleri muğlakta bıraktığı da düşünülmektedir. Duygusal aldatma ilişkinin zaten bittiği noktada gerçekleşirken veya duygusal aldatılma ilişkiyi bitirirken, cinsel aldatma ‘anlık’ bir hata olarak da görülebileceği için ilişkiyi karmaşık bir noktaya getirebilmektedir.

“Bence cinsel aldatılma daha kötü çünkü duygusal aldatılmada aslında ilişki tamamen bitiyor. Neyin ne olduğu belli ama cinsel aldatılmada arada kalıyorsun. Sen onunsun ama o senin değil. Aynı zamanda saygısızlık çok oluyor. Açık ilişki denemek lazım da o da bizim kültüre uygun değil (gülüyor)” (K7).

“Bana kalırsa cinsel aldatma kötü. Ben açıkçası partnerim bana söylerse eğer ‘ben başkasından hoşlanıyorum’ diye mutluluklar dilerim. Gerçekten hani şey yapmam sonuçta dediğim gibi bir süreç bu ve bitebilir ama cinsel olarak aldatıp bir de benimle hala devam etmesi beni çok üzer. Mesela beraber film izliyorsun veya yemek yiyorsun o an aklının başka yerde olması çok kötü” (K9).

Katılımcı verilerinin bu noktada literatürle uyuşmamasının sebebi tüm katılımcıların üniversite mezunu veya öğrencisi olması, 22-28 yaş aralığında ve bekar olması olabilir. Bu örneklem için romantik ilişkilerde geleneksel değerlerin önemini yitirdiği ve ikili arasındaki duygusal bağların daha önemli hale geldiği düşünülebilir. Ayrıca erkeklerin romantik ilişkilerde cinsellik ararken kadınların romantizm aradığı klişesinin, Özbay ve arkadaşlarının çalışmalarında belirtildiği gibi gençler arasında gittikçe azaldığı sonucuna da ulaşılabilir (2022: 6).

4.3. Aldatılma Sonrası Deneyimler

Aldatılmış olmak katılımcıların da ifade ettikleri gibi ‘kandırılmak’, ‘dolandırılmak’, ‘sırtından bıçaklanmak’ gibi anlamlara gelmektedir. Güvene dayalı romantik ilişkilerde böyle bir olay yaşamak bireyleri yoğun bir duygu bombardımanı altında bırakmaktadır. Kendini suçlamaktan partnerine karşı saldırganlaşmaya kadar geniş bir yelpazede bu duygu bombardımanı somutlaşabilmektedir.

4.3.1. Güven Sorunu: ‘Hep bir şey eksik’

Aldatılma sonrasında bireylerde öfke, güvensizlik, çaresizlik, panik gibi duygular oluşabilmektedir. Bu yoğun duygular içerisinde bireylerin duygu-durumlarını bozan düşüncelerden biri sevmeye değer biri olmadığını düşünmek gelmektedir. Sürenkök (2021), bireylerin öz saygısını düşüren bu tarz düşüncelerin aldatılmadan kaynaklı bir travma dönemi olduğunu ve sonrasında bireylerin sağlıklı ve güvenli ilişkiler kurmasını engellediğini belirtir.

Katılımcılar arasında hala bu travma dönemini yaşayan bir katılımcı bulunmamaktadır. Ancak bazı katılımcılar bu dönemden bir şekilde etkilenecek çıkmış ve hayatlarında veya romantik ilişkilerinde bazı değişiklikler yapmıştır. Katılımcılardan birisi (K1) aldatıldığı dönemde kendini suçladığı bir dönem yaşadığını ve artık partnerlerinden tam bir uyum beklediğini belirtmiştir.

“Açıkçası bundan sonra birini tam olarak tanımadan ilişkiye başlamama kararı aldım. Beni cidden sevecek birini bulana kadar ciddi bir şeyin içine girmiyorum. Şimdi daha sağlıklı düşünebiliyorum ama o zamanlar nasıl diyeyim...kurban psikolojisi mi denir ne denirse artık hani niye ben aldatıldım diye düşünüyor insan. Hani kendini de sorguluyorsun çünkü suçu kendinde arıyorsun. Artık değiştim o yüzden. Tamam fiziksel olarak hoşlanabilirim, iyi vakit geçirebilirim ama fiziksel uyumla olmuyor. İlişkiye bakış

açımızın ne bileyim beklentilerimizin filan uyuşması lazım. Öyle olmazsa hiç ilişkiye başlamıyorum artık” (K1).

Romantik ilişkilerdeki sınırları belirleyen şey partnerlerin beklentileri ve ilişkiye olan yaklaşımlarıdır. Dolayısıyla partnerler beklentilerde uzlaşamadığında tarafların neyi aldatma veya sadakatsizlik olarak göreceği değişmektedir.

Aldatılma sonrasında bireyler bağlanma sorunları yaşayabilmekte ve yeni bir ilişkiye başlama gücü ve güveni bulamayabilmektedir. Terzi'nin çalışmasına göre bireylerin romantik ilişkilerinde bağlanma sorunu yaşamasına sebep olan en önemli iki davranış yalan söyleme ve aldatılmadır (2014:105). Böyle bir tecrübeden sonra bireylerin yeniden güvene dayalı bir romantik ilişkiye başlayabilmesi için zaman gerekmektedir.

“Olmadı demek istiyor insan ama oldu valla. Zaten bir süre kimseyle öyle bir sevgililik işine girmedim sadece fiziksel takıldım onlar da sabah olduğunda gidiyorlardı zaten. Bir destek bulmaya çalışmadım açıkçası hani romantik anlamda. Önce bir o olayı atlatmam lazımdı. O zaman geçince ancak biraz açıldım ama o zaman bile böyle kendimi fazla bağlamadım. Hep bir uzak durdum yani bilerek çünkü annen baban değilse yani her an bitebilir” (K3).

“Güven sorunun var yani. Kimseye güvenmiyorum. Bana yanlış yapmayacak da öyle güveneceğim yani. Yanlış derken hayatını benim gözümün önünde yaşayacak. Yani kafes anlamında değil yaptığını ben bileceğim... Ya bak aldatılmak zerre umurumda değil benim. Güven benim için. Güvenim kırılmayacak. Bak kaç kere aldatıldım zerre umurumda olmadı yani. Sevdığım insanın benim güvenimi sarsmaması lazım. Sevmediğim bir insan beni aldatırsa ne aldatmasa ne? Zaten takılmak için onlarlayım. Onlar yapmasa belki ben yapacağım yani. Sevdığım yaparsa ölürüm o zaman.” (K8).

Özellikle uzun dönemli ilişkilerde partnerlerin birbirlerinin hayatlarından bir anda çıkması yerini doldurması zor bir boşluk bırakabiliyor. Yerleşen alışkanlıkları yeni ilişkilerinde de aramak bireylerin aldatılmayı geride bırakıp hayatlarına devam etmesini engelleyebiliyor.

“Yani insanın güvenini kıran bir şey tabi. Bi’ de benim aklım çalışmaz hiç öyle hinliklere. Güvenirim herkese yani. Böyle olunca ‘ulan güvenmemek lazım’ dedim yani. Özellikle o işte ayrıldıktan sonra mesela tekrar bir ilişkiye başlamak zor oldu. Tanışıyorum mesela biriyle ama hep bir şey eksik yani. Bi’ de ben dedim ya öğrendiğim an değeri sıfır oldu bende o yüzden şey yapmadım hani yas tutmadım hemen başladım insanlarla görüşmeye. Belki de o yüzden o ilk konuştuklarımda hep bir eksikti. Alışkanlık herhalde hani bir anda bitince alışmak zaman alıyor” (K5).

Eski partneri ile olan alışkanlıkları yeni ilişkilerde arayıp bulamamak bireyleri ‘eksik’ hissettirmektedir. Özellikle aldatılan partnerlerin güven gibi bazı temel duygularının sarsıldığı görülmektedir.

4.3.2. ‘Ben yanlış bir şey yapmadım’

Daha önce belirtildiği gibi katılımcılar aldatılmanın sebebini öğrenmek istemektedir. İlişkide neyin yanlış olduğunu bulmak için aldatılan partnerin bu cevaplara ihtiyacı vardır. Bu çalışmada yer alan katılımcılardan bazıları aldatılan partnerin ‘sorunlu’ taraf olduğunu düşünmektedir ve aldatılma gibi bir sürecin tüm hayatlarını etkilemesine izin vermediklerini belirtmiştir.

“Ben dediğim gibi sebebini öğrenmek istedim o da bana bir sebep söylemedi. Bana deseydi ki sen şunu yaptın ben de bir daha yapmazdım sonraki ilişkilerimde ama demedi. O yüzden onda aradım sebebi ve buldum. O yüzden bende bir etkisi olmadı çünkü ben yanlış bir şey yapmadım. Ha üzuldüm tabi orası ayrı” (K4).

“Yok ben onu o anda bıraktım. Bu böyle hayatın içinde hani bir dönem yani şimdi bu dönemi alıp da bütün ilişkilerime filan yansıtmak saçma ve değmez de yani. Beni aldatan bir insan için neden mesela gelecekte beni çok sevecek birini etkileyeyim?” (K2).

Bir katılımcı (K6) ise partnerinin her zaman maddi güce önem verdiğini ve bu sebeple aldatmasına şaşırmadığına dikkat çekerken başka bir katılımcı (K7) partnerlerinin ilişkiyi bitireceği zamanı hissedebildiğini ve bu sebeple bir güven sorunu yaşamadığını belirtmiştir. Bu iki katılımcı da geçmişte partnerini aldatmıştır.

“Olmadı çünkü onun ne olduğunu ben biliyordum zaten. Maddiyata hep düşküncü ki bunların ailesi de öyle yani. Bekliyordum öyle diyeyim” (K6).

“Yok benim o şekilde bir güven sorunun yok. Hoşlandığım kişinin ilişkiye son vereceğini anlayabiliyorum ama bu da bende güven sorunu yaratmıyor. Ben ilk başta hep güvenirim. Akışına bırakırım” (K7).

Bu katılımcıların aldatılmayı kişiselleştirmeden hayatın bir dönemi ve kendilerinin değil partnerlerinin bir kusuru olarak görmesi aldatılma sonrası güven sorunu gibi bir travma yaşamalarını engellediği görülmektedir.

4.3.3. Aldatılmayı Hazmetme Stratejileri: ‘Onurlu bir ayrılık değil ama bu onursuzluk bana ait değil’

Romantik ilişkilerde erkeklerin güçlü özne olması, ayrılık durumunda bu gücün yitirilmesi anlamına gelebilmektedir. Bu gücü yitirmemek için şiddet ve cinayet bir çözüm yolu olarak görülebilmektedir. Ayrılma anksiyetesi ile baş edemeyen bireylerin şiddete başvurma ihtimali daha yüksektir (Hüroğlu vd., 2021: 187). Partnere karşı olan yoğun bir bağımlılık duygusu ayrılık sonrasında bireylerin duygu-durumları üzerinde yıkıcı etkilere sahiptir.

Ayrılma ile sonuçlanan aldatılma durumlarında bireylerin daha öfkeli ve şiddete daha kolay başvurabileceği düşünülebilir. 2010 yılından beri kadın cinayetlerinin istatistiklerini tutan

kadıncinayetleri.org sitesinin verilerine göre Türkiye’de 2010-2022 yılları arasında aldatılma şüphesiyle 205 kadın öldürülmüştür. Aldatılmanın ‘şüphesi’ bile 205 kadını canından edebilmektedir. Bu bağlamda erkeklerin ayrılığı ve aldatılmayı hazmetmeyi öğrenmesi gerekmektedir.

Partnerini hayatının merkezine almak, onsuz yaşayamayacağını düşünmek ve kendi varlığını partneri üzerinden tanımlamak oldukça tehlikeli bir yaklaşımdır. Partnerin ayrılmak istemesi veya aldatması durumunda bu bireylerin varlık sebebi ortadan kalkmakta ve partnerlerini geri döndürmek için ölüme varan şiddete kadar başvurabilmektedirler. Dolayısıyla bireylerin tüm benliklerini partnerleri üzerinden tanımlamaması bilişsel bir dönüşüm yaratabilir.

“Yani burada şimdi normal bir ayrılıktan bahsetmiyoruz. Aldatıldığın bir ilişkide hani ilişki bitti diye yorumluyorum. O noktadan sonra gerçekten insanın bir süre yalnız kalması gerekiyor çünkü bittiğini idrak etmek ve sindirmek için. Ben bunu sindiremeyen insanların ya da işte erkeklerin sevgililerini hayatının merkezine aldığını düşünüyorum. Kimseyi o şekilde konumlandırmamak lazım. Öyle düşünüyorsan yani bittiğinde bomboş kalırsın. Bu da işte nasıl diyeyim insanın kendi kendini geliştirmesiyle alakalı herhalde” (K1).

Bireylerin kendilerini ilişkiye adanmaları ‘onsuz var olamam’ hissine sebep olmaktadır. İstanbul Bilgi Üniversitesi psikolojik danışmanlık birimi bu durumdan uzak durmak için şunları önermektedir; “İlişki sırasında da ayrılık sürecinde de bağımlı olmamaya çalışmak, ‘onsuz var olamam’ hissinden kaçınmak önemlidir. Bir insan sizin için çok özel ve değerli olabilir, ancak kimseyi yaşamınızın tamamı haline getirmeyin. Bunun için, bir ilişki sırasında ve sonrasında

- Arkadaşlıklarınızı canlı tutun, ihmal etmeyin,
- Hobilerinize ve sevdiğiniz faaliyetlere devam edin,
- Kendi gelişiminizi ve yaşamla, kariyerinizle ilgili amaçlarınız doğrultusunda

ilerlemeyi sürdürün.”

“Ya şimdi dalga geçmek için değil de hani anda kal abi diyorlar ya (gülüyor). Annem babam değilse bak kardeşimde olsa kimse için kendimden fazla çabalamam. Elimden geleni yaparım o kadar. Bu durumda benim elimden gelen bir şey yoktu. Hani kimsenin olmaz aldatıldığında. O yüzden herkes işine baksın abi. Hele böyle ayrılıp filan intihar edenler filan oluyor. Kafayı mı yediniz oğlum? Bana çok saçma geliyor. Üzülürsün iki ağlarsın yoluna bakarsın yani” (K10).

Aldatılan partnerin bu durumu eril bir sahiplenme duygusu ile kendisine yapılan bir hareket olarak görmesi de bireylerin ayrılığı aşmasını engelleyebilmektedir. Aldatılmayı kişiselleştirerek bir namus davası haline getirmek daha önce belirtildiği gibi 205 kadının hayatına sebep olmuştur.

“Ben insanlardan çabuk soğurum. Anında bitirir arkama bakmam. Bence herkes böyle düşünse kimse bir şeyleri aşmaya çalışmayacak ama öyle olmuyor tabi. Yani bu kişiselleştirmem lazım bence. Bunu böyle vay sen bana bunu yaptın, vay benim namusunu kirlettin filan gibi şey yapmamak lazım. Böyle düşünen erkeklerle zaten kadınlar beraber olmamalı bence. Çünkü aldatılma olmasa bile ayrılmak istediğinde de aynı tepkiyi verebilir bu tarz insanlar” (K2).

Ayrılmayı reddetmek, intihar girişimleri, ısrarlı takip, barışmak için vaatler sunmak gibi davranışlar partnere karşı olan yoğun bir bağımlılığa işaret etmektedir. Bu çabalar bağlanma nesnesi ile tekrar bütün olmak, onu kontrol etmek amacını taşımaktadır (Hüroğlu vd., 2021: 188). Bu bağımlılığı aşmak için profesyonel yardımlar gerekli görülebilir. Bireylerin ayrılığı aşmak ve kabul etmek için bilişsel dönüşüme ihtiyaçları olabilmektedir.

“Hmm... Yani keşke bir reçetesi olsa ama yok tabi. Ayrılmayı bir süre sonra atlatıyorsun zaten de güven sorununu aşmak için zaman ya da ne bileyim hani bir psikoloğa filan gidilebilir. Ben gitmemiştim mesela keşke gitseydim diyorum. Tekrar birine güvenmek uzun zaman aldı çünkü. Şimdi böyle bir şey gelse başıma direkt giderim. Sadece aldatılmada değil bu arada normal bir ayrılıkta da gidilebilir bence” (K3).

Aldatılmayı ve ayrılmayı kabullenmek bireylerin iyileşme sürecinde ilk basamak olarak görülmektedir. İlişkiyi baştan sona kritize etmek ve yaşanan durumda elinden gelen bir şey olmadığının farkına varmak bu süreçte önemli görünmektedir.

“Ben bir gün oturdum uzun uzun düşündüm neler yaptık neler yaşadık diye. Hani aldattığıma dair bir işaret mi diyeyim hani bir şey aradım. Bulamadım (gülüyor). İşte her neyse ben şey yapmadım bunu uzatmadım açıkçası. Bir de böyle psikolojiye de meraklıyım. Okurum öyle kişisel gelişim filan. Bence aşmak istiyorsan uzatmadan kabullenip yoluna bakacaksın. Öyle iyileşmeye başlıyor hani böyle durup durup onu düşünüp intikam hayalleri kurmak filan kimseye bir yararı olmaz. Oturacaksın bunu bunu yaşadım, sebepleri şu, elimden gelen bir şey varsa yaparım yoksa akışına bırakırım. Onurlu bir ayrılık değil ama bu onursuzluk bana ait değil. Ben böyle düşünüyorum” (K5).

Aldatılmayı ve/veya ayrılığı kabul edip o andaki duyguları yaşamaya izin vermek önemlidir. Acıyı veya hüznü bastırmadan kendine bu duyguları yaşamak için izin vermek iyileşmek için önemli bir adımdır. Katılımcılar başka insanlarla vakit geçirmek, oyun oynamak, alkol almak vs. gibi faaliyetlerin bu dönemi atlama da yardımcı olabileceğini düşünmektedir.

“Çok kişisel bir durum. Birçok yolu var ama bence en önemlisi ilk etapta o hüznü yaşamak veya acını. Bunu yaşamaya izin vermek lazım. Sonrasında ben başka insanlarla takılmayı tercih ediyorum. Kendimi oyunlara, alkole vururum vs. içerlersem. Gerçi aldatıldığım da çok umurumda olmaz daha çok severken sebep sunulmadan ayrılmak zoruma gider” (K7).

Sonuç olarak aldatılma ile başa çıkabilmek için aldatılmış olmayı kabullenmek, durumu kişiselleştirmemek, namus ve erkeklik gibi cinsiyetçi ve eşitsiz bakış açılarından yaklaşmamak bireysel ve toplumsal olarak en iyi stratejiler olarak görünmektedir.

SONUÇ

Toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan eşitsizlikler sosyal hayatın her alanında görülmektedir. Biyolojik cinsiyet toplumsal cinsiyet rollerinin beslendiği bir kaynak olsa da tek başına toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ve rollerini anlamlandırmak ve araştırmak için yeterli değildir. Din, aile, eğitim kurumları, mesleki ayrışma gibi pek çok unsur toplumsal cinsiyet rollerinden etkilenir bu ve rolleri etkiler. Bu bağlamda kadınlık veya erkeklik hiçbir zaman tek başına biyolojik bir varoluş biçimi değil bir imkan ve sınırlılıklar sistemidir. Bu imkan ve sınırlılıklar kadınlık karşısında erkekliliği yüceltmış ve ataerkillik ideolojisiyi ortaya çıkartmıştır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet sistemini bir yapı olarak düşünecek olursak, tıpkı Giddens 'ın yapının ikiliği kuramında olduğu gibi, bu sistemin hem bireylerin eylemlerini etkilediği hem de bireylerin eylemlerinden etkilendiği sonucuna ulaşabiliriz. Yeniden üretilecek şekilde düzenlenen pratiklere dayanan yapılar hem bir araç hem de sonuçtur (Giddens, 1984: 25). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet yalnızca erkekleri yücelten ve kadınları baskılayan bir sistem olmaktan çok daha fazlası, bir iktidar ilişkileri ağıdır. Dolayısıyla hem kadınların hem de erkeklerin pratik katılımlarıyla kendini var eder.

Bu tez çalışmasının amacı erkeklik ve ataerkillik bağlamında erkeklerin aldatılma deneyimlerini çözümlemektir. Deneyimlere ve süreçlere odaklanıldığı için fenomenolojik desen tercih edilmiştir. Partnerini aldatmış ve/veya partneri tarafından aldatılmış on erkekle yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Bu tez çalışmasının teorik arka planı hegemonik erkeklik değerlerine dayanmaktadır. Aldatılma deneyiminde hegemonik erkeklik değerleri zarar görmektedir. Bu durum günlük hayatta kadın cinayetleri istatistiklerinde karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu tez çalışmasında yer alan erkeklerin ifadeleri, aldatılma deneyiminde ön plana çıkan kavramların erkeklik için önemini ortaya koymakta ve ölüme varan şiddete kadar uzanabilen bu süreci çözümlemektedir. Katılımcılar içerisinde partnerine şiddet uygulamış bir erkek bulunmamakla birlikte aldatıldıklarında derin bir öfke, üzüntü ve hayal kırıklığı yaşadıkları ve deneyimlerini küfürler eşliğinde aktaranların olduğu da gözlenmiştir. Dahası katılımcılar partnerlerine sözlü şiddet uygulamış olsalar da bunu şiddet olarak görmemektedir. Sözlü şiddet türleri çoğu zaman fiziksel şiddet kadar önemli görülmemektedir.

Erkeklerin aldatılma/aldatılma deneyimlerine ilişkin veriler üç ana bölümde değerlendirilmiştir. Her bölüm kendi içerisinde alt konulara ayrılmaktadır ancak her bölümde etkisi hissedilen ortak unsur erkeklerin partnerlerini sınıflandırma şeklidir. Uzun dönemli,

gerçekten sevilen ‘evlenilecek’ partnerler; kısa dönemli, gerçekten seilmeyen ‘eğlenilecek’ ve zaman geçirilecek partnerler arasında deneyimler ve anlamlandırma süreçleri farklılaşmaktadır.

İlk bölümde romantik ilişkiler ve erkeklik arasındaki ilişki çözümlenmiştir. Aşk ve sevgi birbirine oldukça yakın kavramlar olmakla birlikte derin farklılıklar barındırmaktadır. Aşkın geçiciliği ve anlık görünümüne karşın sevgi kalıcılığı, uyumu ve fedakarlığı temsil edebilmektedir. Bu çalışmada yer alan erkekler romantik ilişkilerinde aşk kavramından ziyade sadakat, uyum, manevi destek, iyi hissettirmek, kısıtlamamak gibi unsurlara daha fazla değer verdiklerini belirtmiştir. Bu beklentiler uzun dönemli ilişkiler için geçerlidir. İlişkinin kısa sürmesi planlanıyorsa fiziksel etkilenme ve cinsellik diğerlerinden daha önemli hale gelmektedir.

Heteroseksüel cinsel ve romantik deneyimler erkeklik için bir öz saygı, övgü kaynağı ve diğer erkekler arasındaki güç ilişkilerinde önemli bir noktadır. Bunun çeşitli sebepleri vardır. İlk olarak bu deneyimlere sahip olmamak erkekler arasında bir hiyerarşi yaratmaktadır. Cinsel deneyimlere sahip olmamak en iyi durumda erkeklere kendini ‘garip’ hissettirebilmektedir. İkinci olarak partnerle olan ilişkilerin daha dengeli ve profesyonel ilerleyebilmesi için hem kadınlar hem de erkekler için bu deneyimler önemli görülmektedir. İdeal bir durumda bu ifade geçerli kabul edilebilir ancak namus ve cinsellik tabuları kadınların cinsel deneyimlerini aşağılamakta ve meşru bir evlilikle sınırlamaktadır. Dolayısıyla bu cinsel deneyimler sadece erkeklere tanınan bir ayrıcalık haline gelerek hegemonik erkekliğin inşa edildiği sahalardan biri haline gelmektedir.

Partnere verilen değer erkeklerin romantik ilişkilerdeki tavırlarını ve beklentilerini belirlemektedir. Dolayısıyla gerçekten sevilen bir partner ile kısa süreli zaman geçirilecek olan partnerler aynı erkeği farklı şekillerde etkileyebilmektedir. Cinsellik bu bağlamda sevilen ve değer verilen bir partnerden beklenmezken, kısa süreli ilişkilerde cinsellik beklentisi bulunmaktadır.

Partnerlerin bu şekilde sınıflandırılması erkeklerin romantik ilişkilerdeki rollerini de etkilemektedir. Katılımcılara göre erkeklerden romantik ilişkilerinde çabalayan taraf olması, sadık olması, korumacı olması, kıskanması beklenmektedir. Bu beklentileri yerine getirmek erkekler için bir öz saygı kaynağıdır ancak partnere verilen değere göre bu roller önemini yitirebilmektedir. ‘Eğlenilecek’ partlerle olan ilişkilerde bu roller erkekler için bir yük olarak görülebilmekte ve hatta ayrılma bahanesi olarak kullanılabilir. Bu durum erkeklik kimliğinin her kalıba girme potansiyelini de ortaya koymaktadır. Bağlamsal bir toplumsal cinsiyet kimliği olarak erkeklik romantik ilişkilerde partnerin konumlandırılmasına göre şekil değiştirebilmektedir.

Erkeklerin erkeklik algısı onların gerek özel alanda gerek kamusal alanda sergilediği performansa dayanmaktadır. Bu süreç erkeklik ideolojisini yücelterek erkeklerin erkeklik algısını güçlendirir. Dolayısıyla katılımcıların bahsettiği ekonomik özgürlük, güç, sadakat, hakimiyet, çekip-çevirmek gibi erkeklik rolleri erkeklerin erkeklik algısını güçlendirmekte ve yeniden üretmektedir. Erkeklik performansı ve erkeklik algısı birbirine güçlü bir şekilde bağlı olduğu için bu rolleri yerine getirebilmek önemlidir. Bu şekilde erkeklerden beklenen roller hegeomik erkeklik inşasında önemli bir yere sahiptir.

Erkekler özel alanda her zaman birbirleri için bir tehdit unsuru olarak görülmektedir. Diğer erkeklerin partnerlerine karşı ilgi göstermesi erkekleri doğrudan tehdit etmeleri anlamına gelmektedir. Katılımcı verilerine göre ilişki devam ederken özellikle de partnerlerinin ‘sahipsiz’ olmadığını bilerek diğer erkeklerin ilgi göstermesi ilişkide ve erkeklerin kendi erkeklik algılarında büyük bir kriz yaratabilmektedir. Bu süreci aşmak ve erkekliği yeniden tesis etmek için ‘olay çıkartmak’, ‘çekip vurmak’ bahsedilen bazı yöntemlerdir. Şiddet erkeklik krizlerini aşmak için başvurulabilecek ilk silahlardan biri olmaktadır.

Kıskançlık özünde eril bir sahiplenmeye dayanır ve bu yolla romantize edilir. Hooks (2012)’un ataerkil sevmeye biçimi olarak isimlendirdiği bu ilişkilerde aşkın deneyimlenmesi daima bir iktidar mücadelesi haline gelmektedir. Egemenliği kaybetme korkusu romantize edilerek bir sevmeye biçimi olarak görülmektedir ancak katılımcılara göre kıskançlıkla ne yapıldığı bu noktada belirleyici olmaktadır. Şiddet veya partnerin hayatını kısıtlamak gibi davranışlar kabul edilmezken partnerle birlikte konuşmak ve kendini ifade etmek faydalı bir çıkış yolu olarak görülmektedir.

Eril sahiplenme duygusu namus kavramı ile oldukça iç içedir. Erkeklerin namus dairesi içerisindeki kadınları kıskanması, koruması, diğer erkeklerle karşı ‘namuslarının başında durmaları’ gerekmektedir. Katılımcılar erkeklerin namus konusunda daha hassas olduklarını belirtse de namus kavramının ifade ettiği anlamları cinsiyetten bağımsız olarak düşünmektedir ve aldatmanın ‘namussuzluk’ olduğu konusunda hem fikir görünmektedir. Partnerini aldatmak arkadan iş çevirmek, yalan söylemek, güveni kötüye kullanmak olarak görülmekte ve ‘en büyük namussuzluk’ olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada bu çalışmada yer alan erkekler için namus ve aldatma arasındaki ilişki cinsiyetten bağımsız olarak değerlendirilmekte ve aldatan partner kadın ya da erkek fark etmeksizin namussuz olarak değerlendirilmektedir.

Bireylerin aldatma motivasyonları ilişkilerinin dinamiğine, zaman ve mekana, bireylerin kişilik özelliklerine göre değişmektedir. Bu çalışmada yer alan katılımcılar partnerlerinin mevcut ilişkileriyle yetinemedikleri, tehlikeli işleri ve arkadan iş çevirmeyi sevdikleri, ekonomik koşulları önemsedikleri, ilişkide mutsuz oldukları, ayrılma sürecini

yönetemeyecek kadar korkak oldukları ve ‘karaktersiz’ oldukları için aldatıldığını düşünmektedir.

Katılımcılardan yalnızca biri aldatmanın ‘bazı’ durumlarda mazur görülebileceğini belirtmiştir. Partneriyle tatmin edemediği ihtiyaçları başka yerlerde ve başka kişilerle tatmin etmek katılımcıya göre anlaşılabilir bir durumdur ancak bunu kendi aldatma deneyimine atıf yaparak söylediği düşünülmektedir. Bu bağlamda aldatıldığında ilişkisini anında bitiren katılımcı aldatan kendisi olduğunda affedilmeyi beklemektedir. Bu ifade aldatma, cinsellik ve erkeklik üçgeninde affedilme beklentisinin ve ihtimalinin ‘bazı’ durumlar için -ki bu durumlar genellikle erkeklere özel durumlardır- geçerli olması beklendiğini ortaya koymaktadır.

Aldatma fiziksel, duygusal, sanal vb. şekillerde gerçekleşebilen oldukça karmaşık bir süreçtir. Aldatılmanın nasıl gerçekleştiği değişken olsa da aldatılan partnerlerin hisleri ortaktır. Partnerlerinin kendilerini yok sayması, ilişkiyi hızla tüketip yerine yenisini alacakları bir kullan-at meta olarak görmesi bireyleri değersiz hissettirmekte ve güvenlerini sarsmaktadır. Partnerlerinin ‘sanki kendileri yokmuş’ gibi davranması katılımcıların özellikle üzerinde durduğu bir noktadır. Bu çalışmada yer alan erkekler için partnerlerinin başka birine aşık olması veya hoşlanması kabul edilebilir bir durumdur ancak partnerlerinin dürüst bir ayrılık yerine aldatmaya yönelmesi en basit tabirle etik olmayan bir davranış olarak değerlendirilmiştir.

Katılımcılardan yalnızca ikisi kendilerini aldatan partnerleri hakkında kötü sözler söylemiştir. Bu durum erkeklerin eski de olsa yabancı bir erkeğe karşı partnerlerini koruma duygularını devam ettirdiklerini gösteriyor olabilir. Ayrıca aldatılma deneyimleri uzak geçmişte kalmış olduğu için bu durumu aşmış olabilirler. Deneyimlerini yüzeysel ve tarafsız bir şekilde, fazla detaya girmeden anlatan katılımcılar özel hayatlarını ilgilendiren konuları yalnızca yakın çevreleriyle paylaşmak istediklerini belirtmiştir. Bu sebeple yabancı bir erkek olan araştırmacıya olabildiği kadar ‘fazla açık vermeyen’ cevaplar vermeyi tercih etmiş olabilecekleri düşünülmektedir.

Aldatma, erkeklik ve cinsellik üçgeninde aldatan taraf erkekler olduğunda olguya bakış açısı ‘bazı’ şartlara bağlanarak mazur görülebilmektedir. Partnerin cinsel ilişki istememesi erkekler için bir ikilem yaratabilmektedir. Hem var olan ilişkiyi korumak hem de cinsel ihtiyaçlarını gidermek için para karşılığı cinsel ilişkiye girmek aldatma olarak görülmeyebilmektedir. Para karşılığı gerçekleşmesi, duygusal bir yanının olmaması ve aslında partneriyle olan ilişkisini korumak için bu yola başvurusu sebebiyle bu davranış aldatma yerine mazur görülebilir bir yanlış şekline bürünebilmektedir.

Romantik ilişkilerin geçici ve yüzeysel olarak deneyimlenmesi aldatmaya olan bakışı değiştirebilmektedir. İlişkiyi kendi açısından bitiren ama partnerinden de ayrılmayan erkeklerin

o süreçte yaptıkları davranışlar aldatma olarak görülmemektedir. Yeni bir partner bulana kadar ayrılmamak veya başka çeşitli sebeplerle ilişkiyi bitirememiş olmak o süreci normsuzlaştırmakta ve erkekler sadık kalmak için bir sebep görememektedir. Dolayısıyla teoride aldatma olduğunu kabul etseler de pratikte bu davranış aldatma olarak görülmemektedir.

Bağlayıcı bir güç olmadığı ve çeşitli sebeplerle mazur görülmesi gerektiği düşünüldüğü için bazı katılımcılar bu dönemde gerçekleştirilen davranışların affedilmesini de beklemektedir. Erkeklerin aldattığı ilişkilerde affedilme beklentisinin ve ihtimalinin daha fazla olduğunu düşünen katılımcılar bulunmaktadır ve onlara göre bu İslamiyet'in erkeklere çok eşliliği hak olarak tanımlanmasından kaynaklanmaktadır. Ancak Tillion (2005) 'kadınların iffetinin dramatikleştirilmesinin' ve 'kadının ihaneti hakkında üretilen senaryoların' Akdeniz havzasının neredeyse tamamında görüldüğünü ve çeşitli dinlerden çok daha eskiye dayandığını belirtir. Hatta Tillion kadınlara karşı olan bu bakışın bütün Akdeniz havzasında namus suçlarına zemin hazırladığını ortaya koymaktadır (2005: 129). Dolayısıyla aldatma konusunda erkeklerin ayrıcalığı namus, cinsellik tabuları, eril üstünlük gibi dini öğretilerden beslenen yapılardan etkilense de herhangi bir din ile sınırlandırılmaz.

Aldatılma sonrasında bireyler öfke ve hayal kırıklığı yaşayabilmektedir. Bu öfke ile hareket etmek kadın cinayetlerini, intiharları, şiddet eylemlerini ortaya çıkarabilmektedir. Bu çalışmada yer alan erkekler arasında partnerine fiziksel şiddet uygulayan bir katılımcı bulunmamaktadır. Sözlü şiddet ise 'gerçek şiddet' olarak görülmemektedir.

Bu çalışmada yer alan erkeklerin hepsi bekardır ve bu durumun aldatılmaya verdikleri tepkileri etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Romantik ilişkilerde evlilik gibi daha bağlayıcı bir unsur olmadığı için ayrılmak daha kolay olmaktadır. Evlilikte aile ve akrabaların dahil olması, çocuk sahibi olmak, mal paylaşımı gibi unsurlar ayrılığı zorlaştırabilmektedir. Katılımcılar da kendilerini evli erkeklerle kıyasladıklarında ilişkileri henüz ilerlemeden aldatıldıkları için 'memnun' görünmektedir.

Aldatılma sonucunda ilişkisine devam etmeyi seçen yalnızca bir katılımcı bulunmaktadır ancak söz konusu katılımcı da partnerini gerçekten sevmediği için affettiğini belirtmiştir. Partnerlerini ikili şekilde sınıflandıran erkekler için 'eğlenilecek' partnerlerin aldatması önemli bir durum olarak görülmemektedir. 'Evlenilecek' partnerin ise ufak bir hatası bile erkekleri etkileyebilmektedir. Aldatan partnerin affedilmesinde etkili olan bir başka unsur ise aldatılma sonrasında geçen zamandır. Aradan geçen uzun zamanda pişmanlık ve hata ihtimalleri azaldığı için affetmek zorlaşmaktadır.

Aldatılan erkeklerin erkeklikleri zedelendiği için katılımcıların ortak beklentilerinden biri aldatılmanın sebebini öğrenmek istemeleridir. Bu şekilde ilişkiyi ve hem kendi davranışlarını hem partnerlerinin davranışlarını kritize etmek istemektedirler. Böylece yaşadıkları hayal kırıklıklarını ‘mantıklı’ sebeplere bağlayarak öfke duygusunu azaltmak ve erkeklik algılarını korumak amaçlanmaktadır. Bu tezde literatürle uyumlu olarak aldatılmanın erkeklik krizine sebep olabileceği argümanından yola çıkılmıştı ancak katılımcıların deneyimleri keskin bir erkeklik krizini göstermemiştir. Yine de ısrarlı bir şekilde aldatılmanın sebebini öğrenmek isteyen katılımcıların ‘benim gibi bir erkek nasıl aldatılır?’ sorusuna cevap aradıkları yorumu yapılabilir. Hegemonik değerlerden uzaklaşmak erkekler için tedirgin edici bir durumdur. Dolayısıyla bu tedirginlik bir şekilde ‘mantıklı’ açıklamalarla giderilmelidir. Bu açıdan aldatılma erkeklik algısını sarsan bir durum olarak görülebilir. Geleneksel cinsiyet rolleri çerçevesinde erkekler kendine güvenen ve özsaygıları yüksek cins olarak tanımlanmaktadır. Ancak aldatılmayla bu özelliklerin kaybedilmesi erkekliğin de sorgulanarak “kadınlar gibi” kendine güveni olmayan ve öz saygıları olmayan bir cinsiyete dönüşmelerine, yani kadınsılaşmalarına neden olabilmektedir. Bu durum bir erkeklik krizi olarak değerlendirilebilir.

Romantik ilişkilerin örgütlenmesinde “mahremiyetin dönüşümüyle” birlikte kadınların hareket alanı artmıştır. Katılımcıların deneyimlerinde gördüğümüz gibi erkekler aldattıkları kadar aldatılıyorlar. Dolayısıyla erkeklik krizi daha makro bir şekilde aslında kadınların güçlenmesi ile ilişkili bir süreç olarak görülebilir. Konumuz bağlamında kadınların aldatması günümüze özgü bir olgu olmasa da kadınlarında tıpkı erkekler gibi günlük ilişkiler yaşaması, partnerlerini kullan-at meta haline getirmesi, ilişkisi devam ederken yeni bir ilişkiye başlaması gibi aldatma durumları erkeklerin hegemonyasını sarsmaktadır. Bu noktada artık hegemonik erkekliğin dönüşmekten başka bir çaresi kalmayacaktır.

Kıskançlık ise ilişki devam ederken yaşandığı için erkekleri güvensiz ve tedirgin hissettirerek savunma durumuna geçirebilmektedir. Bu bağlamda kıskançlık yaratan durumların erkeklik krizine sebep olabildiği iddia edilebilir.

Literatür erkeklerin duygusal aldatılmadan ziyade cinsel aldatılmaya karşı daha hassas olduklarına işaret etmektedir. Namus ve cinsellik tabuları ile erkeklik arasındaki ilişki göz önüne alındığında cinsel aldatılmanın erkekler üzerinde daha etkili olduğu düşünülse de bu çalışmada yer alan katılımcıların verileri bu görüşü tam olarak desteklememektedir. Bu durumun katılımcı erkeklerin partnerlerinin eşleri değil sadece flört ettiği arkadaşları olmalarıyla ilgili olabileceği düşünülmüştür. Çünkü evlilik bağı içerisindeki heteroseksüel ilişkilerde erkekler partnerlerine karşı flört ettikleri ilişkilerden daha fazla sorumluluk

hissediyor olabilirler. Ayrıca katılımcılar için cinsel veya duygusal aldatılmak sonucu değiştirmemekte ve ilişkiyi bitirmektedir.

Duygusal aldatılmanın kötü olduğunu düşünen katılımcılar için duygusal aldatılma sevilme ve/veya sevilme değeri görülme anlamına gelmektedir ki geleneksel toplumda norm olarak görülen erkeğin sevilip değeri vermemesi statüsünü kaybetmesi anlamını taşımaktadır. Bu sevilme gerçeği ilişkiyi ayakta tutan duyguları yıkmaktadır. Cinsel aldatılma ise anlık bir hata olarak görülebilmekle birlikte bu hatayı yapma ayrıcalığı genel olarak erkeklere tanınmaktadır. Cinsel aldatılmanın kötü olduğunu düşünen katılımcılar ise bu ‘bir anlık hata’ için ilişkilerinin gözden çıkarılmasını daha üzücü bulmaktadır.

Aldatılma deneyimi bireylerin güven duygularını ve öz saygılarını azaltabilmektedir. Bu durum bireylerin gelecekteki romantik ilişkilerindeki tutum ve beklentilerini de etkilemektedir. Güvenin kırılması, bağlanma sorunu, eski alışkanlıkları aramak gibi etkiler bu tez çalışmasında yer alan erkeklerin yaşadığı sorunlardır. Bu sorunlar bireylerin yeni romantik ilişkiler kurmalarını zorlaştırmaktadır. Özellikle uzun süren ilişkilerin bir anda bitmesiyle birlikte yeni partnerlerde eski alışkanlıkları aramak katılımcıların dile getirdiği sorunlardan biridir.

Bazı katılımcılar aldatılmanın hayatlarında çok fazla bir etkisinin olmadığını belirtmiştir. Bu katılımcılara göre aldatılma hayatın içinde bir dönem görülmekte ve görece kısa süren bu dönemi tüm hayatına yansıtmamanın anlamsız olduğu düşünülmektedir. Ayrıca aldatılma deneyiminde ‘sorunlu’ olan tarafın partnerleri olduğunu ve bu sebeple aldatılmanın kendi hayatlarına bir etkisi olmadığını vurgulamışlardır. Katılımcıların aldatılmayı kişiselleştirmeyen bu bakış açısı aldatılmayı aşmakta da önemlidir. Türkiye bağlamında aldatılmanın şüphesi bile pek çok şiddet eylemine sebep olmaktadır. Dolayısıyla erkeklerin ve kadınların bu durumu aşmaya çaba göstermesi hem kadınlar hem de erkekler için oldukça değerlidir.

Aldatılmayı aşmak için öncelikle romantik ilişkilere objektif olarak yani erkekleri ve kadınları eşit bireyler kabul ederek yaklaşmak yerinde olacaktır. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri erkekleri aldatanlar kadınlara ise aldatan erkeği affedenler olarak resmetmekte ve aldatan partner kadın olduğunda şiddet eylemleri ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla bireylerin öncelikle kadınlık-erkeklik kalıplarını romantik ilişkilerin doğasına içkin olarak görmeyi bırakması gerekmektedir.

Romantik ilişkiler eril sahiplenme duygusundan arındığında ataerkil yerine eşit aşk mümkün olabilir. Eril sahiplenme duygusu aldatılmayı bir hakaret olarak görüp kişiselleştirerek pek çok katil sevgili, eş, koca yaratabilmektedir. Bunun önüne geçmek için derin bir bilişsel ve toplumsal dönüşüm gerekmektedir.

Partnerini hayatının merkezine koymak ve kendi yaşamını partneri üzerinden anlamlandırmak yalnızca aldatılma değil ayrılma durumunda da sorunlar yaratabilmektedir. Partneri ile olan ilişkisi bittiğinde onun yerine koyacak bir şey bulamamak ayrılma anksiyesiyle baş edememeye sebep olmaktadır. Bu sebeple partnerini hayatının merkezine koymamak, sosyal çevre ile iletişimi güçlü tutmak aldatılmayı aşmak için önemlidir.

Aldatılmayı aşmak için önemli olan bir başka unsur gerçeği kabullenmektir. Bireylerin ilişkilerini kritize edip sonrasında hayatına devam etmesi için aldatılmayı kabul etmek ve o anki duygularını yaşayarak kendine zaman tanımak önemlidir. Bu süreçte uzman yardımı almak, oyun oynamak, alkol almak, arkadaşlarına zaman ayırmak katılımcıların aldatılmayla başa çıkma stratejileri olarak belirtilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışmada yer alan erkekler için aldatma/aldatılma deneyimleri partnerlerin sınıflandırılması üzerinden ilerlemektedir. Bu çalışma bekar, genç, heteroseksüel erkeklerle sınırlandırılmıştır ancak konuyu evli erkekler veya kadınlar açısından incelemek alana katkı sunabilir.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2017). “Medyada Namus Adına İşlenen Cinayetler: Erkek Kurbanlar Üzerine Bir Çalışma”. *Mediterranean Journal of Humanities*, 7(2): 15-25.
- Akca, E. B. ve Tönel, E. (2011). “Erkek (lik) Çalışmalarına Teorik Bir Çerçeve: Feminist Çalışmalardan Hegemonik Erkekliğe”. İ. Erdoğan (Ed). *Medyada Hegemonik Erkek (lik) ve Temsil*. Kalkedon Yayınları, İstanbul, 11-39.
- Akkoç, B.H. (2020). *Boşanma Erkeklik Krizi ve Babalık*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arendt, H. (2021). *Şiddet Üzerine*. (Çev. B. Peker). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Atay, T. (2004). ““Erkeklik” En Çok Erkekliği Ezer!”. *Toplum ve Bilim*, 101: 11-30.
- Atay, T. (2019). *Çin İş Japon İş: Cinsiyet ve Cinsellik Üzerine Antropolojik Değıniler*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Avşar, S. (2017). “Toplumsal Cinsiyet Rollerı Bağlamında Tarihsel Rollerini Yitiren Erkekliğin Çöküşü: Küllerinden ‘Yeni Erkek’liğin Doğuşu”. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2): 224-241.
- Badinter, E. (1992). *Biri Ötekidir: Kadınla Erkek Arasındaki Yeni İlişkiler ya da Androjin Devrim*. (Çev. Ş. Tekeli). AFA Yayınları, İstanbul.
- Barutçu, A. (2013). *Türkiye’de Erkeklik İnşasının Bedensel ve Toplumsal Aşamaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bauman, Z. (2017). *Kimlik*. (Çev. M. Hazır). Heretik Yayınları, Ankara.
- Baxter, L. A. (1986). “Gender Differences in The Hetero-Sexual Relationship Rules Embedded in Break-up Accounts”. *Journal of Social and Personal Relationships*, 3(3), 289-306.
- Bayar, Ö. (2015). *Romantik İlişkilerde Aldatma ve Affetme: Empatinin Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Berktaş, F. (2012). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın: Hristiyanlıkta ve İslamiyette Kadının Statüsü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*. Metis Yayınları, İstanbul.
- Biricik, A. (2008). ““Erkek Adam’ Ezberini Bozmak Üzerine: Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Sisteminin Resmi Söylem Üzerinden Kurgulanması”. N. Mutluer (Der). *Cinsiyet Halleri: Türkiye’de Cinsiyetin Kesişim Sınırları*, Varlık Yayınları, İstanbul: 232-246.
- Bora, A. ve Üstün, İ. (2005). ““Sıcak Aile Ortamı” Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler”. TESEV Yayınları, İstanbul.

Boratav, B.H., Fişek, O.G. ve Ziya, E.H. (2018). *Erkekliğin Türkiye Halleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Bottéro, J. (2015a). “Adem ve Havva: İlk Çift”. G. Duby (Ed). *Batı’da Cinsellik ve Aşk*. (Çev. A. Gür). İletişim Yayınları, İstanbul: 155-171.

Bottéro, J. (2015b). “Her Şey Babil’de Başladı”. G. Duby (Ed). *Batı’da Cinsellik ve Aşk*. (Çev. A. Gür). İletişim Yayınları, İstanbul: 19-48.

Bourdieu, P. (2015). *Eril Tahakküm*. (çev. B. Yılmaz). Bağlam Yayıncılık, Ankara.

Bozok, M. (2011). *Soru ve Cevaplarla Erkeklikler*. SOGEP, İstanbul.

Bozok, M. (2018a). *Ebeveynlik, Erkeklik ve Çalışma Hayatı Arasında Türkiye’de Babalık*. Açev Yayınları, İstanbul.

Bozok, M. (2018b). “Türkiye’de Ataerkillik, Kapitalizm ve Erkeklik İlişkilerinde Biçimlenen Babalık”. *Fe Dergi*, 10(2): 30-42.

Bozok, M. (2019a). “Erkekler ve Erkekliklerin Eleştirisi Olarak Erkeklik Çalışmaları (mı)?” Ş. Aydemir (Ed). *Tesadüf Değil 52 Erkek 52 Hafta Erkek Şiddetini Yazıyor*. IPS İletişim Vakfı, İstanbul, 210-217.

Bozok, M. (2019b). “Göç Sonucu Yaşanan Erkeklik Krizlerinin Bir Yüzü Olarak Erkekliğin Kaybı”. *Journal of Economy Culture and Society*, 60: 171-185.

Butler, J. (2008). *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. (çev. B. Ertür). Metis, İstanbul.

Bulut-Genç, C. ve Topkaya, N. (2019). “Romantik İlişki Yaşayan Bireylerde Çok Boyutlu Kıskançlık ile İlişkili Değişkenler”. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3): 1447-1483.

Büyüklü, Z. (2022). *Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Güzellik Algısı İle İlgili Aldatma Tutumunun İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Cesur, S., Kahraman, F., Turgut, İ., Deveci, E., Altınal, E.B., Aygül, Z. ve Yetkinoğlu, Ö. (2010). “Yaşanan Ahlakî Çatışma Örnekleri Üzerinden Türkiye’de Gündelik Ahlak Anlayışı”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 348-367.

Connell, R. W. (1998). “Masculinities and Globalization”. *Men and Masculinities*, 1(1): 3-23.

Connell, R.W. (2000). “Arms and The Man: Using The New Research on Masculinity to Understand Violence and Promote Peace in The Contemporary World”. I. Breines, R. Connell ve I. Eide (Ed). *Male Roles, Masculinities and Violence: A Culture of Peace Perspective*, UNESCO Publishing, Paris, 21-34.

Connell, R.W. (2002). "On Hegemonic Masculinity and Violence: Response to Jefferson and Hall". *Theoretical Criminology*, 6(1): 89-99.

Connell, R.W. ve Messerschmidt, W.J. (2005). "Hegemonic Masculinity Rethinking the Concept". *Gender & Society*, 19: 829-859.

Connell, R.W. (2015). *Erkeklikler*. (Çev. N. Konukçu). Phoenix, Ankara.

Connell, R.W. (2017). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*. (Çev. C. Soydemir), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Creswell, J. W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). Siyasal Kitabevi, Ankara.

Çakırlar, C. ve Delice, S. (2012). "Giriş: Yerel ile Küresel Arasında Türkiye'de Cinsellik, Kültür ve Toplumsallık". C. Çakırlar, S. Delice (Ed). *Cinsellik Muamması: Türkiye'de Queer Kültür ve Muhalefet*, Metis Yayınları, İstanbul, 11-34.

Çelik, G. (2016). "“Erkekler(de) ağlar!”: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Erkeklik İnşası ve Şiddet Döngüsü". *Fe Dergi*, 8(2): 1-12.

Çınar, A. (2015). "Toplumsal Bedenin İnşasında Kadının Çağrılması ve Çağırısı: Namus Olgusu Üzerinden Bir Çözümleme". K. Canatan (Ed). *Beden Sosyolojisi*, Açılım Kitap, İstanbul, 499-521.

Çitil-Akyol, C. ve Durmuş, E. (2017). "Erkekler Neden Bağışlamaz?". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(8): 402-408.

DeKeseredy, S.W., Schwartz, D.M. (2005). "Masculinities and Interpersonal Violence". M.S. Kimmel, J. Hearn, R.W. Connell. (Ed). *Handbook of Studies on Men and Masculinities*, SAGE Publications, London, 353-366.

Delaney, C. (2018). *Tohum ve Toprak: Türk Köy Toplumunda Cinsiyet ve Kozmoloji*. (Çev. S. Somuncuoğlu ve A. Bora). İletişim Yayınları, İstanbul.

Demez, G. (2005). *Kabadaydan Sanal Delikanlıya Değişen Erkek İmgesi*. Babil Yayınları, İstanbul.

Demirci, Ş. (2021). *Evli Bireylerde Aldatma Eğiliminin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Kendilik Algısı İle İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Demirtaş-Madran, A.H. (2008). "Duygusal ve Cinsel Kıskançlık Açısından Temel Cinsiyet Farklılıkları: Evrimsel Yaklaşım ve Süregelen Tartışmalar". *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(3): 300-309.

Demren, Ç. (2008a). "Kadınlık Dolayısıyla Erkeklik Öznelliği". *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32:(1), 73-92.

Demren, Ç. (2008b). Ortadoğu’da Ataerkillik ve Erkeklik İlişkileri. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2): 321-329.

Dey, I. (1993). *Qualitative Data Analysis: A User-Friendly Guide for Social Scientists*. Routledge, NewYork.

Doğan, R. (2014). “Different Cultural Understanding of Honour That Inspire Killing: An Inquiry into The Defendant’s Perspective”. *Homicide Studies*, 18(4): 363-388.

Dural, S., Çetinkaya, H., Can, S., Kaya, G.A. ve Hünler, O.S. (2014). “Heteroseksüel ve Homoseksüel Aldatılmaya Verilen Tepkilerde Gözlenen Cinsiyet Farklılıklarının İncelenmesi”. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15: 15-23.

Edwards. T. (2006). *Cultures of Masculinity*. Routledge, New York.

Elitok, Ö. (2019). *Erkeklik Olgusu Bağlamında Erkeklerin Boşanma Deneyimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Emerson-Dobash, R. ve Dobash, P,R. (2015). *When Men Murder Women*. Oxford University Press, Oxford.

Engler, B. ve Rensin, D. (2021). *Divanımdaki Erkekler: Gerçek Seks, Aşk ve Psikoterapi Hikayeleri*. (Çev. P.A. Türkmen). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Ertan, C. (2009). *Türkiye’de Erkeklik İmgesi ve Eşcinsel Kimliği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Gedik, E. (2018). “Homososyal Birliktelik Örneği Olarak Mahalleyi Korumak: Sıfır Bir Dizisinde Erkeklik Halleri”. *Fe Dergi*, 10(2): 59-70.

Gezici, Y,M. ve Tanrıverdi, V. (2018). ““Kavanozu Açan” Erkeklerle “Kafasını Kullanabilen” Kadınlar: Erkek Üniversite Öğrencilerinin Erkeklik Müzakereleri”. *Masculinities: A Journal of Identity and Culture*, 9-10, 129-167.

Ghiglieri, P,M. (2002). *Erkeğin Karanlık Yüzü*. (Çev. Ü. Yıldız). Phoenix Yayınevi, Ankara.

Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Polity Press, Oxford.

Giddens, A. (2010). *Mahremiyetin Dönüşümü: Modern Toplumlarda Cinsellik, Aşk ve Erotizm*. (Çev. İ. Şahin). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Glass, P.S. ve Wright, L.T. (1985). “Sex Differences in Type of Extramarital Involvement and Marital Dissatisfaction”. *Sex Roles*, 12(9/10): 1101-1120.

Gramsci, A. (1986). *Hapishane Defterleri Seçmeler*. (Çev. K. Somer). Onur Yayınları, İstanbul.

Gutmann, C.M. (1997). "Trafficking in Men: The Anthropology of Masculinity". *Annual Review of Anthropology*, 26: 385-409

Gutmann, M. (2021). *Erkekler Hayvan Mıdır?: Modern Maçoluk Erkekliği Ucuzlatır Mı?*. (Çev. A.H. Evrim). Beyaz Baykuş Yayınları, İstanbul.

Güldür, M. (2020). *Romantik Kıskançlık ve Bağlanma Stillerinin Romantik İlişkilerle İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Hearn, J. (1998). *The Violences of Men: How Men Talk About and How Agencies Respond to Men's Violence to Women*. SAGE Publications, London.

Hearn, J. (2004). "From Hegemonic Masculinity to the Hegemony of Men". *Feminist Theory*, 5(1): 49-72.

Hearn, J., Kimmel, S.M. (2006). "Changing Studies on Men and Masculinities". K. Davis, M. Evans, J. Lorber. (Ed.). *Handbook of Gender and Women's Studies*, SAGE Publications, London.

Hooks, b. (2012). *Feminizm Herkes İçindir: Tutkulu Politika*. (çev. E. Aydın). bgst Yayınları, İstanbul.

Hooks, b. (2018). *Hep Aşka Dair: Yeni Vizyonlar*. (Çev. U. İda). NotaBene Yayınları, İstanbul.

Hooks, b. (2021). *Değişme İsteği Erkekler Erkeklik ve Sevgi*. (Çev. Z. Kutluata). bgst Yayınları, İstanbul.

Horzum, Ş. (2018). "Erkek ve Erkeklik Çalışmaları: Sorunsaldan Kuramsala". *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4): 75-101.

Hoşoğlu, S. ve Sevim, S. (2019). "Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Kıskançlıkla Başa Çıkma Biçimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(52): 149-179.

Illouz, E. (2013). *Aşk Neden Acıtır?* (Çev. Ö.Ç. Aksoy). Jaguar Kitap, İstanbul.

İnci, H.Ü. (2013). "Basında Yer Alan Namus Cinsiyetlerinin Sosyolojik Analizi". *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2(3): 282-296.

Kalav-Köken, A. (2012). "Sevgi, Sadakat ve Güven Söylemlerinde Namusun İzini Sürmek: Öztahakküm Aracı Olarak Namus". *Mediterranean Journal of Humanities*, 2(2): 211-237.

Kandiyoti, D. (2013). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*. (Çev. A. Bora vd.). Metis Yayınları, İstanbul.

- Kardam, F. ve Yüksel-Kaptanoğlu, İ. (2000). “Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Erkeklerin Görüşleri/Deneyimleri/Algıları”. *Kadın/Woman*, 10(1): 55-78.
- Kardam, F. (2005). *Türkiyede’ki Namus Cinayetleri’nin Dinamikleri: Eylem Programı İçin Öneriler Sonuç Raporu*. BM Nüfus Bilim Derneği, Ankara.
- Kaya Örk, E. (2021). “Bağlanma Kuramı Çerçevesinde Aldatma ve Boşanma”. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10: 248-263.
- Kırımlı, Y. (2010). “Yetişkinliğe ilk adım: “Sünnet””. *Antropoloji*, 24: 19-35.
- Kimmel, M. (2000). “Reducing Men’s Violence: The Personal Meets The Political”. I. Breines, R. Connell ve I. Eide (Ed). *Male Roles, Masculinities and Violence: A Culture of Peace Perspective*, UNESCO Publishing, Paris, 239-247.
- Kimmel, M, S. (2013). “Homofobi Olarak Erkeklik: Toplumsal Cinsiyet Kimliğinin İnşasında Korku, Utanç ve Sessizlik”. (Çev. M. Bozok). *Fe Dergisi*, 5: 91-107.
- Kimmel, M, S. (2018). “The Contemporary “Crisis” of Masculinity in Historical Perspective”. H. Brod. (Ed.). *The Making of Masculinities*, Routledge, New York, 121-153.
- Korkmaz, U. F. (2014). “Parisli Bir Kasabın Erkeklik Halleri”. *Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi*, 1(1): 89-114.
- Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Laloğlu, P. (2018). “Hegemonik Erkeklik ve Şiddet”. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, 1: 393-397.
- Lundgren, E. (2009). *Şiddetin Normalleştirilme Süreci*. (Çev. B. Ekal), Reng Ahenk Sanatevi, İstanbul.
- Messerschmidt, W.J. (2019). *Hegemonik Erkeklik: Formülasyon, Yeniden Formülasyon ve Genişleme*. (Çev. Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İnsiyatifi). Özyeğin Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Miller, L.S. (2008). “Coping with Romantic Betrayal: Sex Differences in Responses to Partner Infidelity”. *Evolutionary Psychology*, 6(3): 413-426.
- Millett, K. (1987). *Cinsel Politika*. (Çev. S. Selvi). Payel Yayınevi, İstanbul.
- Morgan, D. (2006). “The Crisis in Masculinity”. K. Davis, M. Evans, J. Lorber. (Ed.). *Handbook of Gender and Women’s Studies*, Sage Publications, London.
- Mutluer, N. (2008) “Türkiye’de Cinsiyet Hallerinin Sınırları: ‘Namussallaştırma’”. N. Mutluer. (Ed.) *Cinsiyet Halleri*, Varlık Yayınları, İstanbul, 14- 30.

Müezzinoğlu, S. (2014). *Romantik İlişkilerde Aldatma: Bağlanma Boyutları, Kişilik Özellikleri ve İlişki Bağlanımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Navaro, L. (2019). "On Being Envied: "Heroes" and "Victims": Sublimation Of Males and Ostracization of Females in Envied Positions". L. Navaro ve L. Schwartzbers. (Ed). *Envy, Competition and Gender: Theory, Clinical Application and Group Work*, Routledge, New York, 117-131.

Neuman, W.L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 1*. (Çev. S. Özge). Yayın Odası, Anakara.

Nisbett, E,R. ve Cohen, D. (1996). *Culture of Honor: The Psychology of Violence in the South*. Westview, US.

Oktan, A. (2008). "Türk Sinemasında Hegemonik Erkeklikten Erkeklik Krizine: Yazı-Tura ve Erkeklik Bunalımının Sınırları". *Selçuk İletişim*, 5(2): 152-166.

Osterman, L,L. ve Brown, P,R. (2011). "Culture of Honor and Violence Against the Self". *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(12): 1611-1623.

Ozansoy Tunçdemir, N. (2022). "Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları". *İmgelem*, 6(10): 307-330.

Önder, S. (2019). *Romantik Kıskançlık, Aldatmaya Yönelik Niyet ve Mutluluk*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.

Özbay, C. ve Baliç, İ. (2004). "Erkekliğin Ev Halleri". *Toplum ve Bilim*, 101: 89-103.

Özbay, C., Erol, M., Bağcı, Ç. ve Özkaplan, N. (2022). "Secular but Conservative? Youth, Gender, and Intimacy in Turkey". *Turkish Studies*, 1-22.

Özkazanç, A. ve Yetiş, Ö,E. (2016). "Erkeklik ve Kadına Şiddet Sorunu: Eleştirel Bir Literatür Değerlendirmesi". *Fe Dergi*, 8(2): 13-26.

Özkuş, K. (2018). "Hastalıkta, Sağlıkta Birbirimizi Aldatana Dek: Romantik İlişkilerde Sadakatsizlik Üzerine Bir İnceleme". *PiVOLKA*, 8(26): 6-9.

Öztürk, B,A. (2020). *Bebekten Katile Erkeklik: Kadına Şiddet Uygulayan Erkekler*. Nika Yayınevi, Ankara.

Pines, M,A. ve Friedman, A. (1998). "Gender Differences in Romantic Jealousy". *The Journal of Social Psychology*, 138(1): 54-71.

Polat, D. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Rose, O.S. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Tarihçiliği Nedir?* (Çev. F.B. Aydar). Can Yayınları, İstanbul.
- Rosenberg, K. P. (2018). *Infidelity: Why Men and Women Cheat*. Hachette, UK.
- Sakallı, N. ve Curun, F. (2012). “Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara Karşı Tutumlar”. *Psikoloji Çalışmaları*, 22: 31-45.
- Sakallı-Uğurlu, N., Türkoğlu, B., Kuzlak, A. ve Gupta, A. (2018). “Stereotypes of Single and Married Women and Men in Turkish Culture”. *Current Psychology*, 40(1), 213-225.
- Sancar, S. (2009). *Erkeklik: İmkansız İktidar: Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*. Metis, İstanbul.
- Sancar, S. ve Göç-Bilgin, M. (2021). *Erkekler, Erkeklikler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması*. CEİD Yayınları, Ankara.
- Sarı, U. (2004). *Men who Desire to Conquer: Romantic Love and Masculinity Among Young Professionals*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sebastià, J., Verdugo, A. ve Ortiz, B. (2014). “Jealousy and Violence in Dating Relationships: Gender-Related Differences among a Spanish Sample”. *Spanish Journal of Psychology*, 17: 1-12.
- Segal, L. (1992). *Ağır Çekim: Değişen Erkeklikler Değişen Erkekler*. (Çev. V. Ersoy). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Selek, P. (2018). *Sürüne Sürüne Erkek Olmak*. İletişim, İstanbul.
- Sığın, A. ve Canatan, A. (2018). “Connell’in “Erkeklikler” Teorisinde İşbirlikçi Erkek, Madun Erkek ve Marjinal Erkek: Hegemonik Erkekliğin Kavramsal Hegemonyası”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(32): 163-175.
- Sumbas, E. ve Durmuş, E. (2018). “Romantik Yakınlığı Başlatmanın Yordayıcısı Olarak Cinsiyet ve Romantik İlişki İnançları”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55): 714-720.
- Şahin, M. (2018). *Türkiye’de Erkekliğin Dönüşümü: Eğitim, Kültür ve Etkileşim*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Şahin, S. (2019). *Jealousy in Romantic Relationships From a Systemic Perspective: Experiences of Men in Turkey*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şimşek A.A ve Öner, V.R. (2015). “Türkiye’de Hegemonik Erkeklik: Medyada ve Hukukta İzler, Dönüşümler ve Olasılıklar”. *Global Media Journal TR Edition*. 6(11): 447-477.

- Tecer, H. (2021). *Sosyal Medya Bağlamında Aldatma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Konya.
- Terzi, S. (2014). “Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralarında Yol Açan Olaylar: Nitel Bir Çalışma.” *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (2): 99-108.
- Tillion, G. (2005). *Harem ve Kuzenler*. (Çev. Ş. Tekeli ve N. Sirman). Metis Yayınları, İstanbul.
- Thornton, V. ve Nagurney, A. (2011). “What is Infidelity? Perceptions Based on Biological Sex and Personality”. *Psychology Research and Behavior Management*, 4: 51-58.
- Topçu, Ş. (2018). “Erkeklik Çalışmaları Kaynakçası”. *Toplum ve Bilim*, 145: 289-333.
- Topçu, B. ve Baş, E. (2018). “Sosyolojik Açıdan Namus Kavramına Bakış: Trabzon İli Örneği”. *Sosyoloji Dergisi*, 38: 173-196.
- Tortamış, M. (2014). *Evli Bireylerde Romantik Kıskançlık Düzeyi ve Aldatma Eğiliminin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ural, H. ve Kaya, Ç.N. (2018). “Kadın Cinayetlerinde Sembolik İktidarın Analizi”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 21(2): 356-382.
- Uştuk, O. (2016). “Aşk Örüntüleri Üzerine Bir Anlatı Analizi”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(3), 59-70.
- Vandello, A.J. ve Cohen, D. (2003). “Male Honor and Female Fidelity: Implicit Cultural Scripts That Perpetuate Domestic Violence”. *Journal of Personality and Psychology*, 84(5): 997-1010.
- Whitty, T.M. ve Quigley, L.L. (2008). “Emotional and Sexual Infidelity Offline and In Cyberspace”. *Journal of Marital and Family Theory*, 34(4): 461-468.
- Yağbasan, B.E. (2019). *Erkeklik, Şiddet, Kriz: Korku Sineması Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yates, C. (2007). *Masculine Jealousy and Contemporary Cinema*. Palgrave Macmillan, New York.
- Yavuz, Ş. (2014). “İktidar Olma Sürecinde Erkeklerin Erkeklikle İmtihanı”. *Milli Folklor*, 26(104): 110-127.
- Yeniçeri, Z. ve Kökdemir, D. (2006). “University Student’s Perceptions of, and Explanation For, Infidelity: The Development of The Infidelity Questionnaire (INFQ)”. *Social Behavior and Personality*, 34(6): 639-650.
- Yetkin, M. (2019). “Erkek Şiddetinin 3 Hali”. Ş. Aydemir (Ed). *Tesadüf Değil 52 Erkek 52 Hafta Erkek Şiddetini Yazıyor*. IPS İletişim Vakfı, İstanbul, 40-43.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları, Ankara.

Yüzer, İ. (2021). *Evlilik, Boşanma ve Şiddet: Evli Erkekler Üzerinden Bir Değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Zandbergen, L,D. ve Brown, G,S. (2015). “Culture and Gender Differences in Romantic Jealousy”. *Personality and Individual Differences*, 72: 122-127.

Zeldin, T. (2016). *Hayatın Gizli Hazları: Geçmiş Hatırlayıp Geleceği Hayal Etmenin Yeni Bir Yolu*. (Çev. A. Çavdar). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Zeybekoğlu, Ö. (2013). *Günümüzde Erkeklerin Gözünden Babalık ve Aile*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Zeybekoğlu, Ö. (2015). “Kimlik İnşası Bağlamında Erkeklik ve Babalık”. *I. Dil, Kültür ve Edebiyat Çalıştayı*, 68-87.

Zimbardo, P. ve Coulombe, D.N. (2017). *Bitik Erkekler: Teknoloji Erkekliği Nasıl Sabote Etti?* (Çev. T. Yalur). Pegasus Yayınları, İstanbul.

Zvinkliene, A. (2010). “Honour Killings in Modern Societies: A Sociological Perspective”. *Islam and Civilizational Renewal*. 1(3): 532-535.

İNTERNET KAYNAKLARI

OECD, (2021). *Man Enough? Measuring Norms to Promote Women's Empoverment*. Social Institutions and Gender Index, OECD Publishing, Paris.

Sürenkök, G. (2021). “Aldatmak ve Aldatılmak”, <https://aposto.com/i/aldatmak-ve-aldatilmak>, (erişim tarihi: 26.10.2022).

Kadına bıçaklı şiddeti DHA muhabiri önledi!
<https://www.haberturk.com/video/haber/izle/kadina-bicakli-siddeti-dha-muhabiri-onledi/727913> (erişim tarihi: 04.10.2021)

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2020 Raporu
<http://kadincinayetlerini-durduracagiz.net/veriler/2947/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2020-raporu> (erişim tarihi: 14.10.2021)

Aldatılmanın Psikolojisi. <https://yakiniliskiler.com/8001-Aldat%C4%B1lman%C4%B1n-Psikolojisi> (erişim tarihi 01.11.2022)

<https://kadincinayetleri.org/> (erişim tarihi: 31.10.2022)

EK 1- AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Tarih:

"Romantik İlişkilerde Aldatma ve Aldatılma: Ataerkillik ve Erkeklik Üzerine Bir Araştırma" KONULU TEZ ÇALIŞMASI ONAM FORMU

Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı'nda yürütülen " Romantik İlişkilerde Aldatma ve Aldatılma: Ataerkillik ve Erkeklik Üzerine Bir Araştırma " konulu yüksek lisans tez çalışması hakkında bilgilendirildim.

Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz tamamen **gizli tutulacaktır**. Araştırmaya katkı sunduğunuz verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Bu koşullarda söz konusu tez çalışmasına kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının:

Adı-

Soyadı:.....

İmzası:

İletişim Bilgileri: e-posta:

Telefon:

Araştırmacının

Adı-

Soyadı:.....

İmzası:

EK 2- ARAŞTIRMA ETİK ONAY BELGESİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.10.2021-194704



T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KURUL KARARI



TOPLANTI TARİHİ : 07.10.2021
TOPLANTI SAYISI : 12
KARAR SAYISI : 334

Üniversitemiz Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Nurşen ADAK**'ın danışmanlığını, **Yusuf KOCAMAN**'ın araştırmacılığını üstlendiği, *"Romantik İlişkilerde Sadakat ve Aldatma: Ataerkillik ve Erkeklik Üzerinden Bir Değerlendirme"* konulu çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Kurul Başkanı

Başkan
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Sibel MEHTER AYKIN

Üye
Prof. Dr.
Ebru İÇİGEN

Üye
Prof. Dr.
Nurşen ADAK

Üye
Prof. Dr.
Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM

Üye
Prof. Dr.
Taner KORKUT

Üye
Prof. Dr.
Gökhan AKYÜZ

EK 3- YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Demografik Bilgiler

Yaş:

Meslek:

İlişki Durumu:

- 1) Erkek olmak sizin için ne anlama gelmektedir?
- 2) Erkeklerle paylaşmam dediğiniz konular var mı?
- 3) Aşk sizin için ne anlama gelmektedir?
- 4) Erkeklik deneyiminde romantik veya cinsel ilişkiler yaşamamanın yeri nedir?
- 5) Romantik ilişkilerde erkeklerden beklenen roller var mı?
- 6) Eğer varsa bu rolleri yerine getirebiliyor musunuz?
- 7) Getiremiyorsanız bunu telafi etmeye çalışıyor musunuz?
- 8) Kıskandığınız davranışlar var mı?
- 9) Kıskançlık sevgi gösterisi midir?
- 10) Sizce namus nedir?
- 11) Aldatılma ve namus arasında bir ilişki var mıdır?
- 12) Bireyler partnerlerini neden aldatır?
- 13) Cinsel aldatılma mı daha kötüdür duygusal aldatılma mı?
- 14) Kendi aldatılma/aldatma deneyiminizden bahseder misiniz?
- 15) Partnerinize bir tepki gösterdiniz mi?
- 16) Eğer gösterdiyseniz bu tepkiniz size nasıl hissettirdi?
- 17) Sonraki ilişkilerinizde bir güven sorunu yaşadınız mı?
- 18) Aldatma/aldatılmanın ilişkinize bir yansıması oldu mu?
- 19) Bu deneyiminizi yakın çevrenizle paylaştınız mı?
- 20)** Aldatılmayı aşmak için neler yapılabilir?

EK 4- ÖRNEK DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME DEŞİFRESİ

1) Erkek olmak sizin için ne anlama gelmektedir?

Bu kadar felsefik bir soru beklemiyordum (gülüyor). Şimdi erkek olmak...Biraz kıyas yaparak geçeyim. Öncelikle erkek olduğum için şanslı hissediyorum biraz ülke bazında. Hem fizyolojik hem ülke bazında erkek olduğum için şanslı hissediyorum. Karşı cinse göre daha rahat davranabiliyoruz. Genel olarak daha az acı çekiyoruz. Onun dışında karşı cinsin XX kromozomunu kullanarak hayatta edindiği fırsatları olabiliyor ama biraz karakterinden vermesi gerekiyor böyle şeyler için. Yani erkek olmak bu toplumda özgür olmak demek. Benim için özel bir anlamı yok. Ne anlamda sordun sen biraz yönlendirirsen belki daha iyi olur.

2) Nasıl cevap vermek isterseniz.

Yani ilişki manasındaysa eğer kadınlar tabiki de daha şanslı ama ilişkide eğer çok baskılanmaya müsait biri değilse, erkek olarak söylüyorum, baskılanmaya müsait biri değilse ilişkilerde daha rahat oluyor. Öyle bir durum da var ama ben genel olarak konuşuyorum tabiki de.

3) Erkeklerle paylaşmam dediğiniz konular var mı?

Kötü geçen cinsel hayatım (gülüyor). Bu espriydi. Ben rahat bir insanım yani her şeyi söyleyebiliyorum. Kırmızı çizim yok galiba ya hiç paylaşmam dediğim. Samimiysen her şeyi anlatabilirim.

4) Aşk sizin için ne anlama gelmektedir?

Evet bu konuyu çok düşündüm (gülüyor). Çok fazla ilişkim olduğu için aslında buldum denebilir. Yani aşkı iki şekilde görüyorum aslında ama aşk önce karşı tarafa duyduğün tutku. Geçen bir ara bir cümle popülerdi sosyal medyada birinin lafıydı herhalde ‘hoşlandığım bedene kafandaki kişiliği oturttuğun zaman aşık oluyorsun’ gibi bir cümle var. Birisi söylemiş. Mesela o çok doğru ama şöyle ilk etapta benim için aşk şu tam anlamıyla

söyleyeyim, dış görünüşe çok zaafım olacak ve anlaşılabiliyor olacağım. Yüzde yüz anlaşılmama gerek yok böyle elli, altmış, yetmiş anlaşısam o dış görünüş beni tutar mesela. O zaman aşık olmuş oluyorum. Benim için aşk bu. Çok heyecan duyarım, enerjim çok yükselir, sürekli görmek isterim. Darlamam ama sürekli bir kıpır kıpır olur içim. Hayat enerjim çok yükselir belli olur bundan aşık olduğum. Onun dışında ama aşk genelde evliliğe götürmüyor. Aşkla iyi bir ilişki farklı şeyler.

5) Erkeklik deneyiminde romantik veya cinsel ilişkiler yaşamamanın yeri nedir?

Erkeğin tarzına bağlı. Mesela ben biraz daha cinsel ilişki yaşarken duygu yaşama taraftarıyım. Duygusuz bir cinsel ilişkiye giremem çünkü. Normal tanıştığım biriyle kendi açımdan aslında çoğumuzda böyleyiz söylemesek bile hani belli bir duygusallık hissetmeden cinsellik yaşayamıyorum. Onun dışında dümdüz cinsel ilişki yaşamak için yaşayan da var. İkisini bir iç içe mi değerlendireyim?

6) Fark etmez, nasıl isterseniz.

Mesela (romantik) ilişki içerisinde cinsel ilişki birbirini tanıdıkça daha iyi oluyor. İki tarafında daha önceden cinsel ilişkiye girmiş olması yine cinsel ilişkiyi güçlendiriyor. Buna inanıyorum. Mesela bazıları şey der ya hani ‘daha önce biriyle yapmamış biri olsun, ilkim olsun’ filan diye. Bence bu kötü bir şey. O adata fazla bağlanıyorlar, sadece bana ait olsun diye. Bu bana biraz patolojik geliyor. Tecrübe olunca daha iyi gidiyor işler. İki taraf da ne yapacağını ne zaman duracağını nasıl davranacağını bilmesi önemli bence. (Romantik) ilişkide cinsel ilişkinin olması taraftarıyım çünkü ilişki bir bütündür yani hem duygusal olarak hem de cinsellik olarak ikisini de karşılaması lazım. Bunlar için de tecrübenin önemli olduğunu düşünüyorum.

7) Romantik ilişkilerde erkeklerden beklenen roller var mı?

Tabi canım yani kadınlardan da beklenti oluyor. Kadınlar için mi şey yapayım erkekleri için mi?

8) Erkekler için.

Aslında bu iki taraf için de geçerli ama şöyle...İnsanlar birbirini sevdiği zaman birbirine ait olmayı ister, onun değer gösterdiğini göstermek ister. Kadınların kendilerine değer verildiğini hissetme şekliyle erkeklerin değer verdiğini gösterme şekli farklı olduğunda bazen sorunlar çıkabiliyor. Kadınlar genelde küçük jestler filan şey yapar ama hani ince düşünülmüş şeyler. Basit ama ince şeyler sergilersen veya mesela bir ortama gittiğinde sipariş vereceksin kadının konuşmasına bazıları izin vermez direkt söyler mesela bu kadın için önemlidir. Onun kendisini ifade etme şekli gibi. Sevdiği bir şeyi mesela sipariş edersin mesela onun hoşuna giden küçük jestler önemli hani o tarz beklentiler oluyor. Bu aslında iki taraf içinde geçerli ama erkekler biraz daha net olduğu için erkeklerin tatmin olma kısmı daha rahat. Erkeklerin kadın gibi düşünemeyişi kadınlar tarafından aslında bana değer vermiyor gibi de algılanabiliyor bazen ama işte bu konuda çift uyumu da gerekiyor, zamanla birbirini çözüyorsun. Yani kısacası değer görüp, değer görüldüğünü hissetmek önemli her iki taraf da bunu bekliyor. Saygı ve değer. Ben kendi açımdan söyleyeyim benim çok farklı ilişkilerim oldu. Daha maço davrandığım rollerim de oldu çok böyle eskiden daha sünepe tarzı takıldığım da oldu. Yani bu aslında hem karşımdakine göre şekil değiştirmemle kaynaklı hem de zaman için de edindiğim tecrübeyle de alakalı. Aynı zamanda büyürken kişiliğin de yavaş yavaş oturuyor sonuçta biz sıfır yaşımdan beri büyüyüyoruz ama ilişkilerdeki büyüme olayı sen ne zaman sevgili olmaya başlıyorsan o zamandan itibaren geliyor. O yüzden zaman içinde yani çok da düz bir insan değildim ben seninle mesela farklı konuşurum X arkadaşım ile farklı konuşurum. Ortamlarda benim rolüm biraz değişiyor kendi açımdan sabit bir rolüm yok ama genel olarak modern takılıyım baskılayıcı olmam. Karşı tarafın bir babaya ya da abiye extradan ihtiyacı varsa hani o an için söylüyorum genel olarak travmalar oluyor ya mesela babası yok hayatta baba gibi birinin arıyor ya da tam tersi babasını çok seviyor babası gibi birini istiyor. O tarz değil de duruma göre neye ihtiyacı varsa onu gidermeye çalışıyorum çünkü sevdiğinin ihtiyacını karşılamam gerekiyor. Öyle sabit rolüm yok.

9) Eğer varsa bu rolleri yerine getirebiliyor musunuz?

Her zaman değil bazen siktir ettiğim oluyor. Moduma göre diyeyim. Seviyorsam getiririm ama genelde.

10) Getiremiyorsanız bunu telafi etmeye çalışıyor musunuz?

İlişkinin uzun çaplı olacağını düşünüyorsam evet ama kısa süreceğini hissetmişsem veya kısa süreli takılmak istiyorsam umurumda olmaz çok yerine getirmem. Hatta bazen bilerek yerine getirmem ki ayrılalım. Uzun olmasını istersem yerine getiririm zaten o zamanda genel olarak yerine getiriyorsun.

11) Kıskandığınız davranışlar var mı?

Var. şöyle yeni tanışılan biri olduğu zaman arkadaş olarak bile yaklaşsa extra samimi davranıldığını görürsem karşı cinse kendi kız arkadaşına muhtemelen güvenirim genel de öyle oluyor ama karşı tarafa güvenmiyorum çünkü ben bir erkeğim karşı tarafında az çok neler dşnebildeğini nelere ihtimal verebiledeğini bildeğim için ve aynı zamanda benzer bokları bende yedeğim için karşı tarafa güvenmeyip kıskandığım şeyler oluyor. Yani o ikili ilişkilerde genelde benim kıskançlığım oluyor. Giyimde kıskanmam, benden önceki arkadaşlarını kıskanmam olsa olurdu çünkü benden önce. Benim en çok kıskandığım şeyler yeni biriyle tanışıldığı zaman gereksiz samimiyet. Bunu bende çok yaparım mesela benim de öyle şeylerim var. Flörtöz bir yapım var konuda biraz kötü oluyor.

12) Kıskançlık sevgi gösterisi midir?

Bir yere kadar. Ya şöyle kıskançlığı dile getirip sakince söylüyorsan bunu evet sevgi gösterisidir ama cingan ıkartıyorsan, üstüne yryorsan, hayatını kısıtlıyorsan salak gibi, yetişmemiş biri gibi o zaman kıskançlık tam tersine kısıtlama ve bence esas sevgi o değil çünkü karşı tarafa zarar verdiğinin farkında olması gerekiyor. Sevdiğin birini kıskanırsın bence kesin bilgi ama bunu gösterme şeklin önemli.

13) Sizce namus nedir?

Bence namus diye bir şey yoktur. Kim nasıl yaşamak isterse öyle yaşar. Benim için bir önemi yok.

14) Aldatma ve namus arasında bir ilişki var mıdır?

Kadın aldattığı zaman burada benim namusu hiçe saydı gibi bir şey mi? O konudan mı bahsediyorsun?

15) Nasıl yorumlarsanız.

Aldattıysa bir sebebi vardır. Yani nasıl diyeyim benim için namusla aldatma arasında bir ilişki yok. Normalde var biliyorum ama ben aldatmayı farklı şekillerde yorumluyorum. Ne bileyim ilişki kötü gidiyordur ayrılamamışsındır, cinsel ilişki yaşamak istemişsindir bir başkasıyla aldatmışsındır veya duygusal bir boşluğa kapılmışsındır aldatmışsındır. Hepsinin bir sebebi var direkt namusumu hiçe saydın demem. Benzer şeyleri bende yaptım anlayabiliyorum. Aldattım da aldatıldım da. Bir sebebi oluyor illaki. Keyfine aldatıyorsa da siktirsin gitsin yani ne diyeyim (gülüyor).

16) Bireyler partnerlerini neden aldatır?

Aldatmanın bazı farklı nedenleri var bence. İlişkideki duygusal boşluk, karşı taraftan intikam alma, farklı kişilik özellikleri veya bedenleri tatma arzusu, cezalandırma, ait hissetmeme sonucu boş anına denk gelmesi, karşı taraftan kopma çabası vs. Ben neden aldatırım e daha çok ait hissetmediğimde, farklı bedenleri tatma arzumdan. Yani heyecan arayışından.

17) Cinsel aldatılma mı daha kötüdür duygusal aldatılma mı?

Bence cinsel aldatılma daha kötü çünkü duygusal aldatılmada aslında ilişki tamamen bitiyor. Neyin ne olduğu belli ama cinsel aldatılmada arada kalıyorsun, buga giriyorsun. Sen onunsun ama o senin değil. Aynı zamanda saygısızlık çok oluyor. Açık ilişki denemek lazım da o da bizim kültüre uygun değil (gülüyor).

18) Siz hem aldattığınızı hem de aldatıldığınızı söylemişsiniz. Kendi aldatılma deneyiminizden bahseder misiniz?

Şöyle...Zaten yan komşum. Sevgilisi varken sevgilisini benimle nispeten aldatıyordu. Duygusal olarak aldatıyordu fiziksel olarak değil. Onunla ayrıldı sonra benimle sevgili oldu ama aynı zamanda o ara çok şey bir kızdı, orospu bir kızdı açıkçası. Ayran gönüllü değil

ayranın kendisiydi yani o konuda. Aynı zamanda başkalarıyla da konuşuyormuş. Bana şey demişti bir ara ‘biriyle buluşacağım ama daha önceden söz vermiştim buluşsam sorun olur mu?’ tarzı bir şey demişti. Baya çekinerek söylemişti nasıl söyleyebildiyse. Ben de yani ‘sen bilirsin buluşursan bir daha görüşmeyiz’ dedim. ‘Buluşmazsan da sana kalmış yani sonucuna katlanırsın’ dedim nasıl davranıyorsan. Sonra bu işte muhtemelen bu onun içinde ukde kaldı. Bu arada aynı zamanda bana çok bağlı da böyle geleceğe dair şeyler kuruyor işte ‘sen şuraya gidersen ben şuraya gelirim şunu yaparım’ filan diye geleceğe dair plan kuruyor. Hep böyle oluyor bana karşı taraf hep böyle diyor sonra siktiri çekip gidiyor. Bende bir bokluk var (gülüyor). Neyse sonra o bir gün akşam eve geldiğinde yan komşum ya haber eder, gelirdi böyle ya kapıyı çalardı ya mesaj atardı ‘geliyorum’ diye. Akşamı genelde beraber geçirirdik. O gün çok uzun süre hiçbir şey yazmadı akşam sekize dokuza kadar. Ben de işkillendim. Hissederim böyle şeyleri. Daha önce bir kere daha olmuştu. Onda kesin olarak aldatıldım mı bilmiyorum ama yüzde seksen beş o da aldattı. Onu da ben o şekil hissetmişim. Bunda da işte bana yazmadı yazmadı sonra birden ilişkiyi kesti. Ayrılmak istediğini söyledi, bir şeyler dedi ama açıklama yapmadı. O gün başka biriyle sevgili oldu. Benden ayrılmadan başka biriyle sevgili oldu. Öyle bir şey. Sonra pişman oldu gerçi geri döndü filan. Peşimden koştu bayağı uğraştı benimle tekrar sevgili olmak için ama kabul etmedim, süründürdüm.

19) Partnerinize bir tepki gösterdiniz mi?

Benim için karşı tarafın aldatması veya ayrılmak istemesinin önemi neden yani nedenini öğrenmem gerekiyor. Yani...Öyle sen bunu nasıl yaptın filan diye çıkışmam. Sebebini söyle sonra ne istiyorsan yap. Nedenini bilmek isterim. Benim için önemli olan o ama gerçekten açıklama yapması lazım hani duygusal yönüyle açıklaması lazım. İlişkiyi kritize edip şundan dolayı bunu yaşadım veya şundan dolayı senden ayrılıyorum demesi lazım. Öyle rahatlıyor içim. Genelde de kızlar bunu yapmıyor. Öyle bir sıkıntı var.

20) Eğer gösterdiyseniz bu tepkiniz size nasıl hissettirdi?

Onunla beraber yaşamaya başladığımız için kısa sürede zaten bu arada biz bir sene filan beraber takıldık sadece sevgili değildik. Sonra sevgili olunca da bayağı beraber kalmaya başladık. Çok alışkanlık oldu zaten bir alışkanlığım vardı vakit geçirme açısından. O alışkanlık birden çat diye kesilince bir de sonrasında öğrendim ki çok vasıfsız biriyle sevgili olmuş zaten kendi anlattı pişmanlığını vs. öyle olunca bir içime oturmuştu o dönem. Bir de covid patladı üstüne çok kötü bir ana denk geldi yani. Hem o yalnızlığı dibine kadar yaşadım hem de covid patlayınca üstüne yalnızlık yaşadım yani sosyal ortamımdan kopmuş oldum arkadaşlarımdan vs. Kötü oldu yani o açıdan. O alışkanlığın bitişi ve yalnızlık hissi beni bayağı etkilemişti. Bir de onu sevmiştim yani.

21) Sonraki ilişkilerinizde bir güven sorunu yaşadınız mı?

Yok benim o şekilde bir güven sorunu yok. Zaten en son kahpe Büşra (gülüyor) ... Ben bir ara biseksüel bir kızla takıldım. Sonra beni kendine aşık etti yani aşık oldum. Sonra gitti eski kız arkadaşını unutamamış (gülüyor). Hoşlandığım kişinin ilişkiye son vereceğini anlayabiliyorum ama bu da bende güven sorunu yaratmıyor. Ben ilk başta hep güvenirim. Akışına bırakırım.

22) Bu deneyiminizi çevrenizle paylaştınız mı?

Arkadaşlarıma anlattım. Aslında aileme de anlattım sonrasında. Evet anlattım bayağı kişi biliyor.

23) Aldatılma ile ilgili ekleyeceğiniz bir şey var mı?

Ondan başka üç senelik bir kız arkadaşım vardı İzmit'te. O da mesela şey yapmıştı canı sıkılmış. Omegle'ye mi ne girmiş. O çok sosyal bir kızdı. Böyle birileriyle tanışıyordu ama öyle flört şeyi değildi. Sadık biridir o açıdan. Şunlarla eğleneyim, sohbet edeyim tarzı biri değil. İşte sohbete girmiş Omegle'de, bir çocuk böyle sohbeti cinselliğe vurmuş bu da ne yapacağını bilememiş. Yaşlarımız küçüktü yani o zamanlar şimdi olsa direkt kapatır da. Ben o gün uyurken sınavdan çıkmıştım. Uyurken böyle kabus gibi bir şey gördüm. Sonra böyle burama (göğsünü işaret ediyor) bir şey oturmuş şekilde uyandım. Sonra İrem'e mesaj

atmıştım böyle böyle bir şey oldu demiştim. O da o ara saati de söyledim hatta kaçta uyandığımı, hissettiğimi. O da o ara öyle bir şey yaşamış. Mesela normalde ben çok materyalist bir insanım normalde böyle şeylere inanmam ama böyle bir şey olursa hissediyorum.

24) Malum olmuş.

Aynen malum oluyor (gülüyor).

25) Ekleyeceğiniz başka bir şey yoksa aldattığınız kısma geçebiliriz.

Yok. Yani var da tezini ilgilendirmiyor. Sohbet olarak filan anlatılır.

26) Kendi aldatma deneyiminizden bahseder misiniz?

Şimdi bak yine o orospu Büşra'dan herhalde ilk oydu. Şimdi benim o ara Sultan diye bir sevgilim vardı, hemşire. Tinder'dan tanışmıştım ama oradan tanıştığım en düzgün insandı bu arada. Aşırı düzgün bir insandı. Onunla sevgiliyken Büşra'yla da normal arkadaşlık ama aramızda o elektrik vardı. Sonra Büşra sevgilisinden ayrılmış ama ben bilmiyorum hala Sultan'la da tam böyle şey ısınmadım. Ben çok düzgün insan sevmiyorum, çok düzgün olunca sıkılıyorum. Beni cezbetmiyor hoşuma gitmiyor. Onunla ayrılma kafasına girmiştim. Zaten hissettirdim de ona. Yarıyıl tatiline girmiştim, uzak kalmıştık o Bursa'daydı. Mesajlarda böyle ne bileyim....eskisi gibi sıcak konuşmuyordum yani. Sonra zaten yavaş yavaş o da anlamaya başladı ama biz tam ayrılmadan Büşra'yla sevişme şeyimiz olmuştu. Yani aslında Sultan'ı aldattım ama aldattıktan birkaç gün sonra resmi olarak ayrıldım ama sonuçta tam olarak ayrılmadan önce yaptım bu hareketi. Şimdi bana kalırsa bu aldatma değil ama teorik olarak aldatma.

Onun dışında yine bir uygulamadan biriyle tanışmıştım yazın İstanbul'da. Çok eğlenceli bir kızdı. Onunla konuşurken aynı zamanda bu sefer de iki yan komşum (gülüyor). İki yanda Melis diye bir kız, o da tıpçı. İki dönem altımdı. Onunla bir şekilde tanışmıştım böyle daha öncesinde de hafızama atmıştım. Hoşuma gitmişti dış görünüşü. Sonra bu bana yazdı aynı hafta. İstanbul'daki kızın ismi neydi...ha Özge'ydi. Melis ve Özge'yle aynı hafta

konuşmaya başladım ama ben o ara yaz tatilinde Kaş'taydım. İkisiyle de konuşuyordum öyle. Sonra döndüm İstanbul'dakiyle görüşeyim dedim. Onunla vaktim iyi geçti. Dönünce öbürüyle de vaktim iyi geçti (gülüyor) seçemedim. İkisi de böyle şeydi...nasıl diyeyim vaktim iyi geçti de öyle uzun ilişki yaşayacak şekilde değildi ve biri İstanbul'da biri de dibimde olduğu için ara ara İstanbul'a gidiyordum. Zaten dibimdekiyle görüşüyorduk, havuza filan gidiyorduk beraber. Onunla beraber vakit geçirmek kolaydı zaten iki yanımdaydı. Bir de boş zamanlarımızdı. Sonra ben bir kötü hissetmeye başladım ve çok yorulmaya başladım ikisini aynı anda vakit harcadığım için. Aynı zamanda dersler başlayınca ikisiyle de aynı gün ayrılmıştım. Birbirlerinden hiç haberleri olmadı.

27) Aldatıldıklarını bilmiyorlar yani.

Yok hiç bilmiyorlar. Bak bu da mesela bir önemi yok onlar için bilmiyorlar çünkü. Böyle bir travma yaşamadılar mesela. Kötü de davranmadım normal ayrıldım. Olmuyor dedim ayrıldım şey yapmadım soğuk yapıp yapıp ayrıldım. Birden ayrıldım.

28) İlk bahsettiğiniz olayda sevgiliniz biliyor mu aldatıldığınızı?

Yok o da bilmiyor. Ona da şey demiştim ya tutku hissetmiyorum dedim. Benim için o tutku önemli. Yani sadece iyi anlaşmak veya sadece tutku değil ikisi bir arada olmalı ama tutku biraz daha ağır basıyor. Heyecanlanmam lazım. Genelde öyle yaşadığım kızlar da sonra beni terk ediyorlar. Böyle bir dramım var (gülüyor).

29) Aldattığınızı başka insanlarla paylaştınız mı?

Evet. Ailem bilmiyor da arkadaşlarım biliyor.

30) Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Bir tane daha var. Ben Helin'i de aldattım (gülüyor). Onun şeyi de farklı sebebi. Helin'le de bir buçuk yıldır ama son dört ayı kötüydü. Ayrılmaya çalışıyordum salmıyordu beni. Benim de artık gözüm dışarı kaymaya başlıyordu çünkü ayrılmak istiyordum. Helin'i fiziksel olarak aldatmadım o şekilde değil. Sadece bir kızla buluştum, biraz konuştum. Zaten birkaç fotoğraf atmıştı silmiştim ama çöp kutusunu kurcalayıp bulmuş. Öyle yakalandım yani. Ondan sonra

biriyle daha buluşmuştum ama onunla da öyle bir-iki hafta konuştum bitti sonra.

Konuşmalarım oldu o şekilde aldatma şeyinden ama salmıyordu beni yani ayrılmak istiyordum. Bende bitmişti sadık kalamıyordum o şekilde. Çok canım sıkılıyordu başka sorunlar da vardı. Onu aldatma sebebim de oydu ama fiziksel hiçbir şey olmadı yani.

31) Telefonda fotoğraf mı gördü demiştiniz?

Aynen. Aslında ilk Whatsapp'ta gördü sevgili geri zekalı Gözde'ye bir hafta mesaj atma demiştim. O da en son 'tamam aşkım' yazmıştı Ben Whatsapp'tan her şeyi silmiştim. Sonra bilgisayarını açıp Whatsapp'a girmişti Helin. Uygulama buga girdiği için eski konuşmalar yüklenmiş. Orada 'Gözde tamam aşkım' yazıyordu. Çok kötü bir geceydi (gülüyor). Sonra telefonu incik cıcık bayağı kurcaladı. Neyse ki nude atmamıştı Gözde normal fotoğraf bir iki tane. Onlar çöp kutusunda kalmış hani Allahtan normal fotoğrafları bir de nude olsa hepten sıçmıştım. Helin ondan sonra bile ayrılmadı.

32) Ayrılmadıysa ne tepki verdi peki?

Telafi etmemi istedi. Yani pişman olduğumu, onu sevdiğimi, bir daha yapmayacağımı söylememi istedi. Ben de o şekilde konuşmadım çünkü ayrılmak istiyordum. 'Ben olsam ayrılırım' filan dedim yani 'savunacak bir yanı yok' dedim. Ona rağmen ayrılmadı yani krizlere filan girdi bana yumruk attı.

33) Partnerinizin bu tutumu size nasıl hissettirdi?

Normal bir insan gibi hani...Normal tepki nasıl olur? Yıkılır, bir tepki verir, kızar, üzülür filan. Sonra bir ara verir, düşünmem lazım filan der. Devam edeceğiz mi etmeyeceğimiz mi anlamak için. Bir de ben geri barışmaya da hevesli bir şekilde davranmadım. Hani bu ilişki ne kadar mantıklı düşünür bir insan. Sonra da muhtemelen ayrılır ama bu bana saplantılı bir şekilde yaklaştığı için benden sürekli özür, pişmanlık hani tekrar iyi olacağız şeyi söylememi beklediği için ben çok boğuldum. Hem aldattığımı öğrendiği için, aldattığım için değil, üzüldüm çünkü çok yıkıldı, çok fiziksel bir acıya dönüştürüyor duygusal acısını. Yani hem

ona üzülmüştüm hem bu durum beni boğmuştu. Hani buna bile ayrılmıyoruz sıçtık gibisinden extra boğulmuştum. O açıdan çok kötü hissetmişim. Kabus gibiydi o gün.

34) Yani aslında romantik ilişkilerde aldatan taraf erkek olduğunda bir affedilme beklentisi oluyor genelde.

Yok benim yoktu öyle bir beklentim. O tarz bir bok yersem yemişimdir yani şey yapmam.

Öyle yanlışlıkla ‘aaa çok pişmanım’ demem asla. Seviyorsam zaten yapmam, yapıyorsam da bitsin zaten.

35) Erkeklerdeki affedilme, kadınlarda da affetme beklentisinin sebebi ne sizce?

Ben bunu tamamen Türk toplum yapısı ve dinden kaynaklandığını düşünüyorum.

Müslümanlıkta da erkek çok eşli olabiliyor ama kadın tek eşli. BU sorun hani yirmi yıllık değil bayağı yüzyılların şeyi...örf, adeti. Ben o şekilde yetişmedim, daha Avrupai yetiştim.

Ailem beni din konusunda da serbest bıraktı ve yabancı dizi, müziklerle şey olduğum için daha batılı yetiştim. O yüzden onu bu şekilde yormuyorum. Mesela o beni aldatıp sonra tekrar barışmak isteyen kızla barışmama sebebim çok uzun süre o kişiyle sevgili oldu ve çok sonrasında geldi tekrardan. Hani o an mesela ‘ben buluştum ama hata etmişim’ dese ben muhtemelen affederdim ama araya çok uzun zaman girmişti ve bana hiçbir açıklama yapmadan resmen siktiri çekerek yaklaştığı için ben çok sinirlenmişim ona. Çünkü ben hiçbir şey yapmadım ona ne bir baskı ne şey normal davranıyordum o yüzden.

36) Aldatılmayı aşmak için neler yapılabilir?

Çok kişisel bir durum. Birçok yolu var ama bence en önemlisi ilk etapta o hüznü yaşamak veya acını. Bunu yaşamaya izin vermek lazım. Sonrasında ben başka insanlarla takılmayı tercih ediyorum. Kendimi oyunlara, alkole vururum vs. içerlersem. Gerçi aldatıldığında çok umurumda olmak daha çok severken sebep sunulmadan ayrılmak zoruma gider.

37) Sorular bu kadar. Ekleme istediğiniz başka bir şey var mı?

Yok herhalde şu an yok. Olursa yazarım (gülüyor).

